

Toekomstscenario's voor schoolsport

Inventarisatie, vergelijking en perspectieven van
schoolsportactiviteiten in Nederland

in opdracht van de MBO Raad

Niels Reijgersberg*

Jo Lucassen*

Niek Pot**

Ivo van Hilvoorde**

*Mulier Instituut / **Hogeschool Windesheim & VU Amsterdam

*Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 85445
3508 AK Utrecht*

*t 030-7210220
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Achtergrond	5
1.2	Doelstelling	7
1.3	Afbakening van het onderzoek	7
1.4	Leeswijzer	8
2.	Achtergrond en ontwikkeling van schoolsport	9
2.1	Schoolsport in Nederland door de jaren heen	9
2.2	De doelen van schoolsport	10
2.2.1	Beoogde doelen van schoolsport	11
2.2.2	Veronderstelde effecten van schoolsport	12
2.3	Kenmerken van schoolsport	13
2.3.1	Organisatiekenmerken	13
2.3.2	Activiteitskenmerken	14
2.4	Tot Slot	15
3.	Methode van onderzoek	17
3.1	Brede inventarisatie	17
3.2	Uitgebreide analyse	18
3.3	Scenariogesprekken	18
4.	Een beschrijving van het schoolsportaanbod	19
4.1	Schoolsport in het primair onderwijs	19
4.2	Schoolsport in het voortgezet onderwijs	21
4.3	Schoolsport in het middelbaar beroepsonderwijs	24
4.4	Schoolsport in het hoger onderwijs	27
4.5	Tot slot	31
5.	Schoolsport in Nederland: nu en in de toekomst	33
5.1	Bevindingen en toekomstige mogelijkheden van schoolsport	33
5.1.1	Organisatiekenmerken	33
5.1.2	Activiteitskenmerken	39
5.2	Aandachtspunten voor toekomstscenario's	41
5.3	Toekomstscenario's voor schoolsport	43
5.4	Tot Slot	48
6.	Samenvatting en Conclusie	49
6.1	Het onderzoek	49
6.2	Organisatiekenmerken	50
6.3	Activiteitskenmerken	51
6.4	Vier toekomstscenario's voor schoolsport	52
6.5	Landelijk platform schoolsport	52
7.	Literatuurlijst	55

Bijlage 1: Brede inventarisatie primair onderwijs	58
Bijlage 2: Brede inventarisatie voortgezet onderwijs	62
Bijlage 3: Brede inventarisatie middelbaar beroepsonderwijs	67
Bijlage 4: Brede inventarisatie hoger onderwijs	71
Bijlage 5: Lijst van geïnterviewde personen	77
Bijlage 6: Topic lijst grondige analyse	78

1. Inleiding

In dit eerste hoofdstuk worden de achtergrond en de doelstelling van het onderzoek beschreven. Om duidelijk te maken wat in dit onderzoek onder school sport wordt verstaan, is het onderzoek in paragraaf 1.3 afgebakend. Tot slot is beschreven wat er in het verloop van het rapport is te lezen.

1.1 Achtergrond

Het bevorderen van de beweegactiviteit van schoolgaande jeugd is een doelstelling die breed gedragen wordt in het Nederlandse sportbeleid, zoals blijkt uit verschillende beleidsdocumenten als het beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs (VWS en OCW, 2008), het Olympisch Plan 2028 (NOC*NSF, 2009), 'De kracht van sport' (VWS, 2008b), en recentelijk het 'Programma sport en bewegen in de buurt' (VWS, 2011) en de beleidsnota 'Sport, bewegen en een gezonde leefstijl in en rond het onderwijs' (OCW, 2012). Sportdeelname draagt bij aan een vitale samenleving en het bevorderen van een gezonde levensstijl. Bovendien, zo is de verwachting, zouden school sport activiteiten mogelijk het voortijdig schoolverlaten tegen kunnen gaan.

Op de basisschool en middelbare school is bewegingsonderwijs nog een vast onderdeel van het lesprogramma. In de praktijk blijkt het aantal uur bewegingsonderwijs in de bovenbouw vaak kleiner dan in de onderbouw. Wanneer leerlingen doorstomen naar het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs wordt het aantal uren bewegingsonderwijs minder of verdwijnt het helemaal uit het lesprogramma. Lidmaatschap van een sportvereniging blijkt voor veel jongeren ook geen vanzelfsprekende keuze (meer). Vooral na de basisschoolleeftijd is er een duidelijke teruggang in het sportlidmaatschap en de fysieke activiteit te zien. Dit geldt vooral voor bepaalde groepen zoals allochtone jongeren en jongeren met een lage sociaal-economische status (Dool, van den e.a., 2010). De sport(vereniging)cultuur, de tijdsinvestering, de locatie en kosten lijken voor hen als drempel te fungeren en daarom haken ze af (Elling, 2007; Késenne, 2011; Pot en Van Hilvoorde, 2011). Naast dergelijke persoonlijke belemmeringen blijkt ook dat niet-sporters eveneens een geringe intrinsieke sportmotivatie hebben. Hoewel niet-sporters vaak niet onwelwillend tegenover sportbeoefening staan, mislukken pogingen om weer te gaan sporten. De ervaren opbrengsten zijn vaak te laag om de gevraagde 'investeringen' en de beperkte intrinsieke motivatie te compenseren (Elling 2011). Mensen die geleerd hebben plezier aan sport te beleven en voldoende gemotiveerd zijn, kunnen vergelijkbare belemmeringen makkelijker overwinnen (Elling, 2011).

De schoolomgeving kan een goede locatie zijn om bepaalde drempels (tijd/locatie) voor sportbeoefening weg te nemen en mogelijk ook een positieve sportattitude bij jongeren te ontwikkelen. Het blijkt dat het voor een langdurige sportparticipatie van belang is om juist op jonge leeftijd met sport in aanraking te komen (Telema e.a., 1997). In de praktijk blijkt het aantal uren bewegingsonderwijs, in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs, weliswaar kleiner dan in de onderbouw. Maar het loopt niet terug. Bij een deel van de scholen wordt in de bovenbouw een extra aanbod gerealiseerd voor bepaalde leerlingen (LO-2 bij vmbo en BSM bij havo/vwo). De laatste jaren is daarnaast de deelname aan de Mission Olympic school sport competitie toegenomen (van 150 naar bijna 300 scholen). Desondanks is er onder jongeren vanaf 14 jaar ook een grote uitval in de reguliere sportdeelname te zien. Echter, lidmaatschap van een vereniging of een andere bindingsvorm blijkt juist bij te dragen aan een

langdurige sportparticipatie (Coalter, 2007). Het is daarom van belang om sportdeelname voor jongeren (vanaf ongeveer 14 jaar) te stimuleren en bij voorkeur de gang naar de sportvereniging te bevorderen, of andere bindingsvormen te introduceren waardoor de kans op langdurige sport- en beweegdeelname wordt vergroot.

Schoolsport die naast het bewegingsonderwijs georganiseerd wordt kan een alternatief bieden voor jongeren die minder bewegingsonderwijs krijgen aangeboden en minder vaak naar de sportvereniging gaan. Doordat schoolsport georganiseerd wordt in een bekende en veilige omgeving en vaak aansluitend op de lesuren wordt georganiseerd, is de verwachting dat leerlingen makkelijker mee zullen doen. Een passend aanbod van schoolsportactiviteiten zou de leerlingen niet alleen een positieve bewegingsattitude kunnen meegeven, maar mogelijk ook competenties doen verwerven die nodig zijn voor (blijvende) deelname aan de bewegingscultuur.

Schoolsport heeft in Nederland een minder lange traditie dan in bijvoorbeeld Engeland of Amerika. Vanaf de jaren zestig was er op het gebied van schoolsport in Nederland een verschuiving te zien van schoolsporttoernooien naar sportkennismakingsactiviteiten. Het Angelsaksische model wordt de afgelopen twee decennia weer vaker als voorbeeld genomen vanwege de sterke verbinding tussen school en sport. Hierbij zijn de laatste jaren allerlei interessante schoolsportactiviteiten van de grond gekomen waarbij sportverenigingen, gemeenten, commerciële aanbieders en de onderwijssectoren op allerlei manieren samenwerken. Het streven van scholen om het predicaat ‘gezonde school’ te krijgen draagt bij aan die hernieuwde interesse in schoolsport omdat sport en bewegen een belangrijk onderdeel uitmaken van een gezonde leefstijl (Gezonde school, 2012). Een belangrijk verschil is dat er bij het organiseren van schoolsport in Nederland rekening gehouden moet worden met de clubsportstructuur die dominant is in de jeugdsport. In Nederland wordt sport van oudsher voornamelijk bij verenigingen beoefend. Ook jongeren zijn voornamelijk in de sportverenigingen actief (Lucassen e.a., 2010). Schoolsport heeft daarom altijd in dienst van de verenigingssport gestaan en werd gezien als een activiteit die aanvullend was op de activiteiten van de sportvereniging.

In het verleden zijn er in Nederland verschillende initiatieven geweest om schoolsport op landelijk niveau te organiseren, onder meer door de Stichting Schoolsport van Jan Kloen en het Overlegorgaan School en Sport van KVLO en NOC*NSF (Brouwer e.a., 2001). Deze zijn echter om verschillende redenen opgehouden te bestaan. In Vlaanderen bestaat er sinds 2009 een overkoepelende stichting die als doel heeft “leerlingen uit het leerplichtonderwijs, ongeacht hun bekwaamheid of geaardheid via schoolsport kwaliteitsvolle sportkansen te bieden.” Hiermee probeert deze stichting een gezonde, levenslange sportbeoefening te stimuleren. Deze stichting beperkt zich niet tot het inventariseren van de verschillende schoolsportactiviteiten in Vlaanderen, maar organiseert ook zelf activiteiten waarbij de nadruk ligt op een wisselwerking tussen het aanbod in de gymles, na school en op de vereniging (SVS, 2012).

Om meer inzicht te krijgen in het bestaande aanbod van schoolsportactiviteiten zal er in dit onderzoek een brede inventarisatie en vergelijking van type schoolsportactiviteiten worden gepresenteerd. Enkele van die activiteiten worden nader bekeken om op die manier te verduidelijken hoe de verschillende schoolsportactiviteiten met elkaar samenhangen en op

welke wijze deze in de toekomst mogelijk beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Daarbij wordt gekeken welke structuren leidend kunnen zijn voor de schoolsport van de (nabije) toekomst met name gericht op schoolgaande jongeren vanaf 14 jaar.

1.2 Doelstelling

Het doel van deze studie is te onderzoeken hoe schoolsportactiviteiten tussen de verschillende onderwijssoorten en tussen het onderwijs en traditionele sportaanbieders (sportbonden en verenigingen) met elkaar samenhangen en op welke wijze schoolsport in de toekomst kan worden georganiseerd. Het gaat hierbij nadrukkelijk niet om de effectiviteit van verschillende typen schoolsport maar om de organisatorische en inhoudelijke samenhang van schoolsport voor de toekomst.

Hoofdvraag

Wat is de samenhang tussen schoolsportactiviteiten binnen en tussen de verschillende onderwijstypen en andere sportaanbieders en wat zijn mogelijke scenario's van schoolsport voor de toekomst?

Deelvragen

1. Wat is het type aanbod van schoolsportactiviteiten in Nederland uitgesplitst naar primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger onderwijs (HBO/WO)?
2. Wat zijn de kenmerken van de verschillende schoolsportactiviteiten en zijn er raakvlakken met andere schoolsportactiviteiten en onderwijstypen?
3. Wat zijn scenario's voor nieuwe initiatieven en samenwerkingsverbanden op het gebied van schoolsport, waarbij traditionele sportorganisaties en scholen elkaar versterken zonder elkaar te beconcurreren?

1.3 Afbakening van het onderzoek

In de diverse onderzoeken en beleidsdocumenten wordt de term schoolsport op uitlopende wijzen gehanteerd. De definitie varieert daarbij van regulier bewegingsonderwijs tot competities tussen scholen naar Amerikaans model, die bijvoorbeeld tijdens of na de schooldag kunnen plaatsvinden en binnen of tussen scholen worden georganiseerd.

In dit onderzoek wordt schoolsport beschouwd als elke sport- en beweegactiviteit voor leerlingen/studenten in de gehele onderwijskolom die door een onderwijsinstelling wordt georganiseerd of gefaciliteerd. Het gaat hierbij om sportactiviteiten die buiten het standaard curriculum vallen waarbij de school een belangrijke rol speelt en die vaak in samenwerking met externe partijen (gemeente, sportservicebureau, sportbond/-vereniging en commerciële instelling) worden georganiseerd. Aangezien de focus ligt op activiteiten die buiten het reguliere curriculum vallen worden de lessen bewegingsonderwijs niet meegenomen in het onderzoek. De term schoolsport verwijst in dit onderzoek dan ook niet naar het bewegingsonderwijs.

De keuze voor de focus op activiteiten buiten het lesprogramma is gemaakt omdat dit onderzoek zich met name richt op de mogelijke verbindingen tussen verschillende scholen (en schooltypen) en de mogelijkheden van schoolsport bovenop het aanbod binnen het huidige onderwijsprogramma.

De beschrijving van de schoolsportactiviteiten in dit onderzoek zal zich echter niet strikt beperken tot activiteiten die buiten het curriculum plaatsvinden, omdat elementen van activiteiten die binnen het curriculum vallen gebruikt kunnen worden voor schoolsport in de toekomst. Hierbij kan gedacht worden aan (lokale) schoolsporttoernooien of activiteiten waardoor leerlingen kunnen kennismaken met verschillende sporten. Deze activiteiten zullen ter illustratie worden beschreven.

Er wordt gestreefd naar het beschrijven van een zo groot mogelijk aantal typen schoolsportactiviteiten en niet naar het volledig beschrijven van alle schoolsportactiviteiten die in Nederland georganiseerd worden. Bovendien richt deze inventarisatie zich met name op bovenlokale schoolsportinitiatieven.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt de achtergrond en ontwikkeling van schoolsport in Nederland beschreven. Het hoofdstuk gaat in op de verwachtingen van beleidsmakers en organisatoren van schoolsportactiviteiten in relatie tot mogelijke effecten die onderzoek naar (school)sportactiviteiten hebben aangetoond. Voordat de resultaten van het onderzoek worden gepresenteerd is in hoofdstuk drie de methode van onderzoek te lezen. In hoofdstuk vier wordt een beeld geschetst van typen schoolsportactiviteiten in de gehele onderwijsskolom. Er is een onderscheid gemaakt in primair onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs. In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste bevindingen verder uitgewerkt. De belangrijkste punten worden meegenomen bij het opstellen van vier toekomstscenario's voor schoolsport. De rapportage wordt in hoofdstuk 6 afgesloten met een conclusie en aanbevelingen.

2. Achtergrond en ontwikkeling van schoolsport

Dit hoofdstuk start met de opkomst en ontwikkeling van schoolsport in Nederland. In paragraaf 2.2 worden de doelen van schoolsportactiviteiten in relatie tot de uit onderzoek bekende effecten van schoolsport beschreven. Wat mag wel en wat mag niet van schoolsport worden verwacht? Op basis van die bevindingen zijn algemene kenmerken van schoolsportactiviteiten af te leiden. Deze kenmerken zijn van belang bij het onderzoeken van samenhang van schoolsportactiviteiten in de gehele onderwijskolom.

2.1 Schoolsport in Nederland door de jaren heen¹

Het bewegingsonderwijs in Nederland heeft lange tijd onder sterke invloed van met name Duitse, Oostenrijkse en Zweedse ‘turnkunst/gymnastiek’ gestaan. Deze vorm van bewegingsonderwijs zette zich nadrukkelijk af tegen sport omdat dit in de jaren vijftig en zestig vaak gekarakteriseerd werd als een activiteit met een onpedagogische nadruk op competitie en winnen (Brouwer e.a., 2001).

Toch begon sport vanaf de jaren vijftig geleidelijk een plek in de school te krijgen. Vaak gebeurde dit door middel van schoolsporttoernooien buiten de lestijd om. Gedurende de jaren zestig en zeventig werd sport niet meer eenzijdig als wedstrijdsport beschouwd en was er een verschuiving te zien naar jeugdsport en recreatiesport, die qua uitgangspunten dicht bij het bewegingsonderwijs stonden. Daardoor kreeg sport ook langzamerhand een plekje in de gymles, al ging dat proces nog steeds met veel wrijving gepaard. De gedachte was dat jongeren door middel van schoolsport succesvol konden worden voorbereid op een introductie in de sportvereniging. Er waren echter ook betrokkenen vreesden dat jongeren door sportbeoefening op school juist bij de sportverenigingen weg zouden blijven. Toch zette de opmars van schoolsport door, wat halverwege de jaren zeventig leidde tot de eerste landelijke campagnes op het gebied van sportstimulering, onder andere in samenwerking met scholen.

Zoals gezegd, werd sport in die tijd steeds meer gezien als middel om kinderen kennis te laten maken met de sportcultuur. Daarnaast groeide de verwachting dat kinderen door middel van sport allerlei competenties konden verwerven, zoals bijvoorbeeld leren samenwerken, discipline en doorzettingsvermogen. De school kreeg in dit proces een belangrijke rol toebedeeld waardoor de jaren tachtig zich kenmerkten door een versterkte toenadering tussen school en sport. Deze toenadering werd geformaliseerd door het opstellen van het ‘Schoolsport ontwikkelingsmodel’ (1985) door het Overleg Orgaan voor School en Sport. Ook gemeenten en sportbonden waren in de tweede helft van de jaren tachtig steeds meer gericht op schoolsport, waardoor bijvoorbeeld ‘pedagogisch verantwoorde’ mini-sportvarianten een plek kregen in de lessen lichamelijke opvoeding.

Het besef dat schoolsport kan bijdragen aan allerlei (maatschappelijke) doelen groeide gestaag in de jaren negentig. Het grote aantal activiteiten dat er in het kielzog van deze verwachtingen werd georganiseerd werd gecoördineerd door het Landelijk Platform Schoolsport. Qua inhoud van de schoolsport was er in die jaren naast de jaarlijkse

¹De geschiedenis van schoolsport in Nederland zoals hier beschreven is grotendeels ontleend aan publicaties van Stegeman, Lucassen en Faber (2001) en Van Bottenburg en Smit (1998).

sporttoernooien een tendens te zien richting sportoriëntatie en kennismaking. De school kon daarmee de leerling bijstaan in een juiste keuze op het gebied van sport waardoor een succesvolle introductie in de beweegcultuur mogelijk werd.

In het afgelopen decennium werd de rol van schoolsport nog nadrukkelijker uitgedragen, mede onder invloed van de KVLO, NOC*NSF, de Ministeries van OCW en VWS en specifiek voor de doelgroep mbo-leerlingen vanuit de MBO Raad. Onder invloed van het Beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs (VWS en OCW, 2008) is nadrukkelijk ingezet op samenwerking tussen sportaanbieders en onderwijsinstellingen op lokaal niveau. Ook in het Olympisch Plan (NOC*NSF, 2009) en in de vernieuwde sportagenda van NOC*NSF (2012)² wordt sport op school genoemd als een belangrijke pijler onder de ambitie om 75% van de Nederlandse bevolking in 2016 regelmatig aan sport te laten doen en (mede) daardoor een gezondere samenleving te bewerkstelligen. Het convenant Gezond Gewicht (2012) sluit hierbij aan door te stellen dat een integrale aanpak voor voedings- en bewegingsbeleid op scholen noodzakelijk is. Hierbij wordt sport op en rond school dan ook als een belangrijk goed gezien. Voor de doelgroep 13-18 jaar is het van belang om meer sport op school aan te bieden en jongeren te betrekken bij het ontwikkelen van sportaanbod dat past bij hun wensen en behoeften (NOC*NSF, 2012).

Die toenadering tussen school en sport uitte zich onder andere in het bouwen van sportcampussen met uitgebreide sportfaciliteiten en sportclubs bij scholen, zoals bijvoorbeeld op Nieuw Welgelegen in Utrecht (Pot e.a., 2011). Ook is er een toenemende aandacht voor competities tussen scholen te zien zoals Mission Olympic, waarbij het Angelsaksische model van schoolsport als inspiratiebron gehanteerd werd (Pot & van Hilvoorde, 2011a). Ook zijn er inmiddels 1615 'schoolactieve' sportverenigingen die een aanbod van minimaal 20 uur per jaar voor het onderwijs verzorgen. Een belangrijke conclusie uit een onderzoek naar die schoolactieve sportverenigingen was dat voor realiseren en uitbreiden van structurele samenwerkingsverbanden tussen scholen en sportverenigingen een intermediaire partij een grote meerwaarde biedt. Deze functie zouden buurtsportcoaches kunnen vervullen. (Van der Werff e.a., 2012). Scholen die werken met een combinatiefunctionaris hebben een groter buitenschools sportaanbod en werken ook vaker samen met de sportverenigingen dan scholen zonder combinatiefunctionaris (Lucassen e.a., 2011). Zij vormen vanwege hun kennis van lokale behoeften en mogelijkheden een belangrijke schakel tussen de school en de sportvereniging. In de nieuwe beleidsnota 'Sport en bewegen in de buurt' (VWS, 2011) wordt aan deze functie een extra impuls gegeven door 'buurtsportcoaches' aan te stellen die naast school en sport ook de buurt nadrukkelijk in hun netwerk betrekken.

2.2 De doelen van schoolsport

Allereerst beschrijft deze paragraaf welke doelstellingen er in het huidige sportbeleid aan schoolsportactiviteiten worden gekoppeld. Vervolgens worden de belangrijkste resultaten van

²De sportbonden en NOC*NSF hebben zelfs het ambitieuze doel om de sportparticipatie van basisschoolleerlingen in de leeftijd van zes tot twaalf jaar te verhogen naar honderd procent.

onderzoek naar de effecten van schoolsport besproken. Hiermee wordt duidelijk welke mogelijke effecten wel en niet van schoolsport kunnen worden verwacht en onder welke voorwaarden.

2.2.1 Beoogde doelen van schoolsport

Zoals in paragraaf 2.1 te lezen is werd schoolsport in de jaren zestig en zeventig vooral gezien als een aanvulling op het bewegingsonderwijs en werd het ingezet om jongeren voor te bereiden op sportdeelname in de reguliere sportverenigingen. Gedurende de daarop volgende decennia groeide het besef dat sport op school niet alleen kon bijdragen aan het opvoeden *in* de sport, maar dat *door* (school)sport ook de algehele ontwikkeling van leerlingen kon worden beïnvloed. Vanaf de jaren negentig wordt sport dan ook steeds explicieter in beleidsdocumenten geassocieerd met sociale integratie, bestrijding van antisociaal gedrag en het stimuleren van de volksgezondheid en de economie (VWS, 1996). Hierbij wordt het onderwijs als mogelijke context voor sportparticipatie genoemd.

Deze maatschappelijke valorisatie van sport op school wordt ook in de meest recente beleidsstukken nadrukkelijk uitgedragen (VWS en OCW, 2008; VWS, 2008, 2011, 2012)³. Zo wordt bijvoorbeeld gesteld dat:

“ Sport en onderwijs horen bij elkaar en versterken elkaar. Sport en bewegen is voor de meeste kinderen en jongeren leuk om te doen en levert een belangrijke bijdrage aan de motorische, sociale en cognitieve ontwikkeling en de gezondheid van kinderen en jongeren. Dit kan leiden tot betere schoolprestaties en minder uitval” (VWS, 2012, p.1).

De verwachting dat sport op school kan bijdragen aan leerprestaties is hier de laatste jaren aan toegevoegd: “Voldoende sport en beweging in het onderwijs zorgen voor betere schoolprestaties en minder schooluitval” (VWS, 2008b, p.2). Hoewel deze ‘sportextrinsieke’ doelen prominent genoemd worden in de legitimatie van bewegingsonderwijs en schoolsport, is er ook nog steeds oog voor de unieke toegangspoort die schoolsport kan zijn. Schoolsport wordt in staat geacht leerlingen in aanraking te laten komen met sport. Hierbij gaat het vooral om leerlingen die (in steeds sterkere mate) van huis uit niet met sport bezig zijn (OCW, 2012).

Omdat de Nederlandse jeugd steeds minder beweegt ziet men sport op school ook als een middel om simpelweg de beweegactiviteit van jongeren te verbeteren, als onderdeel van een gezondere leefstijl (VWS, 2012). Vanuit de wens een ‘gezonde school’ te zijn (RIVM, 2012), zien veel scholen de noodzaak om leerlingen aan te zetten tot meer en vaker bewegen en sporten. Het stimuleren van sport en bewegen is echter geen kerndoel van het onderwijs en zal daarom vooral vanuit een maatschappelijke verantwoordelijkheid opgepakt moeten worden door scholen. Het predicaat ‘gezonde school’ kan daarbij stimulerend werken omdat dit een interessante promotionele functie kan hebben.

³ In de meeste beleidsdocumenten lopen de verwachtingen van het bewegingsonderwijs en schoolsport buiten het lesprogramma door elkaar heen, waardoor de specifieke verwachting van schoolsport buiten het lesprogramma niet los gezien kan worden van die van het bewegingsonderwijs.

2.2.2 Veronderstelde effecten van schoolsport

Naar de ‘maatschappelijke’ effecten van schoolsport zijn veel onderzoeken gedaan (zie bijvoorbeeld CDCP, 2010; Hartmann & Massoglia, 2007; Marsh, 2003; Trudeau & Shephard, 2008). In veel van deze onderzoeken lopen de effecten van sport op school (bewegingsonderwijs), sport bij school (bv. sportkennismaking of sporten op de sportcampus) en sport namens school (vertegenwoordigen van school in competitie) door elkaar heen. Daarom is een kanttekening bij het gebruik van deze bronnen voor het huidige onderzoek op zijn plaats. De veronderstelde effecten van schoolsport buiten het onderwijsprogramma zijn namelijk niet eenduidig uiteen te zetten.

In diverse onderzoeken werd deelname aan sport op school bijvoorbeeld gekoppeld aan sociaal gedrag, populariteit, schoolprestaties, lichamelijke activiteit, zelfvertrouwen en schoolbinding. De uitkomsten van die onderzoeken laten over het algemeen een divers beeld zien waarbij conclusies op de hiervoor beschreven punten variëren van zeer effectief tot geen effect of zelfs contraproductief. Vanwege deze uiteenlopende onderzoeksresultaten zijn er in zowel binnenland (Stegeman, 2007) als buitenland (bv. Bailey, 2006) uitgebreide reviews van de wetenschappelijke basis en bewijzen van die effectonderzoeken naar sportaanbod in het onderwijs gedaan. De belangrijkste conclusie van deze reviewers is dat de effecten van schoolsport erg contextafhankelijk zijn. Het is dus belangrijk te onderkennen dat elke schoolsportactiviteit weer een andere uitwerking kan hebben, afhankelijk van waar, hoe, met wie en voor wie die georganiseerd wordt.

Een van de bevindingen in deze onderzoeken is dat een goede begeleiding van de activiteiten van groot belang is (Bailey, 2006). Het blijkt bijvoorbeeld dat als een sportprogramma op een inadequate wijze wordt aangeboden, dit tot meer onvrede en spijbelgedrag leidt (Kirk e.a., 2000). Daarnaast blijkt ook uit onderzoek dat niet zozeer de sportbeoefening zelf, maar juist de cultuur en houding van en het management door personen op sleutelposities bepalend zijn voor mogelijke effecten op de sociaal-emotionele of morele ontwikkeling van de deelnemers (Jacobs & Diekstra, 2009). Dat is met name bij competitieve sportactiviteiten van groot belang, wanneer de nadruk van sportactiviteiten meer ligt bij winnen boven principes als ‘fair play’. Deelname kan in dat geval juist meer schade dan goed doen. Goede en deskundige begeleiding kan hierin een belangrijke functie vervullen.

Op basis van de bestaande literatuur is het dus niet mogelijk te concluderen wat de effecten van schoolsport in het algemeen zijn. Er kan echter wel geconcludeerd worden dat de schoolsportactiviteiten een langdurig karakter moeten hebben om een dergelijke introductie succesvol te laten zijn, aangezien vooral structurele schoolsport, zoals competities, effecten laat zien (bv. Marsh, 2003).

De vaak genoemde schoolgerelateerde effecten zoals betere leerprestaties en verminderde schooluitval zijn nooit in een causaal verband aangetoond. Wel blijkt uit verschillende onderzoeken dat er in sommige gevallen een samenhang is tussen schoolsportdeelname en betere schoolprestaties (bv. CDCP, 2010). Deze relatie zou verklaard kunnen worden door een toegenomen interesse voor, en een versterkte identificatie met school (Marsh, 2002, 2003). Omdat wedstrijden tussen scholen de potentie hebben deze identificatie te versterken (Stokvis, 2009), lijken interscolaire competities en toernooien bij te dragen aan die schoolgerelateerde effecten (Pot & van Hilvoorde, 2011b). Voor een bepaalde groep leerlingen kan schoolsport ook de kans op schooluitval verminderen (bv. McNeal, 1995).

Vooraf meisjes en kinderen van allochtone afkomst zouden baat kunnen hebben bij schoolsport, aangezien zij vaak minder plezier beleven aan sport zoals die traditioneel wordt aangeboden en er ook minder actief in zijn (Marsh & Kleitman, 2003; Melnick e.a., 1988). Een passend aanbod van schoolsport waarbij rekening wordt gehouden met de wensen van de (verschillende groepen) leerlingen is van groot belang voor de uiteindelijke effectiviteit van een schoolsportprogramma (Coakley, 2009). Dit houdt in dat er naar verschillende vormen van schoolsport gekeken moet worden. Een eenzijdige focus op competitie enerzijds of introductie en kennismaking anderzijds lijkt niet bij te dragen aan een dergelijk passend aanbod. Daarnaast kan het betrekken van de leerlingen bij het ontwikkelen en aanbieden van passend (school) sportaanbod zorgen voor een betere afstemming op de wensen en behoeften van specifieke groepen leerlingen.

Er zijn aanwijzingen dat bepaalde vormen van schoolsport de fysieke activiteit verhogen en dat dit effect ook op volwassen leeftijd nog merkbaar is (Stuij e.a., 2011; Stegeman, 2007). Uit verschillende onderzoeken kwam echter naar voren dat dit effect per doelgroep kan verschillen (Stuij e.a., 2011). Zo bleek bijvoorbeeld dat een verhoging van de fysieke activiteit tijdens de gymlessen een positief effect had op de fysieke activiteit tijdens de rest van de dag voor jongens, maar niet voor meisjes (Sallis e.a., 2003). Ook is de vraag opgeworpen of kinderen die op school meer bewegen dan buiten school, dat in hun vrije tijd niet juist minder doen. De resultaten van onderzoek op dit punt zijn niet eenduidig (Mallam e.a., 2003; Stuij e.a., 2011). Hoewel er meer onderzoek nodig is om te achterhalen welke karakteristieken van schoolsport het sterkst bijdragen aan een verhoogde beweegactiviteit, lijken naschoolse sportlessen op school een veelbelovend element (Stuij e.a., 2011). Doordat deze lessen bovenop het reguliere aanbod op school komen, leveren deze lessen een extra bijdrage aan de beweegactiviteit.

2.3 Kenmerken van schoolsport

Op basis van wetenschappelijk onderzoek en ervaringen uit de praktijk van schoolsport zijn verschillende kenmerken van schoolsport te onderscheiden die van belang kunnen zijn bij de inventarisatie en vergelijking van schoolsportactiviteiten.

Die kenmerken zijn onderverdeeld in twee categorieën, te weten de organisatie van schoolsportactiviteiten en aspecten van de sportactiviteiten zelf. In deze paragraaf zullen die relevante karakteristieken kort uiteengezet en onderbouwd worden.

2.3.1 Organisatiekenmerken

1. *Organisator(en)*: wie is/zijn verantwoordelijk voor de organisatie?
Om kansen op samenwerking inzichtelijk te maken is het belangrijk te weten bij wie de regie van een project ligt. Ook voor mogelijke financieringsstructuren en samenwerkingsverbanden tussen overheid, scholen, verenigingen en commerciële partijen is dit inzicht noodzakelijk. Uit onderzoek blijkt dat een intermediair tussen verschillende partijen, zoals een combinatiefunctionaris of een buurtsportcoach, belangrijk kan zijn (Van der Werff e.a., 2012). Ook de inbedding van schoolsport in beleidsnotities bij zowel de vereniging als de onderwijsinstelling blijkt relevant voor het aanbod van schoolsport (Van der Werff e.a., 2012).
2. *Communicatie*: is er een website of andere documentatie beschikbaar?

Hoe is de informatievoorziening van schoolsportactiviteiten geregeld? Kunnen leerlingen, docenten/organisatoren en andere belanghebbenden snel en eenvoudig aanvullende informatie over de betreffende schoolsportactiviteit vinden? Daarnaast is het belangrijk te onderzoeken hoe de communicatie en marketing van schoolsportactiviteiten geregeld is en welke rol de verschillende organisatoren daarin spelen.

3. *Middelen*: wie draagt de kosten voor deelname/hoe wordt accommodatie gefinancierd?
Om de samenhang tussen schoolsportactiviteiten in kaart te brengen is het belangrijk te bepalen hoe de activiteiten gefinancierd worden. De wijze van financiering kan tevens als indicatie voor de stabiliteit en het toekomstperspectief gezien worden. Daarnaast bleek uit eerder onderzoek en uit ervaringen van sportaanbieders dat de kosten die verbonden zijn aan sportdeelname een obstakel kunnen vormen (Pot & van Hilvoorde, 2011), al zijn er ook aanwijzingen dat geld een minder belangrijke rol speelt dan tijd (Késenne, 2011). Daarom is het belangrijk in kaart te brengen wat de kosten zijn voor de verschillende schoolsportactiviteiten. Ook de accommodatie waar de schoolsport plaatsvindt moet gefinancierd of geregeld worden door een partij. Het is daarom belangrijk in kaart te brengen hoe dit bij schoolsportactiviteiten geregeld is.
4. *Begeleiding*: professioneel of vrijwillig?
Uit onderzoek blijkt dat het belangrijk is hoe een leerling wordt begeleid tijdens de schoolsportactiviteit (Jacobs & Diekstra, 2009; Kirk e.a., 2000; Van Bottenburg & Smit, 1998). Met een kundige en afgestemde begeleiding wordt de kans op plezierige en succesvolle schoolsportdeelname vergroot. Bovendien blijkt ook de affiniteit van de begeleider met de doelgroep van belang. Sportactiviteiten die in de schoolomgeving worden aangeboden, hebben een andere aanpak nodig dan sportactiviteiten die op de vereniging worden beoefend met deelnemers die al voor sport hebben gekozen (Van der Werff e.a., 2012).
5. *Bindingsvorm*: lidmaatschap of geen binding?
Schoolsport kan in sommige gevallen zorgen voor een langdurige binding door middel van een lidmaatschap. Andere schoolsportactiviteiten zijn op zichzelf staande evenementen zonder bindingsvorm. Een vorm van binding zorgt er voor dat de deelname aan de schoolsport een vervolg krijgt, waardoor de kans groter is dat de leerlingen op de langere termijn actief in de sport blijven (Coalter 2007; Vanreusel e.a., 1997).

2.3.2 Activiteitskenmerken

1. *Type activiteit*: competitie/ kennismaken/deelname/training/lesmethode
Onder de term schoolsport kunnen veel verschillende activiteiten vallen. Een divers aanbod lijkt van belang om verschillende leerlingen te betrekken bij de schoolsport (Bailey, 2006). Met het oog op mogelijke verbindingen tussen verschillende activiteiten is het van belang in kaart te brengen welke typen schoolsportactiviteiten er worden aangeboden.
2. *Doelstelling*: wat is het doel? wat zijn eventuele subdoelen?
Met welke intentie wordt een schoolsportinitiatief opgezet? Is het doel bijvoorbeeld kennismaken met sport, beter worden in de sport, gezondheid of lekker spelen? Deze kennis is belangrijk in combinatie met informatie over de doelgroep omdat niet iedereen even ontvankelijk is voor de verschillende doelstellingen.

3. *Doelgroep*: wie doen er mee? hoe wordt er geselecteerd?
Om eventuele samenwerking beter te kunnen aangeven is het van belang in kaart te brengen voor wie de diverse schoolsportactiviteiten georganiseerd worden. Is de activiteit speciaal gericht op jongens of meisjes, of bijvoorbeeld op kinderen die nog geen lid zijn van een sportvereniging? Daarnaast wordt aangegeven hoe een eventuele selectie plaatsvindt. Zijn het bijvoorbeeld alleen de beste spelers die mee mogen doen -zoals bij competities vaak het geval is- of is het evenement gericht op het laten deelnemen van zoveel mogelijk leerlingen?
4. *Duur*: langdurend of incidenteel?
Afhankelijk van het doel dat beoogd wordt is het belangrijk hoe lang een schoolsportactiviteit duurt. Wanneer het doel is om leerlingen in aanraking te laten komen met een (nieuwe) sport is een incidentele activiteit voldoende. Om leerlingen de weg naar de sportvereniging te laten vinden zal de intensiteit van een sportactiviteit moeten worden verhoogd. Het blijkt dat frequent meedoen aan een activiteit de kans op (blijvende) effecten (bv. schoolbinding, samenwerking, gezondheid) vergroot (bv. Marsh, 2003).
5. *Inbedding*: tijdens reguliere curriculum (LO) of bovenop reguliere curriculum (LO)?
Schoolsportactiviteiten die plaatsvinden binnen het bewegingsonderwijs kunnen effectief zijn voor het introduceren van leerlingen in een bepaalde sport en kunnen zorgen voor een afwisseling in het normale curriculum van de lessen lichamelijke opvoeding. Als schoolsport ook daadwerkelijk iets wil bijdragen aan *extra* bewegingsactiviteit en de leerlingen in aanraking wil laten komen met de sportcultuur zoals die bijvoorbeeld bij de vereniging heerst, zal schoolsport ook buiten en vooral bovenop het reguliere lesprogramma georganiseerd moeten worden (Stuij, 2011). In dat geval kan schoolsport een extra beweegmoment vormen en komt het niet in plaats de lessen bewegingsonderwijs.
6. *Tegenstanders*: sporten binnen school (intra) of sporten namens school (inter)?
Sportactiviteiten die tegen andere scholen plaatsvinden kunnen onder bepaalde omstandigheden de samenhang binnen de schoolgemeenschap vergroten. Het sporten namens de school kan ook mogelijk de binding met de school versterken (Marsh, 2002, 2003; Stokvis, 2009). Hierdoor wordt de kans op schoolgerelateerde effecten vergroot. Activiteiten die binnen school plaatsvinden versterken vaker de binding binnen kleinere groepen binnen de school.
7. *Structuur*: lokaal, regionaal of toch landelijk?
De identificatie met school wordt ook beïnvloed door de structuur van schoolsport. Het vertegenwoordigen van de school tegen andere scholen uit de regio brengt andere sentimenten met zich mee dan het vertegenwoordigen van de school op bijvoorbeeld een landelijk toernooi.
De structuur heeft ook gevolgen voor de organisatie van schoolsport. Lokale activiteiten kunnen door een enkele docent of school georganiseerd worden, terwijl een landelijke activiteit een samenwerkingsverband of koepelorganisatie vereist. De structuur heeft dus ook gevolgen voor de mogelijkheden tot samenwerking.

2.4 Tot Slot

Dit hoofdstuk beschreef allereerst de ontwikkeling van schoolsport in Nederland. Daarin kwam naar voren dat er in het laatste decennium een toenemende aandacht is voor de inzet van schoolsport als middel om maatschappelijke doelstellingen te bereiken. Inmiddels worden er

nogal wat verwachtingen aan de deelname aan schoolsportactiviteiten verbonden. Echter, onderzoek wijst uit dat die verwachtingen niet altijd reëel zijn in relatie tot de gekozen organisatievorm en het aanbod van type activiteiten. Wanneer we de mogelijkheden van schoolsport goed willen benutten is het van belang om de juiste organisatie- en activiteitskenmerken te kiezen die aansluiten bij de beoogde doelstelling(en) en de te bereiken doelgroep.

3. Methode van onderzoek

Om de onderzoeksvragen van dit onderzoek te beantwoorden, zijn er verschillende stappen doorlopen. Allereerst is een brede inventarisatie van schoolsportactiviteiten gemaakt om een overzicht te creëren van het aanbod in Nederland (zie paragraaf 3.1). Dit is in eerste instantie gebeurd door middel van het raadplegen van deskundigen op het gebied van schoolsport. Op basis van een deskresearch is geëvalueerd of de lijst van activiteiten representatief en uitputtend genoeg is. Hierbij is gebruik gemaakt van informatie die beschikbaar is op internet. Waar nodig is telefonisch contact geweest met betrokkenen van de verschillende schoolsportactiviteiten om ontbrekende informatie te achterhalen. Vervolgens zijn de verkregen type schoolsportactiviteiten aan de hand van het hieronder beschreven inventarisatieschema (zie tabel 3.1) gekarakteriseerd en uitgesplitst naar aanbod dat is toegespitst op het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs (hbo en universiteit). Doordat de activiteiten zijn beschreven aan de hand dezelfde karakteristieken is het zoeken naar raakvlakken vereenvoudigd.

Aan de hand van deze brede inventarisatie zijn enkele schoolsportactiviteiten geselecteerd en uitgebreid geanalyseerd (zie paragraaf 3.2). Deze activiteiten zijn zo gekozen dat er verschillende typen activiteiten en activiteiten uit verschillende onderwijstypen vertegenwoordigd zijn in de uitgebreide analyse. Interviews met organisatoren van de betreffende schoolsportactiviteit stonden hierbij centraal.

De kennis over de bestaande activiteiten en de uitgebreide analyse van een aantal schoolsportactiviteiten met organisatoren hebben geleid tot aanscherping van het beschrijving van het schoolsportaanbod en hebben bijgedragen aan de eerste opzet van vier scenario's voor schoolsport in de toekomst. Deze scenario's zijn in een gesprek aan enkele deskundigen op het gebied van schoolsport voorgelegd. Tijdens deze gesprekken werden de haalbaarheid en wenselijkheid van de verschillende scenario's besproken. Vervolgens zijn de scenario's verder aangescherpt (zie paragraaf 3.3).

3.1 Brede inventarisatie

Een eerste brede inventarisatie van typen schoolsportactiviteiten werd gedaan aan de hand van gesprekken met deskundigen op het gebied van schoolsport (zie bijlage 5), deskresearch en gestructureerd onderzoek op internet op basis van vooraf opgestelde zoektermen. Op basis van deze gesprekken en de zoektocht op internet werd een lijst van schoolsportactiviteiten samengesteld die wordt beschreven (hoofdstuk 4 en bijlagen 1 t/m 4) aan de hand van de besproken karakteristieken (hoofdstuk 2).

Inventarisatieschema

In paragraaf 2.3 zijn de belangrijkste kenmerken van schoolsport besproken. De informatie die nodig is om de schoolsportactiviteiten te beschrijven is via de geraadpleegde deskundigen verworven of is in documenten en/of op internet gezocht. Omdat de nadruk in dit onderzoek ligt op schoolsportactiviteiten die bovenop het curriculum komen en die tussen scholen plaatsvinden, zijn de karakteristieken 'inbedding' en 'tegenstanders' niet opgenomen in het inventarisatieschema (zie tabel 3.1).

Figuur 3.1 Voorbeeld inventarisatieschema per type schoolsportactiviteit

Kenmerken	Type schoolsportactiviteit
Naam activiteit	
Omschrijving	
Organisator(en)	
Doelstelling	
Doelgroep	
Type activiteit	
Communicatie	
Middelen	
Duur	
Structuur	
Bindingsvorm	
Begeleiding	

Per type schoolsportactiviteit zijn inventarisatieschema's uitgesplitst naar onderwijssoort (bijlage 1 t/m 4). Deze overzichten dienden als basis voor de uitwerking van het aanbod van schoolsportactiviteiten in de hele onderwijskolom (hoofdstuk 4).

3.2 Uitgebreide analyse

Zes schoolsportactiviteiten zijn nader geanalyseerd door middel van interviews met een organisator of vertegenwoordiger van die activiteit. Deze activiteiten zijn zodanig geselecteerd dat er schoolsportactiviteiten met verschillende kenmerken en karakteristieken vertegenwoordigd zijn en er een goede spreiding is over de verschillende schooltypen. De geïnterviewde personen zijn in bijlage 5 opgenomen.

Op basis van de inventarisatie van typen schoolsportactiviteiten per onderwijssoort en de gesprekken in de uitgebreide analyse is een beeld geschetst van het aanbod van schoolsportactiviteiten. Vervolgens is gekeken naar de samenhang tussen verschillende (typen) schoolsportactiviteiten (hoofdstuk 5). De karakteristieken van schoolsportactiviteiten dienden hierbij als uitgangspunt.

3.3 Scenariogesprekken

De belangrijkste bevindingen in de inventarisatie werden gebruikt om een aantal mogelijke wegen uit te zetten waarlangs schoolsport zich in de toekomst zou kunnen ontwikkelen. Deze mogelijke scenario's zijn voorgelegd aan acht experts (zie bijlage 5) op het gebied van schoolsport. Deze deskundigen vertegenwoordigen organisaties die zich met de ontwikkeling of uitvoering van schoolsport bezig houden of in hun werkzaamheden veel met schoolsport te maken hebben.

Het geschetste beeld van het aanbod van schoolsportactiviteiten en de samenhang is ook tijdens deze gesprekken aan de orde gekomen. Hierbij zijn de organisatiestructuur, competitieopzet, typen sport en de manier van deelnemen besproken. Deze gesprekken hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de verdere uitwerking van schoolsportactiviteiten in de toekomst (zie hoofdstuk 5).

4. Een beschrijving van het schoolsportaanbod

De brede inventarisatie van schoolsport heeft geleid tot een overzicht van de verschillende typen schoolsportactiviteiten die er in Nederland georganiseerd worden. In bijlage 1 tot en met 4 zijn de inventarisatieschema's van de verschillende schoolsportactiviteiten te vinden. Deze vormen samen met de aanvullende interviews de basis voor de resultaatbeschrijving in dit hoofdstuk.

4.1 Schoolsport in het primair onderwijs

In het primair onderwijs (PO) valt op dat veel activiteiten zich richten op kennismaking met verschillende sporten. Vaak gaat het hierbij om een traject dat begint met een aantal sporttrainingen binnen de gymles, waarna geïnteresseerden door kunnen stromen naar een introductietraject buiten school. Het naschoolse traject vindt meestal plaats op de sportvereniging en in sommige gevallen op school. Als voorbeeld is het schooljudo project beschreven dat georganiseerd wordt door sportmarketingbureau 2basics, in opdracht van scholen of gemeenten, zie tabel 1.4 in bijlage. Inmiddels heeft de Judo Bond Nederland (JBN) zich ook bij dit initiatief aangesloten. Veel verschillende sporten kennen dergelijke kennismakingstrajecten die binnen de gymles beginnen en een vervolg kunnen krijgen bij de vereniging.

Ook hebben verschillende sportbonden zogenaamde 'sportmappen' ontwikkeld waarmee aangepaste sportspelen binnen de lessen bewegingsonderwijs kunnen worden aangeboden. Deze aangepaste sportspelen zorgen er voor dat leerlingen binnen de gymles op een speelse manier in aanraking komen met kernmerkende elementen van de betreffende sport, waarbij getracht wordt alle leerlingen veel en succesvol aan spelen toe te laten komen. Hierbij kan gedacht worden aan kleinere veldjes, minder spelers en meer manieren om punten te scoren dan bij de traditionele versie van de betreffende sport.

Enkele gemeenten bieden ook sportkennismakingsactiviteiten aan, zoals het JIPPIE project in Amsterdam (in dit rapport niet verder beschreven). Leerlingen kunnen hierbij kennismaken met verschillende sporten binnen en buiten de school.

Vooral in het basisonderwijs hebben combinatiefunctionarissen de afgelopen jaren een belangrijke rol gespeeld in het aanbieden van sport binnen school, op school en buiten school met als doel kinderen aansluiting te laten vinden bij reguliere sportverenigingen. Ook schoolactieve sportverenigingen initiëren steeds vaker een samenwerking op het gebied van kennismaking.

Naast kennismaking binnen de gymles zijn er veel lokale sporttoernooien met spelactiviteiten of (aangepaste) sportactiviteiten waarbij leerlingen van verschillende basisscholen één of twee keer per jaar tegen elkaar spelen. In de meeste gevallen hebben alle kinderen de mogelijkheid om deel te nemen en wordt er niet geselecteerd. Een voorbeeld hiervan is het schoolbasketbal in Zwolle (tabel 1.5 in de bijlage). Vaak worden deze toernooien georganiseerd door de lokale sportservice (gemeente) in (nauwe) samenwerking met docenten bewegingsonderwijs en de sportverenigingen. Deze activiteiten hebben echter een incidenteel karakter en de leerlingen worden niet gebonden aan een vereniging of team.

In de meeste gevallen gaat het om activiteiten die als doel hebben om leerlingen kennis te laten maken met een sport om vervolgens via een lidmaatschap bij een sportvereniging de sportparticipatie te verhogen. Ook fungeert een dergelijk sporttoernooi vaak als een leuke

afsluiting van een periode of schooljaar. Een enkele activiteit noemt gezondheid of leefstijl als primair doel, zoals bijvoorbeeld Scoren voor gezondheid van FC4YOU (tabel 1.7 in de bijlage).

Structurele schoolsportactiviteiten bovenop het reguliere onderwijsprogramma zijn in het primair onderwijs dun gezaaid. Enkele voorbeelden zijn de schoolsportvereniging in Rotterdam (tabel 1.1 in de bijlage) en de zaalvoetbalcompetitie in Amsterdam (tabel 1.2 in de bijlage). Een verschil is dat bij de zaalvoetbalcompetitie in Amsterdam begeleiders vanuit school meegaan naar de wedstrijden en in Rotterdam komen begeleiders van de vereniging naar de school toe.

De schoolsportvereniging is een voorbeeld van een activiteit die de sportvereniging naar de school of buurt toe brengt. Hierdoor worden mogelijke drempels weggenomen, zoals de afstand tot de sportvereniging en onbekendheid met de sportvereniging. Combinatiefunctionarissen vormen een belangrijke schakel tussen de scholen en de sportverenigingen, omdat zij op beiden actief zijn en daardoor kennis hebben van beide contexten. De deelnemers krijgen trainingen bij school of in de buurt, maar worden gewoon lid van de sportvereniging voor de normale lidmaatschapskosten, na een aantal gratis introductielessen. Bij de schoolsportvereniging trainen kinderen die lid zijn een keer in de week. Als de kinderen wedstrijden willen spelen kunnen ze terecht bij de normale locatie van de sportvereniging. De schoolsportvereniging wordt dus een soort (trainings)dependance van een normale sportvereniging. Zowel de zaalvoetbal competitie in Amsterdam (Zeeburg) als de schoolsportvereniging in Rotterdam worden gefinancierd vanuit de gemeente, met ondersteuning van de sportbonden. Bij de schoolsportvereniging dragen verschillende wooncorporaties ook nog bij aan de schoolsportvereniging in hun wijk. De sportverenigingen die aan de schoolsportverenigingen en de zaalvoetbalcompetitie gekoppeld zijn leveren de trainers en begeleiders van de trainingen. De opleiding van deze trainers wordt verzorgd door de deelnemende sportbonden.

Ook bij de zaalvoetbalcompetitie in Zeeburg van de KNVB worden deelnemers lid van een reguliere zaalvoetbalvereniging, al betalen zij een gereduceerd tarief. De kinderen spelen een keer in de week wedstrijden tegen leerlingen van andere scholen uit de buurt. Het verschil met de schoolsportvereniging is dat deze competitie gericht is op het spelen van wedstrijden, terwijl de schoolsportvereniging in eerste instantie trainingen aanbiedt.

Twee schoolsportactiviteiten met een landelijke competitieopzet zijn de Cruyff Courts Kampioenen (tabel 1.6 in de bijlage) en de KNVB schoolvoetbal competitie (tabel 1.3 in de bijlage). Leerlingen van groep zeven en acht van basisscholen kunnen door middel van lokale en regionale voorrondes reiken tot de landelijke finale van deze voetbaltoernooien. De lokale en regionale organisatie ligt in handen van lokale partijen zoals de scholen, sportservices of sportbuurtwerkers. De Cruyff Foundation en KNVB organiseren de landelijke finales. Hoewel de term competitie gebruikt wordt gaat het in beide gevallen om toernooien die over meerdere ronden en gedurende meerdere dagen plaatsvinden. Met deze vormen van schoolsport worden over het algemeen de betere sporters bereikt. De organisatoren van deze activiteiten willen graag meer niet-sporters aan zich binden maar dit lukt slechts gedeeltelijk. Volgens enkele organisatoren leeft vaak het idee dat alleen de betere sporters mee (mogen) doen aan deze activiteiten waardoor de niet-sporters zich afzijdig houden.

Voor het speciaal onderwijs bestaat er een landelijk sportstimuleringsprogramma, 'Special Heroes'. Vanuit dat programma worden sportkennismakingstrajecten voor kinderen met een beperking georganiseerd in samenwerking met lokale verenigingen en andere sportaanbieders (zie tabel 1.8 in de bijlage). De beweegactiviteiten zijn toegespitst op verschillende

doelgroepen, zoals bijvoorbeeld kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke handicap, doven, slechtzienden of kinderen met gedragsproblemen. Special Heroes is een samenwerking tussen NOC*NSF, Gehandicaptensport Nederland en de Landelijke Vereniging voor Cluster 3 Scholen (LVC3) en wordt mogelijk gemaakt door financiering vanuit het ministerie van VWS, de provincie Noord-Holland en gedeeltelijk door een zorgverzekeraar. Special Heroes functioneert als een soort platform waarbinnen kennis wordt geborgd en waar verschillende partijen elkaar eenvoudig kunnen vinden. Daarnaast worden er op regionaal niveau projectleiders ingezet die vragers (scholen) en aanbieders (verenigingen, gemeenten en ondernemers) samenbrengt. Een van de doelstellingen van het programma is om leerlingen uit het speciaal onderwijs kennis te laten maken met sport en hun sportdeelname te verhogen. Het afgelopen jaar hebben aan dit programma 180 van de 345 scholen in het speciaal onderwijs deelgenomen^[1].

Over het geheel genomen kan geconcludeerd worden dat in het PO schoolsportactiviteiten met name door lokale partijen worden georganiseerd, waarbij een lokale sportservice of combinatiefunctionaris vaak het voortouw neemt maar veelal afhankelijk is van enthousiaste docenten bewegingsonderwijs. Hierin ligt ook het risico van deze onsamenhangende sportactiviteiten. Wanneer deze enthousiaste docenten de kar niet meer willen of kunnen trekken of ontbreken op een school dan is de kans klein dat er (nog) schoolsportactiviteiten georganiseerd worden.

Weinig activiteiten hebben een bindingsvorm, en als die binding er toch is, is dat een traditioneel lidmaatschap van een sportvereniging. De kosten van die lidmaatschappen hebben meestal de normale hoogte, al zijn veruit de meeste schoolsportactiviteiten in het PO gratis. Veel van de doelstellingen van schoolsportactiviteiten in het PO komen neer op het laten kennismaken met de betreffende sport en het verhogen van het aantal leden binnen deze doelgroep. Hoewel kinderen bij veel sporten al vanaf hun 6^e lid kunnen worden, richten de meeste schoolsportactiviteiten in het PO zich op leerlingen uit groep 7 en 8. Wellicht hopen ze daardoor de leerlingen voor (hun) sport te winnen in de overgangsfase van PO naar VO die zich kenmerkt door veranderingen in de vrijetijdsbesteding (Birchwood., e.a., 2008).

4.2 Schoolsport in het voortgezet onderwijs

De schoolsportactiviteiten in het voortgezet onderwijs (VO) bestaan voornamelijk uit toernooien die een of meerdere dagen duren. Wanneer die activiteiten meerdere dagen duren zijn die dagen verspreid over het hele schooljaar, met bijvoorbeeld een voorronde in november en een finaledag in mei. Vaak worden deze toernooien georganiseerd door scholen, gemeenten of sportbonden. Het bekendste en grootschaligste schoolsportprogramma is Mission Olympic (MO) (tabel 2.2 in de bijlage). Bij Mission Olympic kunnen teams van scholen met verschillende sporten meedoen aan lokale of regionale toernooien. De betere teams van deze toernooien kwalificeren zich voor een landelijke finale. Doordat het toernooi soms uit meerdere voorrondes en een finaledag bestaat varieert de duur van één tot maximaal vier dagen. Bij

^[1] Informatie over Special Heroes gevonden op www.specialheroes.nl

Mission Olympic is ruimte voor zowel breedtesport (jaarteam, klassteam) als de beter sporters (schoolteam).

De schoolsportcompetities die de KVLO voor 2003 organiseerde zijn in MO opgegaan. Het unieke van MO is dat dit een samenwerking is van de KVLO, NOC*NSF en een commerciële partij (Coca Cola). De bijdrage van Coca Cola is tweeledig. Enerzijds sponsoren zij het toernooi financieel, anderzijds leveren zij know-how op het gebied van financiën en communicatie. Deze samenwerking wordt door de KVLO als zeer waardevol ervaren omdat de ervaring van Coca Cola op commercieel/communicatief gebied in sterke mate heeft bijgedragen aan de groei van het toernooi. Vanwege de sponsoring blijven de kosten voor deelnemende scholen beperkt (€50,-), hoewel het vervoer en voorrondes zelf betaald dienen te worden.

Een van de doelen van Mission Olympic, net als van veel andere schoolsportactiviteiten in het PO en VO is leerlingen laten kennismaken met sport. Hierbij gaat het zowel om leerlingen die niet op een sport zitten als leerlingen die kennis kunnen maken met een andere sport dan de sport waar zij lid van zijn. De organisatie merkt dat er een groep leerlingen is die niet sport en niet deelneemt aan MO omdat zij mogelijk afgeschrikt worden door het (onterechte) idee dat er alleen maar 'goede' en ervaren sporters deelnemen. Daarom wordt er mogelijk een wedstrijdcategorie toegevoegd voor leerlingen die niet op de betreffende sport zitten. Door deze indelingen en door de sport in toernooivorm aan te bieden hoopt de organisatie de leerlingen het plezier van sport te laten ervaren.

Scholen die deelnemen aan MO kunnen zich ook inschrijven voor een internationaal scholentoernooi (tabel 2.4 in de bijlage). In dit toernooi strijden scholenteams van over de hele wereld tegen elkaar in verschillende sporten.

Met uitzondering van enkele initiatieven, zoals Topscore in Amsterdam en enkele regionale en lokale voorrondes van MO is het opvallend dat er weinig lokale sporttoernooien tussen middelbare scholen zijn. Rotterdam sportsupport is echter bezig schoolsportverenigingen voor middelbare scholieren op te zetten (tabel 2.5 in de bijlage). Ook in Den Haag is goed voorbeeld van een schoolsportvereniging te vinden. De schoolsportvereniging Ypenburg Eagles creëert in samenwerking met sportverenigingen in de omgeving verschillende vormen van deelname (tabel 2.10 in de bijlage). Het aanbod in deze schoolsportvereniging is erg divers. Leerlingen kunnen meedoen aan trainingen om vervolgens met hun schoolteam aan interscolaire toernooien deel te nemen. Maar ze kunnen ook kiezen voor sportcursussen van acht lessen op speciale op maat gemaakte programma's gericht op gezondheid. In tegenstelling tot de schoolsportverenigingen in het PO die vooral trainingen verzorgen, richt deze schoolsportvereniging zich dus meer op (onderlinge) competitie en toernooien, net zoals de schoolsportvereniging in Rotterdam. In Rotterdam adopteren reguliere sportverenigingen een schoolteam en faciliteren een competitie tussen de teams van de verschillende scholen. Net zoals andere organisatoren van schoolsportactiviteiten merken de organisatoren van de schoolsportverenigingen dat leerlingen in het VO liever wedstrijdvormen spelen dan trainen.

Er bestaan ook scholen die meer aandacht hebben voor sport in het curriculum. Deze zogenaamde sportactieve scholen hebben vaak sportklassen voor leerlingen met extra interesse in sport. Op deze scholen kunnen leerlingen kiezen voor extra sportvakken als 'LO2', 'Bewegen, Sport en Maatschappij' en 'Sport4you'. Sommige van deze scholen, de zogenaamde 'sportaccent scholen', organiseren een jaarlijks toernooi tegen elkaar (tabel 2.1 in de bijlage). De tweedeklassers van deze scholen spelen dan wedstrijden tegen de andere sportaccent scholen in negen verschillende sporten.

De sportactiviteiten in het VO zijn vaak nog redelijk infrequent. Uitzonderingen hierop zijn de lokale KNVB zaalvoetbalcompetities (tabel 2.7 in de bijlage), de schoolsportvereniging in Rotterdam en Topscore Amsterdam (tabel 2.6 in de bijlage). Deze activiteiten worden gedurende een heel schooljaar georganiseerd. Leerlingen die deelnemen aan Topscore kunnen in verschillende sporten trainingen volgen en soms deelnemen aan competities. Zij worden op die manier 'voorbereid' op het Amsterdams scholenkampioenschap. Deze lokale competities gelden ook als voorrondes voor Mission Olympic. De organisatie van MO zoekt hier nadrukkelijk de samenwerking met reeds bestaande schoolsportactiviteiten. Er wordt dan gekeken hoe deze activiteiten als voorronde kunnen fungeren en voor welke sporten en categorieën. In de meeste gevallen nemen de landelijke partijen alleen de organisatie van de landelijke finales voor hun rekening. De lokale en regionale activiteiten, die vaak als voorrondes gelden, zijn afhankelijk van activiteiten van scholen en sportservices. De kosten hiervoor worden ook door deze lokale organisatoren gedragen. In het geval van Mission Olympic en de KNVB competities ondersteunen de landelijke organisaties wel in het maken van bijvoorbeeld de indelingen en speelschema's.

De sporttoernooien van de verschillende sportbonden, zoals bijvoorbeeld de KNHB Shell schoolhockey competitie (tabel 2.3 in de bijlage), richten zich vaak op de betere sporters. Hoewel hier de term competitie gebruikt wordt gaat het ook hier om een toernooi verspreid over een of meerdere dagen. De KNHB heeft, net als de organisatie van MO, een commerciële partner die de organisatie financieel ondersteunt. De doelstelling van de KNHB is de leerlingen die al lid zijn van een hockeyvereniging enthousiast te houden voor de sport. Zij merken namelijk een teruggang in ledenaantallen na de middelbare school leeftijd. In het verleden zijn er pogingen gedaan om ook een toernooi te organiseren voor leerlingen die nog geen lid zijn van een hockeyvereniging. Dit kwam om twee redenen echter niet van de grond. Ten eerste bleek het moeilijk de leerlingen die nog niet hockeyden te enthousiasmeren voor deelname, zoals ook andere organisatoren van schoolsport hebben ondervonden. De urennorm van de scholen vormde een tweede obstakel. Er konden niet te veel leerlingen deelnemen aan het toernooi omdat er dan te veel lesuitval zou plaatsvinden. Daarom kozen de scholen er voor een select groepje leerlingen te laten deelnemen.

De organisatoren van de KNHB schoolhockeycompetitie zien weinig in het uitbreiden van de doelgroep van de activiteit naar andere schooltypen. Zij merkten dat leerlingen in het PO meer interesse hebben in trainingen en spelvormen, waardoor een competitie geen geschikte vorm zou zijn. In het MBO ondervonden zij te weinig interesse in hockey, waardoor er te weinig deelnemers waren voor een competitie of toernooi.

Met uitzondering van de schoolsportvereniging in het VO is er nauwelijks sprake van bindingsvormen door middel van lidmaatschap of langdurige commitment op een andere manier. Juist de nadruk op competitie in de sportactiviteiten in het VO biedt mogelijkheden om bijvoorbeeld lid te worden van een schoolteam of een schoolvereniging.

De begeleiding is in de meeste gevallen in handen van docenten bewegingsonderwijs. Deze docenten krijgen bij de grotere toernooien, zoals Mission Olympic, richtlijnen vanuit de organisatie met betrekking tot fair play, samenstelling van de teams en de eventueel aangepaste regels. Deze informatie wordt verstrekt door middel van informatiepakketten op papier.

4.3 Schoolsport in het middelbaar beroepsonderwijs

In tegenstelling tot primair- en voortgezet onderwijs heeft het mbo geen verplichte wekelijkse lessen in Sport en bewegen. Sinds de invoering van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) in 1996, zijn bewegen en sport niet meer verankerd in het curriculum van het mbo. Na de eeuwwisseling is dit weer meer en meer als een knelpunt ervaren en is het Platform Bewegen en Sport mbo opgericht met als doelstellingen sport, bewegen en vitaliteit binnen het mbo te stimuleren. Het platform, dat onderdeel uitmaakt van de MBO Raad, heeft daarin de afgelopen jaren een belangrijke rol gespeeld. Het platform komt voort uit de doelstellingen die gesteld zijn vanuit het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs dat wordt gefinancierd door de ministeries van OCW en VWS. Het opvoeden *door sport* om leerlingen voor te bereiden op een plek in de maatschappij, maar ook het opvoeden *in sport*, om leerlingen wegwijs te maken in de bewegingscultuur zodat zij vaardigheden opdoen voor een actief en vitaal leven als werknemer en burger zijn belangrijke doelstellingen. Deelname aan schoolsportactiviteiten is in het mbo in het onderwijsprogramma verankerd doordat het onderdeel uitmaakt van wat 'vitaal burgerschap' wordt genoemd⁴. Leerlingen moeten deelnemen aan diverse activiteiten die met vitaal burgerschap te maken hebben en kunnen als onderdeel daarvan dus kiezen voor schoolsportdeelname.

Inmiddels hebben 39 van de 66 mbo-instellingen zich aangesloten bij het Platform Bewegen en Sport mbo (Duivestijn & de Groot, 2011). Bij het platform aangesloten onderwijsinstellingen in het mbo kunnen een subsidieaanvraag indienen. Voorwaarde voor de aanvraag is dat het sport en beweegaanbod verankerd moeten worden in het onderwijsprogramma⁵. Uit de 'Monitor bewegen en sport in het mbo' bleek dat de onderwijsinstellingen die dit hebben gedaan een grotere bijdrage leveren aan de beweegactiviteit en meer concrete plannen hebben voor uitbreiding van het sport en beweeg aanbod. Daarnaast kwam ook naar voren dat naast de subsidieverstrekking ongeveer driekwart van de kosten van het aanbod van schoolsportactiviteiten wordt gefinancierd door de onderwijsinstellingen zelf (Duivestijn & de Groot, 2011).

Niet alle schoolsportactiviteiten in het mbo worden bovenop het reguliere curriculum aangeboden, omdat deelname aan sportactiviteiten deels in het onderwijsprogramma is opgenomen. In veel gevallen bestaat het aanbod van sportactiviteiten uit een mengvorm van onder schooltijd en na schooltijd. Bij veel van deze 'doorlopende leerlijnen' maken leerlingen eerst binnen de opleidingen kennis met de betreffende sportactiviteit. In aanvulling daarop kan eventueel worden deelgenomen aan een naschools vervolgtraject dat soms in samenwerking met een lokale sportvereniging wordt georganiseerd. Enkele doorlopende leerlijnen proberen een

⁴ Vitaal burgerschap is onderdeel van een van de drie kwalificatie eisen in het mbo, namelijk het opleiden tot een plek in de maatschappij, Vitaal Burgerschap houdt in dat een student afwegingen kan maken die passen bij een gezonde leefstijl en daarmee zorg kan dragen voor de eigen vitaliteit.

⁵ Het mbo kent een drievoudige kwalificatie-eis, namelijk opleiden voor een beroep, opleiden tot een loopbaan en opleiden tot een plek in de maatschappij. Als invulling van die laatste kwalificatie-eis heeft het Platform Bewegen en Sport mbo de laatste jaren geprobeerd om sport en bewegen terug te krijgen in het onderwijsprogramma van het mbo.

bepaalde bindingsvorm door middel van een soort lidmaatschap te bewerkstelligen. En daarmee ook een financiële bijdrage van de leerlingen te bewerkstelligen. Volgens het Platform Sport en Bewegen mbo zijn dergelijke trajecten momenteel nog volop in ontwikkeling, maar worden zeker als kansrijk ervaren⁶.

Een voorbeeld daarvan is de Streetball Experience en het NK Streetball mbo ontwikkeld door de Nederlandse Basketbal Bond (tabel 3.3 in de bijlage). Streetball is een ongebonden basketbalvariant die veel op pleintjes wordt gespeeld. De NBB heeft voor dit project subsidie ontvangen van het ministerie van VWS en de MBO Raad. Volgens de NBB zou dit project in de toekomst ook zonder subsidie kunnen bestaan, omdat het mede georganiseerd wordt door sterke lokale basketbalverenigingen en omdat er een soort lidmaatschap aan de deelname gekoppeld gaat worden. Het is de bedoeling om de komende jaren te werken naar een Streetball League waarin schoolteams van mbo-instellingen het tegen elkaar opnemen. Met de opzet van schoolteams en de ontwikkeling van een Streetball League wordt ook in het mbo geprobeerd om een soort schoolsportverenigingen op te zetten zoals deze er ook in het primair en voortgezet onderwijs zijn.

Een ander voorbeeld zijn de inspanningen die worden verricht om een aanbod van floorball⁷ te verzorgen op verschillende mbo-instellingen. Studenten sport en bewegen kunnen een kader-opleiding volgen om het aanbod voor floorball op een mbo-school te verzorgen. Er worden inmiddels op een aantal onderwijsinstellingen clinics aangeboden in aanloop naar lokale en regionale floorballevementen.

De opzet van een interscolaire competitie tussen schoolteams van verschillende onderwijsinstellingen zou in de toekomst wellicht de plaats kunnen innemen van de huidige interscolaire sporttoernooien in het mbo. Het breedste sportaanbod in het middelbaar beroepsonderwijs dat voornamelijk in aanvulling op het reguliere lesprogramma wordt aangeboden bestaat uit (interscolaire) sporttoernooien op regionaal en landelijk niveau. De bekendste voorbeelden daarvan zijn de Nederlandse Kampioenschappen mbo die inmiddels in twintig verschillende sportdisciplines worden georganiseerd. De doelstellingen die organisatoren koppelen aan deze activiteiten lopen enigszins uiteen. Het kan bijvoorbeeld gaan om het promoten van de sportactiviteiten onder een bepaalde doelgroep, zoals bij het NK mbo vrouwenvoetbal (tabel 3.7 in bijlage). De verschillende Nederlands Kampioenschappen mbo worden georganiseerd op initiatief van een mbo instelling. Binnen het Platform Bewegen en Sport mbo zijn afspraken gemaakt over de opzet en organisatie van een NK mbo. De onderwijsinstelling die een bepaald NK het ene jaar heeft georganiseerd heeft in principe het recht om het NK het volgende jaar weer te organiseren vanwege de efficiëntie en reeds gedane investeringen ten behoeve van dat NK. Het platform werkt mee aan de promotie van NK's door het verstrekken van posters en informatiemateriaal op scholen. Verder is er een overzichtelijke

⁶ Er zijn op dit moment 370 samenwerkingsverbanden tussen sportverenigingen en mbo-instellingen (NOC*NSF 2011: p 146).

⁷ Floorball is een indoor teamsport die lijkt op een mix van zaal hockey en ijshockey.

website waar sportcoördinatoren van mbo-instellingen veel informatie kunnen vinden over de verschillende NK's mbo.

Voor de meeste Nederlands Kampioenschappen mbo is er alleen een jaarlijks toernooi waarbij het beste team wordt bepaald. Dit type sportactiviteiten heeft de potentie om bij te dragen aan de binding met school. Bij sommige activiteiten zijn er regionale voorrondes nodig om te bepalen wie er naar het NK mbo wordt afgevaardigd. Een goed voorbeeld van een activiteit met een groot en breed deelnemersveld is NK mbo zaalvoetbal (tabel 3.5 in de bijlage) dat bestaat uit vier regionale voorrondes. In 2012 deden er landelijk bijna honderd teams (jongens en meisjes) mee aan het NK mbo.⁸ Een ander voorbeeld is het NK mbo tafeltennis waar naast een wedstrijdcategory ook een recreantcategory aan het deelnemersveld is toegevoegd. Om een bijdrage te leveren aan de beoogde doelstellingen van het Platform Bewegen en Sport mbo dient de duur van de sportactiviteit van enige omvang te zijn, niet alleen gedurende één dag in het jaar plaats te vinden en bij voorkeur meerdere categorieën voor deelname te kennen, zodat een grotere doelgroep kan worden bereikt.

Daarnaast zijn er ook enkele mbo-instellingen die een lokale voorronde organiseren om te bepalen welk team de onderwijsinstelling op de regiofinale mag vertegenwoordigen. Bijvoorbeeld bij het Friesland College daar deden dit jaar 36 jongens- en meisjesteams mee (tabel 3.6 in de bijlage). In aanloop naar de lokale en regionale voorrondes op het NK zaalvoetbal mbo konden leerlingen wekelijks op vrijwillige basis een individuele training volgen, georganiseerd door de lokale zaalvoetbalvereniging. Voorwaarde voor deelname is dat je met een team deelneemt aan de competitie en dat je team een coach of begeleider heeft. Bij de organisatie van het lokale toernooi worden mbo leerlingen van verschillende mbo-opleidingen betrokken, zoals van de afdeling sport en bewegen, maar ook horeca en media.

Het streven van het Platform Bewegen en Sport mbo is dat vijf procent van de verplichte contacttijd wordt ingevuld met een sport en beweeg aanbod. Verschillende onderwijsinstellingen in het mbo hebben een eigen sportbureau opgezet, zoals bijvoorbeeld Multi Move van ROC West-Brabant (zie tabel 3.2 in de bijlage). Het sportbureau is verantwoordelijk voor het sportaanbod op de onderwijsinstelling. Zij verzorgen ook een aanbod van sportactiviteiten in vorm van clinics of workshops waarbij de nadruk meer ligt op deelname en kennismaking. Een voorbeeld hiervan is een begeleidingstraject voor deelname aan een hardloopevenement zie (tabel 3.4 in de bijlage).

Bij veel sportactiviteiten wordt ook ingespeeld op het veranderen van gedrag en leefstijl. Sportactiviteiten worden dan ook gecombineerd met lessen over voeding en leefstijl⁹, maar veelal maken dergelijke programma's onderdeel uit van het reguliere onderwijscurriculum.

Om aan de gestelde doelstellingen te voldoen dienen de sportactiviteiten een intensiever karakter te hebben, omdat het opvoeden *in* en *door* sport niet zomaar kan worden bereikt. Bovendien zal er een breed aanbod van verschillende sportactiviteiten moeten zijn om mbo-

⁸ Informatie gevonden op de website van de KNVB

⁹ Uit een inventarisatie naar leefstijlinterventies binnen het mbo zijn 38 interventies naar voren gekomen waaronder ook diverse interventies gericht op bewegen. Echter geen van deze interventies is bewezen effectief (Von Heiden & Collard., 2011).

studenten blijvend wegwijs te maken in het aanbod van de bewegingscultuur, wat nu en in de toekomst kan bijdragen aan het vitaal burgerschap mbo studenten. De duur en intensiteit van een competitiestructuur zoals wordt nagestreefd bij de lokale en regionale voorrondes en de opzet van schoolteams sluiten beter aan bij de beoogde doelstellingen van het Platform Sport en Bewegen mbo. Dit type sportactiviteiten heeft de potentie om de binding met de school te versterken en kan vanwege de duur bijdragen aan een verhoogde sportdeelname.

4.4 Schoolsport in het hoger onderwijs

Het hoger onderwijs heeft een uitgebreid aanbod van studentensportactiviteiten dat zich voornamelijk heeft ontwikkeld langs de lijnen van de traditioneel georganiseerde sport. Het kent een organisatiestructuur via de landelijke koepelorganisatie Studentensport Nederland (SSN), Overkoepelende Studentensport Organisaties (OSSO) van Universiteitsteden en vele Studentensport Verenigingen (SSV) (zie Figuur 4.1). Naast het aanbod van verschillende studenten sportverenigingen hebben de universiteiten in samenwerking met andere aangesloten instellingen voor hoger onderwijs elk een eigen sportcentrum voor studenten en medewerkers. Veelal staat het studentensportcentrum in nauw contact met de OSSO, ook wel Studenten Sportraad, in de betreffende studentenstad.

Voor de studenten die niet willen deelnemen aan competitie- of wedstrijd sport is er een uiteenlopend cursusaanbod. Voor studenten in Groningen is er bijvoorbeeld een aanbod van zo'n 55 verschillende sportactiviteiten die gedurende een aantal periodes in het jaar voor vijf of tien weken kunnen worden gevolgd.¹⁰ Het cursusaanbod loopt uiteen van meer traditionele activiteiten als atletiek en (dames)voetbal tot meer vernieuwende en alternatieve activiteiten zoals capoeira, wakeboarden en parachutespringen. Een groot deel van het cursusaanbod wordt georganiseerd door samenwerking tussen het studentensportcentrum en de studentensportverenigingen. Uit een eigen onderzoek van de overkoepelende studentensport organisatie in Groningen blijkt dat ongeveer de tweederde van de sportende studenten gebruikt maakt van het sportaanbod voor studenten. Ongeveer de helft van de groep die gebruik maakt van de studentensport voorzieningen geeft aan wel eens sportcursus te hebben gevolgd (ACLO, 2007)

Studentensport Nederland is het landelijk aanspreekpunt van de studentensport en heeft een coördinerende en regisserende functie in het aanbod van studentensportactiviteiten en werkt samen met enkele Studentensportbonden. Studentensportbonden zijn de belangenbehartiger van Studenten Sportverenigingen in een bepaalde tak van sport. Alle twaalf universiteitssteden¹¹ en vier Hbo-instellingen¹² zijn via hun lokale sportraden (OSSO) bij SSN aangesloten. Volgens Studentensport Nederland vertegenwoordigt de grootste Studenten Sportraad meer dan 18.000 studentensporters en de kleinste ongeveer 3.000.

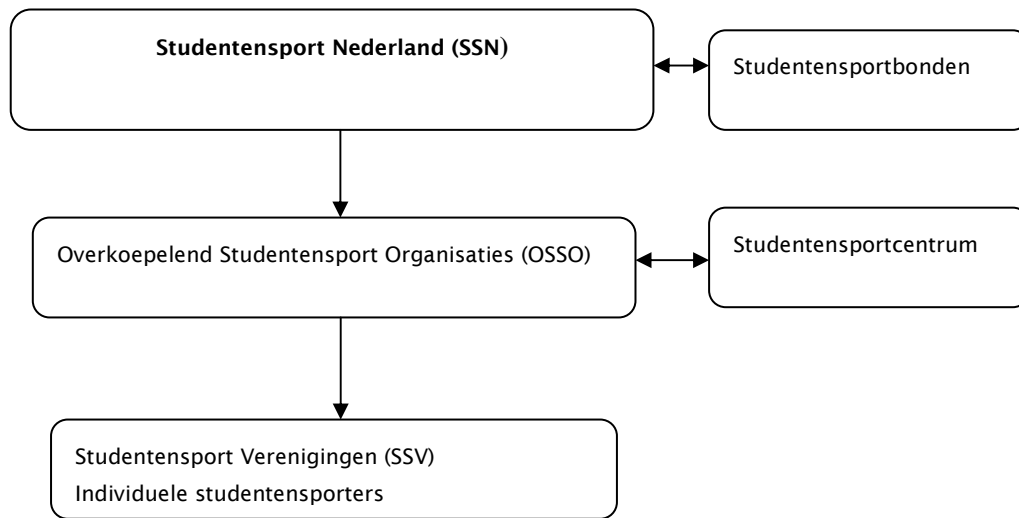
¹⁰ Informatie gevonden op: <http://www.aclosport.nl/nl/sportoverzicht>

¹¹ Amsterdam, Delft, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Wageningen, Utrecht,

¹² Ipabo (Alkmaar Amsterdam en Almere), BRESS (Breda), Saxion (Deventer) en Hogeschool Zeeland.

SSN kent zijn oorsprong in de jaren vijftig en werd opgericht om de belangen te behartigen van de studentensport en het organiseren van Nederlandse Studentensport Kampioenschappen (NSK). Nog altijd zet SSN zich in als de vertegenwoordiger van de studentensport in Nederland, maar de grotere sportevenementen zijn inmiddels ondergebracht in aparte stichtingen die gelieerd zijn aan SSN. Dit gebeurde volgens SSN omdat die sportactiviteiten een begroting kregen die groter is dan het jaarlijkse budget dat de organisatie zelf tot zijn beschikking heeft.

Figuur 4.1. schematisch overzicht organisatiestructuur studentensport

Binnen het hoger onderwijs is er een ruim aanbod van landelijke interscolaire sporttoernooien voor studenten. Jaarlijks wordt het Groot Nederlands Studentenkampioenschap (GNSK) in één van de universiteitssteden georganiseerd (zie tabel 4.5 in de bijlage). Aan dit evenement doen ongeveer 1200 studenten mee in verschillende sportdisciplines. Daarnaast worden onder de auspiciën van SSN nog ongeveer veertig uiteenlopende Nederlandse Studentenkampioenschappen (NSK) georganiseerd, waaronder het NSK- baanatletiek (zie tabel 4.6 in de bijlage). Er zijn door SSN richtlijnen opgesteld waar de organisatie van een NSK rekening mee moet houden, waardoor volgens SSN de herkenbaarheid van het ‘merk’ NSK wordt vergroot. Het GNSK en sommige NSK’s hebben inmiddels een lange bestaansgeschiedenis. Al in 1956 kregen de eerste interuniversitaire sportwedstrijden de naam Nederlands Studenten Kampioenschap.

Studentensport Nederland houdt eveneens een virtueel klassement bij met de uitslagen van een aantal vooraf geselecteerd studentensportactiviteiten gedurende een collegejaar (zie tabel 4.7 in de bijlage). Daaruit wordt jaarlijks de beste studentensportstad van Nederland bepaald. Winnende teams of de beste sporters van een universiteit kunnen door SSN of de Studentensportbond soms in samenwerking met een reguliere sportbond worden geselecteerd en hebben dan de mogelijkheid om deel te nemen aan internationale studentensport evenementen, zoals de Europese- of Wereldkampioenschap voor studenten en/of de World University Games (Universiade) georganiseerd onder auspiciën van International University Sports Federation, (zie tabel 4.8 in de bijlage).

Het grootste en meest uitgebreide aanbod van studenten sportactiviteiten speelt zich af binnen de organisatie van Studenten Sportverenigingen (SSV). Elke studentenstad heeft een Overkoepelende Studentensport Organisatie (OSSO) ook wel studentensportraad genoemd. Daaronder vallen de diverse Studentensport Verenigingen. Zo kent de studentensportraad van Amsterdam 26 aangesloten studentensportverenigingen, De Utrechtse Studenten Sportstichting MeSa CoSa en de ACLO in Groningen behartigen elk de belangen van ruim veertig aangesloten Studenten Sportverenigingen.¹³

Volgens SSN beperkt de relatie tussen de Studenten Sportverenigingen en de onderwijsinstellingen zich vaak tot het faciliteren en financieren van de sportactiviteiten. Studentensportverenigingen zijn meestal gehuisvest op het studenten sportcentrum in de betreffende studentenstad, met uitzondering van de studentensportverenigingen die voor hun sportbeoefening afhankelijk zijn van bijzondere voorzieningen of faciliteiten, zoals roei- en schaatsverenigingen.

Er is nog geen echte structurele sportcompetitie tussen universiteitsteams, zoals in de Verenigde Staten veel voorkomt. Volgens SSN zijn daartoe inmiddels enkele initiatieven ontstaan, maar vooralsnog lijkt dit niet echt van de grond te komen. Er bestaan wel diverse lokale interne studentencompetities in bijvoorbeeld basketbal of (zaal)voetbal (zie tabel 4.9 bijlage).

Naast de landelijke Nederlands Kampioenschappen voor studenten is er in het hoger onderwijs ook een vrij groot aanbod van landelijke sporttoernooien georganiseerd door de studentensportverenigingen. Deze toernooien hebben vaak een heel gemengd deelnemersveld, waar teams van studentensportverenigingen, gelegenheidsteams, maar ook teams van reguliere sportverenigingen aan kunnen deelnemen. Een voorbeeld van een dergelijk evenement is het Nayade waterpolo toernooi in Eindhoven (zie tabel 4.10 in de bijlage). Daarnaast nemen teams van Studenten Sportverenigingen deel aan de reguliere sportcompetities van sportbonden.

Naast de meer traditionele georganiseerde sportactiviteiten zijn er in het hoger onderwijs ook veel sportactiviteiten met een meer evenementachtig karakter. Het bekendste landelijke voorbeeld is de Batavierenrace (zie tabel 4.11 in de bijlage), een estafetteloop over meer dan 100 km van het studenten sportcentrum in Nijmegen naar de Campus van de Universiteit Twente. Een lokaal voorbeeld van een studentensportevenement is de Roetersrun in Amsterdam (zie tabel 4.12 in de bijlage). Dit is een hardloopevenement voor studenten en docenten van Universiteiten en hogescholen in Amsterdam. Andere vormen van landelijke (interscolaire) sportevenementen zijn de interacademiale van enkele pabo-opleidingen of de sportacademies in Nederland (zie tabel 4.13 in de bijlage). Een voorbeeld van een lokaal interscolair sportevenement zijn de Student Games in Amsterdam, waar studenten van diverse onderwijsinstellingen het tegen elkaar opnemen (zie tabel 4.14 in de bijlage). Dit is voor zover bekend de enige sportactiviteit waar mbo-, hbo- en wo onderwijsinstellingen in een aantal sporten tegen elkaar strijden.

¹³ Aantallen gevonden op de websites van de betreffende Overkoepelende Studenten Sport Organisaties

Hoewel er tijdens deze activiteiten vaak een klassement is van de beste teams en/of onderwijsinstelling ligt het accent van deze activiteiten veel meer op kennismaking en deelname, maar vooral ook ontmoeting en plezier met andere studenten. Zowel prestatiegerichte sporters als breedtesporters kunnen vaak gelijktijdig deelnemen. Op dit punt onderscheiden deze activiteiten zich enigszins van andere interscolaire toernooien als NSK's en het GNSK waaraan alleen de betere sporters van een onderwijsinstellingen deelnemen.

Volgens SSN is een van de subdoelstellingen van studenten sportverenigingen het bieden van een (nieuwe) vertrouwde sociale omgeving voor studenten. Voor veel aankomende studenten verandert er veel wanneer zij de middelbare school verlaten en hun onderwijsloopbaan in het hoger onderwijs vervolgen. Veelal verruilen zij hun vertrouwde omgeving voor een gewenste studie aan een onderwijsinstelling in een andere stad. Door deze veranderingen en de bijkomende studieverplichtingen is het niet eenvoudig om sportactiviteiten (bij de sportvereniging) in de woonomgeving te continueren. Zo worden er volgens SSN naast de wekelijkse sportmomenten ook allerlei andere gezellige activiteiten georganiseerd om kennis te maken en banden te versterken. Ook het dragen van club-kleding zou kunnen bijdragen aan een binding tussen de studenten.

Hogescholen en met name universiteiten leveren de voornaamste bijdrage aan de sportcentra. Zo heeft de Universiteit van Amsterdam voor ongeveer 20 miljoen euro een nieuw sportpark gebouwd, dat in de zomer van 2010 is geopend (Stuij, 2010). Daarnaast wordt er door de Universiteit van Amsterdam jaarlijks ongeveer 0,4% van de totale universiteitsbegroting gereserveerd voor sport. Dit komt neer op een bedrag van twee miljoen euro (van Uden, 2008, p.45). Hieronder vallen alle kosten, waaronder de exploitatie van de sportfaciliteiten, de personele lasten en subsidies aan studentensportverenigingen. Door de bijdragen van universiteiten en hogescholen kunnen de kosten voor de studenten om aan studentensportactiviteiten deel te nemen laag worden gehouden.

In de meeste gevallen moeten studenten een sportkaart bij het studentensportcentrum aanschaffen. De kosten daarvan verschillen per studentenstad en prijzen variëren ongeveer tussen de 50 en 150 euro op jaarbasis. In aanvulling op de sportkaart moeten er vaak ook nog bijdragen betaald worden voor het cursusaanbod of het lidmaatschap van een studenten sportvereniging. Dit bedrag is mede afhankelijk van de hoogte van de bondscontributie die moet worden afgedragen voor deelname aan de competitie. Ook betalen HBO-studenten, in sommige studentensteden iets meer voor hun sportkaart dan WO-studenten¹⁴.

Studentensport Nederland ontvangt bijdragen van de aangesloten Sportraden (OSSO's) in de studentensteden. Door middel van dat lidmaatschap kunnen studenten van die betreffende onderwijsinstellingen deelnemen aan de GNSK's en NSK's. Veel interscolaire evenementen tussen onderwijsinstellingen, zoals de interacademiale, kunnen tegen lage kosten worden georganiseerd omdat de onderwijsinstelling de faciliteiten en voorzieningen van de

¹⁴ Bijvoorbeeld in Eindhoven en Leiden.

onderwijslocaties ter beschikking stelt. Dergelijke evenementen worden bijna altijd georganiseerd door een werkgroep van studenten onder begeleiding van een docent.

4.5 Tot slot

Dit onderzoek heeft 34 type schoolsportactiviteiten in de gehele onderwijskolom geïnventariseerd (zie bijlage 1 t/m 4). In de voorgaande paragrafen is een beeld geschetst van het aanbod van schoolsportactiviteiten in Nederland. Hieronder worden de belangrijkste bevindingen puntsgewijs samengevat.

Organisatiekenmerken

Organisatie

- In het primair onderwijs en deels ook in het voortgezet onderwijs ligt de aansturing en coördinatie van schoolsportactiviteiten voornamelijk bij lokale partijen zoals de school, de gemeente, de sportservice en/of een buurtsportcoach. In het middelbaar beroepsonderwijs en in het hoger onderwijs is de organisatie vaak meer centraal geregeld.
- In het middelbaar beroepsonderwijs wordt gestimuleerd om schoolsportactiviteiten in het onderwijsprogramma te verankeren. In hoeverre dat in het primair- of voortgezet onderwijs ook plaatsvindt is niet bekend.
- Over het algemeen is er weinig samenwerking tussen de verschillende onderwijstypen en de verschillende activiteiten binnen de onderwijstypen. Enkele organisatoren beginnen onderling meer aansluiting te zoeken.

Middelen

- De gemeente levert een belangrijke bijdrage aan de meeste schoolsportactiviteiten in het primair en voortgezet onderwijs. Veel schoolaccommodaties worden bekostigd vanuit de onderwijsbegroting. Er is niet altijd goede afstemming met de sportsector. Vooral in het hoger onderwijs wordt er vanuit de onderwijsinstelling geïnvesteerd in met name goede sportaccommodaties voor studenten en personeel.
- In het hoger onderwijs wordt er voor de financiering van sportactiviteiten vaak gezocht naar sponsors. Met uitzondering van Mission Olympic en Special Heroes zijn er nog weinig sportactiviteiten die structureel samenwerken met een commerciële partij.

Communicatie

- Binnen het mbo en hoger onderwijs is er een centrale organisatie die onderwijsinstellingen en docenten van informatie voorziet over het opzetten en organiseren van schoolsportactiviteiten. Een dergelijk platform ontbreekt in het primair- en voortgezet onderwijs.

Begeleiding

- In het primair- en voortgezet onderwijs is de begeleiding en organisatie meestal in handen van een docent bewegingsonderwijs die dit vanuit zijn of haar eigen enthousiasme op zich neemt. Ook combinatiefunctionarissen en clubtrainers hebben hierin een aandeel. In het hoger onderwijs zijn de studenten zelf veelal verantwoordelijk

voor het initiatief en begeleiding van een sportactiviteit. Daarnaast worden ook opgeleide sportinstructeurs ingezet.

Bindingsvorm

- Met uitzondering van het hoger onderwijs (studentensportvereniging/ sportkaart) zijn weinig schoolsportactiviteiten die een vorm van binding hanteren. Als dit al wordt nagestreefd is dit veelal in de vorm van het traditionele lidmaatschap van een sportvereniging.

Activiteitskenmerken

Type activiteit

- De meeste schoolsportactiviteiten richten zich op een sport en op een onderwijstype.
- Er is weinig variatie in het aanbod van type activiteiten en ook binnen de activiteit zijn de keuzemogelijkheden beperkt. De Schoolsportactiviteiten die in competitievorm worden aangeboden, zij veelal via een toernooisysteem georganiseerd en wordt er geen onderscheid gemaakt in categorieën.

Doelgroep

- Vanwege de beperkte variatie in het type aanbod van schoolsportactiviteiten worden waarschijnlijk mogelijk weinig specifieke doelgroepen bereikt. Met het aanbod van competities en toernooien worden vaak vooral de betere sporters bereikt.
- Er zijn maar enkele activiteiten geïnventariseerd die zich specifiek op een bepaalde doelgroep richten, zoals bijvoorbeeld Special Heroes.

Doelstelling

- De meeste doelstellingen zijn er op gericht om leerlingen bekend te maken met een bepaalde sportactiviteit in de hoop daarmee de sportdeelname te bevorderen. Dat geldt ook voor een deel van de schoolsportactiviteiten die in toernooi- of competitievorm worden aangeboden.

Duur

- De meeste geïnventariseerde schoolsportactiviteiten zijn niet langdurig, maar worden op een of twee dagen van het schooljaar georganiseerd.

De bevindingen uit hoofdstuk 4 zijn besproken met enkele deskundigen op het gebied van schoolsport (zie bijlage 5) en zijn in het volgende hoofdstuk verder uitgewerkt. Vervolgens worden daaruit voortkomend vier mogelijke toekomstperspectieven voor schoolsport geïntroduceerd.

5. Schoolsport in Nederland: nu en in de toekomst

In paragraaf 5.1 worden de bevindingen uit het vorige hoofdstuk verder uitgewerkt. De belangrijkste bevindingen en ideeën voor toekomstige schoolsport worden in paragraaf 5.2 nog eens samenvattend onder elkaar gezet. Deze punten zijn gebruikt bij de uitwerking van vier scenario's van schoolsport in de toekomst (paragraaf 5.3). De gesprekken met deskundigen op het gebied van schoolsport hebben in belangrijke mate bijgedragen aan de aanscherping van dit hoofdstuk.

5.1 Bevindingen en toekomstige mogelijkheden van schoolsport

Aan de hand van de geïnventariseerde organisatie- en activiteitskenmerken worden in paragraaf 5.1.1 de bevindingen en mogelijkheden op gebied van de organisatie van schoolsport besproken. In paragraaf 5.1.2 worden de mogelijkheden en bevindingen op het gebied van de activiteitskenmerken besproken.

5.1.1 Organiseatiekenmerken

Meer coördinatie en aansturing

In het primair onderwijs is de organisatie van sportactiviteiten vooral in handen van lokale partijen zoals vakleerkrachten, een combinatiefunctionaris en gemeentelijke sportservices, al dan niet ondersteund door lokale sportverenigingen. Vakleerkrachten en sportverenigingen kunnen ondersteund worden door sportbonden die lesmateriaal of sportmappen hebben ontwikkeld. In veel mindere mate dragen sportbonden ook daadwerkelijk bij aan het organiseren van activiteiten. Het aanbod en de organisatie van sportactiviteiten is met name in het primair onderwijs behoorlijk versnipperd en afhankelijk van welwillende leerkrachten. De laatste jaren is hier ook steeds vaker een belangrijke rol weggelegd voor de buurtsportcoaches.

Ook in het voortgezet onderwijs is de organisatie van veel lokale schoolsportactiviteiten vooral afhankelijk van 'enthousiaste' docenten bewegingsonderwijs. Sportactiviteiten worden veel minder gedragen door de school zelf. Met name uitval van lessen voor zowel docenten als leerlingen wordt bij deelname aan sommige schoolsportactiviteiten als problematisch gezien. Door schoolsportactiviteiten in de schoolprogramma's te formaliseren wordt structurele deelname gewaarborgd en kunnen docenten mogelijk taakuren worden toebedeeld voor de organisatie en begeleiding van leerlingen.

Vanwege inspanningen van Mission Olympic (KVLO) hebben steeds meer sportactiviteiten in het voortgezet onderwijs aansluiting bij elkaar weten te vinden. Bestaande lokale schoolsportactiviteiten zijn als voorronde gaan fungeren met organisatorische ondersteuning van de landelijke organisatie. De meeste organisatoren merken dat de ondersteuning van de landelijke organisatoren, en bij enkele activiteiten ook van sportbonden, met betrekking tot bijvoorbeeld speelschema's en reglementen, de uniformiteit en samenhang vergroten. De uiteindelijke organisatie blijft echter kwetsbaar doordat het initiatief voornamelijk vanuit docenten moet komen en voorrondes pas ondersteund kunnen worden als een lokale partij besluit een activiteit te organiseren. In Vlaanderen opereert een landelijk platform Stichting Vlaamse Schoolsport (SVS) dat lokale partijen ondersteunt bij het organiseren van schoolsport. Zij bieden een overzicht van schoolsportactiviteiten per regio en brengen (landelijke) partijen samen om samen te werken bij het organiseren van schoolsportactiviteiten.

Naast Mission Olympic bestaan er ook nog verschillende andere schoolsporttoernooien, zoals bijvoorbeeld de Shell schoolhockeycompetitie. Ondanks de inspanningen van Mission Olympic ontbreekt het in het basis- en voortgezet onderwijs aan een (landelijke) partij die een duidelijke coördinerende en sturende rol heeft en verschillende toernooien nog meer met elkaar zou kunnen laten samenwerken.

In het middelbaar beroepsonderwijs is de coördinatie van veel schoolsportcompetities en met name van de Nederlandse Kampioenschappen (NK) in handen van de het Platform Sport en Beweging mbo. Het initiatief en de organisatie van de verschillende NK's mbo ligt bij de onderwijsinstellingen zelf. Deze situatie is vergelijkbaar met het hoger onderwijs waar de regie over de landelijke interscolaire sporttoernooien wordt gevoerd door Studentensport Nederland maar waarbij het initiatief en de organisatie vanuit de studenten zelf moet komen. Het grote verschil met het mbo is dat de coördinatie vanuit de onderwijsinstellingen in het hoger onderwijs veel minder groot is. Hogescholen en universiteiten beperken zich veelal tot het faciliteren en financieren van de studentensport.

Doelstelling rond sport- en beweegactiviteiten vastleggen in onderwijsprogramma's

Uit gesprekken met de organisatoren van schoolsport en de experts op het gebied van schoolsport ontstaat het beeld dat onderwijsinstellingen en individuele scholen vaak een beperkte rol hebben bij het organiseren van schoolsport. De school fungeert in de meeste gevallen als een (passief) doorgeefluik van de sportactiviteiten, maar draagt nauwelijks bij aan de organisatie. In een aantal gevallen komt dit doordat op de scholen het enthousiasme ontbreekt om deel te nemen aan activiteiten. Er wordt dan gedacht dat de activiteit niet geschikt is voor de leerlingen van de betreffende school of het ontbreekt aan een docent die de 'kar wil trekken'.

Een (landelijk) platform schoolsport zou hier een rol kunnen vervullen. Door het aanbieden van een activiteitenoverzicht dat is uitgesplitst naar doelgroep kan een school eenvoudig een geschikte activiteit selecteren om aan deel te nemen. Ook kan dit landelijk platform bijdragen aan het aanstellen en/of ondersteunen van een buurtsportcoach.

Een andere veel voorkomende oorzaak van de passiviteit van scholen bij de organisatie van schoolsport is dat er simpelweg geen tijd en geld is om een docent de schoolsport te laten organiseren als dat niet vanuit enthousiasme en op vrijwillige basis gebeurt. Dit wordt geïllustreerd door het gegeven dat wanneer er, vanuit een subsidie of sponsoring, tijd en geld beschikbaar is, er meer animo is om deel te mogen nemen, aldus de organisatoren en experts. Bovendien merken sommige organisatoren dat deelname aan sportactiviteiten voor te veel lesuitval (van zowel leerlingen als docenten) kan zorgen.

Onderwijsinstellingen zouden duidelijker kunnen uitdragen dat zij deelname aan schoolsportactiviteiten belangrijk vinden. Het opnemen van de sportactiviteiten in de onderwijsdoelen van de school wordt door de experts als een belangrijke (toekomstige) stap gezien.

Een aantal onderwijsinstellingen, in met name het mbo, heeft de deelname aan sportactiviteiten gekoppeld aan de te behalen onderwijsdoelen en vastgelegd in het onderwijsprogramma. Juist deze onderwijsinstellingen leveren ook daadwerkelijk een grotere bijdrage aan de deelname aan sportactiviteiten. Door doelstellingen van de

schoolsportactiviteiten vast te leggen in de onderwijsplannen wordt ook voorkomen dat de eerder genoemde urennorm een obstakel vormt voor deelname aan schoolsportactiviteiten en kunnen aan docenten taakuren worden toegekend om sportactiviteiten te organiseren en te begeleiden.

Schoolsport voor en door leerlingen

Het organiseren van schoolsport voor en door leerlingen is een inspirerend concept dat uit het hoger onderwijs overgenomen zou kunnen worden. De studentensportverenigingen zijn veelal op initiatief van de studenten opgericht. Bovendien bieden studentensportverenigingen een continu aanbod van sportactiviteiten die vrijwel het gehele jaar duren. Uit de scenariogesprekken is gebleken dat er op kleine schaal al positieve ervaringen zijn met het verantwoordelijk maken van leerlingen in zowel het voortgezet onderwijs als op het middelbaar beroepsonderwijs. Ook in de nieuwe sportagenda van NOC*NSF wordt dit concept ondersteund (NOC*NSF 2012).

Er kan hierbij gedacht worden aan oudere leerlingen die voor jongere leerlingen de activiteit invulling geven of leerlingen van een sportgerelateerde opleiding die de organisatie op zich nemen. Een landelijk sturende organisatie kan hiervoor handvatten bieden in de vorm van draaiboeken en organisatieadvies. Het laten organiseren van schoolsportactiviteiten door leerlingen draagt mogelijk ook bij aan de verantwoording van schoolsport in het lesprogramma. Doordat leerlingen een taak krijgen bij de organisatie en uitvoering komt schoolsport dichterbij de onderwijsdoelen, waardoor opname in het lesprogramma beter gelegitimeerd kan worden.

Meer samenwerking tussen activiteiten en tussen verschillende onderwijstypen

De meeste schoolsportactiviteiten richten zich momenteel op één onderwijstype en veelal ook op één sportactiviteit. Een uitzondering hierop is de schoolsportvereniging die naast het primair onderwijs ook steeds vaker in het voortgezet onderwijs is terug te vinden. De meeste organisatoren van deze verenigingen zien uitbreiding naar andere schooltypen niet zitten. Zij geven aan dat zij hun energie voorlopig in één onderwijstype steken, vanwege het prille stadium waarin de meeste activiteiten verkeren. Daarnaast zien zij ook problemen in samenwerking met andere onderwijstypen vanwege verschillen met betrekking tot leeftijd, het 'type' leerling en de inbedding van sport in het curriculum.

Een van de weinige aanbieders die meerdere sportactiviteiten samenbrengt is Mission Olympic. Leerlingen kunnen uit verschillende sportactiviteiten kiezen waardoor het aantal leerlingen dat wordt bereikt ook groter is.

Een nauwere samenwerking tussen onderwijstypen zou interessante constructies kunnen opleveren waarbij mbo-studenten ingezet worden bij de organisatie en begeleiding van schoolsportactiviteiten in het primair en voortgezet onderwijs. Datzelfde geldt voor leerlingen in het voortgezet onderwijs die sportactiviteiten van leerlingen uit het basisonderwijs kunnen begeleiden met ondersteuning van aanbiedende organisaties. Maatschappelijke stages in het voortgezet onderwijs zijn hiervoor een goed aanknopingspunt. Bovendien kan dit er ook toe bijdragen dat schoolsportactiviteiten op voldoende goede begeleiding kunnen rekenen en niet meer alleen afhankelijk zijn van de bereidwilligheid van leerkrachten of docenten. Te denken valt ook aan het meer openstellen van de accommodaties en programma's binnen het hoger onderwijs aan scholieren uit de bovenbouw VO.

Duurzame sportbeoefening door verbinding met de sportvereniging

Verscheidende experts geven aan dat de schoolsportvereniging een veelbelovende optie is voor schoolsport van de toekomst. Via de sportvereniging kunnen langdurige verbindingen worden gelegd die 'duurzame' sportbeoefening mogelijk maakt. Naarmate iemand ouder wordt komt een bepaald schooltype te vervallen, maar de vereniging is blijvend. Omdat sportdeelname bij de sportvereniging een langduriger karakter heeft, liggen er goede kansen in het verbinden van schoolsportactiviteiten met de sportvereniging(en). Volgens sommige experts zouden sportverenigingen naast schoolsport ook buurtsport en bedrijfssport vanuit hun mogelijkheden moeten gaan aanbieden. Om te voorkomen dat er slechts één sport wordt aangeboden kan in eerste aanleg de schoolsportvereniging leidend zijn. Gebruikmakend van de kennis en expertise van lokale sportverenigingen kan een schoolsportvereniging verschillende sporten in meerdere vormen aanbieden. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de Nederlandse clubsportcultuur. Het aanbod vanuit de school mag niet concurrerend zijn met het huidige sportaanbod bij de vereniging. De schoolsportvereniging is aanvullend bovenop de traditionele verenigingssport.

Introduceren van vernieuwende bindingsvormen naast het traditioneel lidmaatschap van de sportvereniging

Binding wordt door veel deskundigen op het gebied van schoolsport als een belangrijk element gezien voor structurele sportdeelname. Een vorm van lidmaatschap of het deel uitmaken van een team, maakt de kans groter dat sportdeelname niet als iets eenmaligs en vrijblijvends wordt beschouwd. Hoewel een vorm van binding door veel deskundigen dus als belangrijk element voor duurzame sportdeelname wordt genoemd, zijn er maar weinig schoolsportactiviteiten in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs die een vorm van binding hanteren. Een uitzondering hierop zijn de schoolsportverenigingen. Echter, deze bieden veelal de verbinding naar de meer traditionele lidmaatschappen van de sportverenigingen en sportbonden. In het hoger onderwijs zijn er verschillende manieren waarop studenten zich aan sportactiviteiten kunnen verbinden. De meest eenvoudige vorm is de aanschaf van een sportkaart. Deze vorm is echter wel iets anders is dan een lidmaatschap van een schoolsportvereniging of een schoolteam want daarbij is er ook duidelijkere verbinding met teamgenoten en de onderwijsinstelling. Een meer intensieve en explicietere vorm van binding, zoals een lidmaatschap van een team of sportvereniging, kan de kans op blijvende sportdeelname vergroten.

Het ontbreken van bindingsvormen bij de meeste schoolsportactiviteiten is opvallend, omdat juist de nadruk op competitie en het vormen van schoolteams de gelegenheid biedt om een expliciete bindingsvorm te creëren. Sommige experts gaven aan dat door organisatoren te snel concessies worden gedaan aan de schoolsportdeelnemers. Deelnemers hoeven bijvoorbeeld niks te betalen en inschrijving is ook niet nodig. Alle drempels worden weggenomen, maar daardoor is de vrijblijvendheid te groot en verlies je ook al snel je deelnemers.

De meeste schoolsportactiviteiten zijn erop gericht leerlingen naar de 'traditionele' sportvereniging toe te leiden. Het is echter de vraag of de nadruk op het leiden naar het traditionele sportaanbod bij sportverenigingen de beste strategie is voor alle leerlingen. Juist wanneer de schoolomgeving gezien wordt als ideale locatie om drempels weg te nemen, zouden er nieuwe organisatievormen kunnen worden geboden. Zoals eerder beschreven kunnen schoolsportverenigingen in samenwerking met lokale sportverenigingen een nieuw en aanvullend sportaanbod creëren naast het traditionele sportaanbod. Een voorbeeld daarvan zijn de onafhankelijke studentensportverenigingen in het hoger onderwijs, die erg succesvol zijn en die ook naast deelname aan de traditionele bondscompetitie verschillende tussenvormen bieden.

In die omgeving treffen studenten met dezelfde interesse en levensstijl elkaar. Die plaats lijken sommige schoolsportverenigingen in het primair onderwijs ook in te nemen voor leerlingen en ouders die de weg naar de sportvereniging (nog) niet kennen. Verschillende aanbodsvormen binnen die schoolsportvereniging zorgen er voor dat verschillende doelgroepen kunnen worden bereikt. In het po, vo en mbo kunnen buurtsportcoaches een belangrijke rol vervullen in de afstemming van die activiteiten en samenwerkingsverbanden.

Het betrekken van leerlingen bij het inrichten van de verschillende vormen kan de binding met die activiteit waarschijnlijk vergroten, omdat ze 'eigenaar' worden. Deze sterke bottom-up benadering vindt ook in het hoger onderwijs veel plaats en is daar succesvol.

Hoger in de onderwijskolom meer middelen vanuit de onderwijsinstellingen voor sport- en beweegaanbod

De meeste eenmalige schoolsportactiviteiten in het primair- en voortgezet onderwijs zijn gratis voor de deelnemers. De grootste kosten worden meestal gedragen door de lokale sportservice (gemeente). Structurele schoolsportactiviteiten, zoals de schoolsportvereniging of bijvoorbeeld de zaalvoetbalcompetitie, vragen lidmaatschapsbijdragen aan de deelnemende leerlingen en soms dragen ook woningcorporaties bij aan de (sociale) sportactiviteiten in de wijken waar zij actief zijn. In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat gemeenten, al dan niet via deelgemeenten en sportservices, de belangrijkste financiers zijn van lokale en regionale schoolsportactiviteiten in het primair en voortgezet onderwijs. In veel gevallen dragen ook sportbonden bij aan de organisatie van de activiteiten, al uit dit zich meestal in een kennisbijdrage.

Het aanbod van schoolsportactiviteiten in het mbo en hoger onderwijs wordt grotendeels mogelijk gemaakt met de middelen van de onderwijsinstellingen zelf. Met name in het hoger onderwijs leveren de onderwijsinstellingen een grote financiële bijdrage aan het opzetten en onderhouden van studentensportaccommodaties. Het is ook opvallend dat alle universiteiten beschikken over ten minste één groot sportcentrum ten behoeve van studenten en personeel. Gebrekkige of een tekort aan accommodaties lijkt in het mbo vaker een probleem (Duivestijn & de Groot, 2011).

Samenwerking met commerciële partijen

Op dit moment wordt bijna alleen in het hoger onderwijs actief gezocht naar sponsorinkomsten om de begroting van sportactiviteiten aan te vullen. Bij activiteiten in de andere onderwijstypen wordt hier nog nauwelijks gebruik van gemaakt. Een uitzondering hierop vormen Mission Olympic en schoolhockey in het voortgezet onderwijs, die naast een financiële bijdrage vanuit een grote commerciële organisatie ook gebruik maken van hun kennis op het gebied van marketing en financiën. Inkomsten en ondersteuning vanuit marktpartijen maken de sportactiviteiten minder afhankelijk van (gemeentelijke) bijdragen. Sommige commerciële partijen zijn mogelijk bereid tot samenwerking vanuit het oogpunt maatschappelijk verantwoord ondernemen. Een landelijk platform zou door uniformiteit en uitstraling mede kunnen bijdragen aan succesvolle partnerships met commerciële partijen. Hierdoor kan de financiële kracht van schoolsport worden vergroot en daarmee de continuïteit worden gewaarborgd.

Eenzijds wordt de kennisbijdrage en extra uitstraling die door middel van sponsoring aan de sportactiviteiten gegeven kan worden als positief ervaren. Anderzijds wordt opgemerkt dat er terughoudendheid is bij scholen om zich via schoolsportactiviteiten aan commerciële partijen te binden. Dat kan te maken hebben met het karakter van een sponsor. Wanneer die sponsor bijvoorbeeld geassocieerd kan worden met ongezond eten en drinken of wanneer de

indruk gewekt kan worden dat de school een bepaald product prefereert boven dat van een concurrerend bedrijf, zijn scholen vaak huiverig om met een commerciële partij samen te werken. Het is hierbij belangrijk dat de sponsor bij de specifieke sport en het imago van sport in het algemeen past.

Begeleiding cruciaal voor succes sportactiviteit

De manier waarop schoolsport een plek krijgt binnen een school en het succes van een schoolsportactiviteit staat of valt met inspirerende personen die schoolsport binnen de school laten leven, aldus de experts en organisatoren. Deze kundige professionals moeten zowel kennis hebben van de manieren waarop schoolsport aangeboden kan worden als een enthousiasmerende functie naar leerlingen en onderwijzend personeel toe kunnen vervullen. Vaak gaat het hier om de 'juiste persoon op de juiste plek'.

Binnen scholen in het primair en voortgezet onderwijs wordt de begeleidende rol nagenoeg altijd door docenten bewegingsonderwijs vervuld. Gezien hun pedagogische scholing en affiniteit met sport en bewegen zijn zij ook geschikt voor deze taak. Hun kennis over de specifieke activiteit wordt in een aantal gevallen aangevuld met instructies en richtlijnen vanuit de organisatie.

Deskundigen geven ook aan dat het steeds lastiger wordt om voldoende begeleiding vanuit school te krijgen. Roosterproblemen en geen of te weinig taakuren voor schoolsport zijn problemen die door organisatoren en deskundigen worden gesignaleerd. Door het inschakelen van leerlingen vanuit andere onderwijssectoren kan alsnog een goede begeleiding bij sportactiviteiten worden geboden. Samen met een organisator kunnen zij bijvoorbeeld in de vorm van een stageopdracht de opzet en begeleiding van een activiteit op zich nemen.

Buurtsportcoaches kunnen daarin een belangrijkere rol spelen. Zij worden door deskundigen gezien als een spin in het web die partijen op lokaal niveau kan samenbrengen, van onderwijsinstelling tot vereniging en gemeente.

Organisatoren en de experts op het gebied van schoolsport die in de scenariogesprekken geïnterviewd zijn, ervaren een (latente) behoefte aan kennis bij professionals. Door middel van workshops en gastlessen in de opleiding van docenten bewegingsonderwijs en buurtsportcoaches zou er meer bewustzijn gecreëerd kunnen worden op het gebied van omgang met specifieke doelgroepen bij schoolsport en het kiezen van schoolsportactiviteiten die aansluiten bij specifieke doelgroepen. Deze extra aandacht voor schoolsport zou een verdiepend onderwerp kunnen zijn in te ontwikkelen masteropleidingen aan de ALO's.

Bij een aantal schoolsportactiviteiten in het primair onderwijs zijn er begeleiders vanuit de verenigingen actief die speciale cursussen hebben gevolgd voor deze begeleiding. Voorbeelden hiervan zijn de schoolsportvereniging en de zaalvoetbalcompetitie in Zeeburg. De opleiding van deze begeleiders wordt verzorgd en gefinancierd vanuit de organisatie met ondersteuning van de sportbond.

In het mbo en hoger onderwijs verschilt de mate van begeleiding. Bij sommige sportactiviteiten in het mbo is begeleiding vanuit de school verplicht. Soms zijn er officiële scheidsrechters, maar ook leerlingen of studenten worden ingezet als spelleiders. Vooral in het hoger onderwijs wordt er vaker zelf invulling gegeven aan begeleiding van sportactiviteiten.

Goed opgeleide begeleiding is van groot belang, omdat uit onderzoek is gebleken dat een competitief karakter ook nadelige effecten kan meebrengen met betrekking tot de sociale ontwikkeling die door sport kan worden bewerkstelligd. Een goede, kundige en/of

geïnformeerde begeleiding is bij wedstrijdactiviteiten erg wenselijk. Workshops en bijscholing voor mbo-studenten kunnen hieraan bijdragen.

5.1.2 Activiteitskenmerken

Sportaanbod en type sportactiviteiten verbreden

De dominantie van clubsport in Nederland werkt in het type aanbod van sportactiviteiten duidelijk door. Het meest voorkomende doel van de schoolsportactiviteiten is dan ook om leerlingen of studenten kennis te laten maken met een sport, in de hoop dat daarmee de interesse voor de reguliere sportverenigingen wordt gewekt. Schoolsportactiviteiten die één of een paar keer per jaar worden georganiseerd kunnen aan die kennismaking een bijdrage leveren, maar of daarbij gemakkelijk een overstap naar de vereniging wordt bewerkstelligd is de vraag. Veelal is het type sportaanbod bij de verenigingen een stap te ver voor leerlingen die wel graag aan sport doen maar niet te veel met competitie bezig willen zijn. Lichtere verbanden dan alleen de traditionele verenigingssport zouden andere doelgroepen kunnen bereiken. Hierbij kan gedacht worden aan toernooien waarbij leerlingen lid worden van een schoolteam, en kortdurende evenementen.

Hoewel de meeste schoolsportactiviteiten in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs zich richten op het vergroten van de sportdeelname en bewegingsactiviteit van zoveel mogelijk leerlingen door ze tijdens of na schooltijd te laten kennismaken met een bepaalde sportactiviteit, lijkt de gekozen opzet daar niet altijd even goed bij aan te sluiten. Bijna alle sportactiviteiten, met uitzondering van die in het primair onderwijs, hebben een competitief karakter waardoor er al snel een selectie plaatsvindt van alleen de betere sporters. Hierdoor worden bij voorbaat al bepaalde doelgroepen buitengesloten.

Verschillende organisatoren en docenten vermoeden dat een aantal kinderen niet deelneemt aan de schoolsportactiviteiten omdat zij het idee hebben dat alleen de leerlingen die goed zijn in een sport (en dus vaak al lid zijn van een sportvereniging) meedoen aan de activiteiten. Enkele organisatoren hebben geprobeerd om deze leerlingen ook te betrekken bij de schoolsportactiviteit. Zo wordt er bij Mission Olympic bijvoorbeeld gedacht aan een aparte categorie voor leerlingen die geen lid zijn van de betreffende sport. Dergelijke mogelijkheden werden door experts als een belangrijke ontwikkeling gezien.

Daarnaast verdient het aanbeveling om met name voor bepaalde doelgroepen van oudere jeugd in het voortgezet onderwijs en mbo nadrukkelijker te zoeken naar sportactiviteiten zonder competitief karakter. Er kan dan gedacht worden aan een survivalrun of een estafette-loop, waarbij deelname het doel op zich is. Hierdoor wordt er zorg gedragen voor een breder aanbod dat niet alleen op de betere sporters en op competitie gericht is, maar ook op niet-sporters die op een structurele basis activiteiten kunnen kiezen gericht op kennismaken met verschillende sporten en het verbeteren van de eigen prestatie.

Het is ook opvallend dat, met uitzondering van het sportaanbod in het hoger onderwijs, weinig schoolsportactiviteiten gezien worden als een doel op zichzelf. Plezier in de activiteit en het verbeteren van de sportvaardigheid zouden dan voorop staan. De sportactiviteiten worden nu veelal gebruikt als middel om andere doelen dan het verbeteren van sportvaardigheid te bewerkstelligen.

Meer sportactiviteiten die zich richten op specifieke doelgroepen

Per onderwijstype is te zien dat organisatoren proberen de sportactiviteiten aan te laten sluiten bij de behoeften van de leerlingen. Activiteiten gericht op kennismaking hebben voor jonge kinderen een ander karakter dan voor de oudere jeugd. Jonge kinderen blijken vooral graag les-/trainingsvormen te willen doen. Aanbieders van schoolsportactiviteiten merken dat in het voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs juist grote behoefte is aan wedstrijdvormen en dat oefenvormen niet aanslaan. Hierdoor is het lastig om succesvolle concepten te kopiëren naar andere onderwijstypen.

Hoewel er duidelijk wordt ingespeeld op de behoeften van leerlingen per onderwijssoort zijn er in de inventarisatie weinig schoolsportactiviteiten gevonden die gericht zijn op specifieke doelgroepen, zoals meisjes of jongens, met of zonder sportachtergrond, jongeren met overgewicht of jongeren met een achterstand in de bewegingsontwikkeling. De haalbaarheid van bepaalde doelstellingen zou wellicht groter zijn wanneer sportactiviteiten beter inspelen op specifieke doelgroepen, omdat dan juist die groepen leerlingen worden bereikt die nu (nog) niet aan sportactiviteiten deelnemen. Het belang van het richten op specifieke doelgroepen wordt nog meer onderstreept door het gegeven dat vooral jongeren met een allochtone achtergrond en uit gezinnen met een lage sociaal-economische status minder deelnemen aan sport en eerder uitvallen als zij wel sporten.

Er zijn echter wel enkele voorbeelden van nieuwe initiatieven waarbij sportactiviteiten inspelen op specifieke doelgroepen. Voorbeelden hiervan zijn een categorie voor leerlingen die nog geen lid zijn van de betreffende sport (nieuwe categorie Mission Olympic) of een activiteit toegankelijk maken voor meisjes met een religieuze achtergrond door de activiteit voor jongens en meisjes op verschillende dagen te organiseren (Zaalvoetbal in Zeeburg). Juist voor leerlingen die zich om welke reden dan ook niet thuis voelen bij de traditionele sportvereniging zou schoolsport een echt alternatief naast de traditionele clubsport kunnen zijn.

Een andere mogelijkheid is het organiseren van evenementen of toernooien waarbij niet de winst het belangrijkste doel is, maar deelname op zich als een prestatie kan worden gezien, zoals de Batavierenrace in het hoger onderwijs. Verder kan er gedacht worden aan wedstrijden waarbij, afhankelijk van het doel, andere uitkomstmaten dan de sportprestatie bepalend zijn voor de winnaar, zoals het team met de beste supporters of het team met de meeste nationaliteiten. Deze evenementen hoeven zich niet te beperken tot de traditionele sporten, maar kunnen ook trendsporten (breakdance) en leefstijlsporten (bv. freerunning, kite-surfen of skaten) aanbieden.

De duur van sportactiviteiten uitbreiden

De meeste schoolsportactiviteiten die in Nederland in aanvulling op het reguliere curriculum worden georganiseerd, hebben een incidenteel of kortdurend karakter. Dit geldt met name voor het primair en voortgezet onderwijs. Er zijn natuurlijk wel enkele uitzonderingen zoals de schoolsportverenigingen in Rotterdam en Topscore in Amsterdam. Ook in het mbo wordt geprobeerd met de opzet van sportactiviteiten in de vorm van doorlopende leerlijnen de sportactiviteiten een iets langduriger karakter te geven. Alleen in het hoger onderwijs blijkt er naast de jaarlijkse sporttoernooien een uitgebreid aanbod van diverse structurele sportactiviteiten die het hele jaar door plaatsvinden.

Met het oog op de gestelde doelen vanuit het schoolsportbeleid (b.v. schoolbinding en gezondheid) zou een frequente deelname aan schoolsportactiviteiten de kans op (blijvende) effecten vergroten (bv. Marsh, 2003; Pate, 2008). Zeker wanneer doelstellingen gericht zijn op het voorkomen van schooluitval door middel van het versterken van schoolbinding zijn (structurele) activiteiten waarbij de school wordt vertegenwoordigd een goede mogelijkheid. Onderzoeken naar structurele schoolsportactiviteiten (Boonstra, 2011; Pot & van Hilvoorde, 2011) laten dan ook positievere resultaten zien. Ook wanneer het doel is de fysieke activiteit te verhogen dan zijn met name de sportactiviteiten die meer structureel na school worden aangeboden kansrijk. Echter, de ervaring van organisatoren en experts leert dat kortlopende activiteiten, die beginnen op school in de les en uitmonden in een toernooi of andere buitenschoolse activiteit, aantrekkelijk zijn voor jongeren met een zwakkere sociaal-economische achtergrond of leerproblemen. Deze jongeren zijn meer gebaat bij een project dat een paar weken loopt en dat uitmondt in een grootse activiteit.

Flexibiliteit tussen verschillende sportactiviteiten

De meeste sportactiviteiten richten zich op één type sport. Het merendeel van de activiteiten heeft als doelstelling het laten kennismaken met nieuwe sporten. Daar past een aanbod bij waarbij leerlingen flexibeler tussen verschillende sporten kunnen bewegen. Aanbod dat vanuit een sportbond of een schoolactieve sportvereniging geïnitieerd wordt zal dus aangevuld moeten worden met aanbod van andere sporten of activiteiten om zo'n flexibele keuze mogelijk te maken.

Door samenwerking met meerdere reguliere verenigingen kan de schoolsportvereniging een divers schoolsportaanbod creëren waar leerlingen via hun lidmaatschap van de schoolsportvereniging makkelijk kunnen schakelen tussen activiteiten.

5.2 Aandachtspunten voor toekomstscenario's

Uit de voorgaande paragraaf kunnen een aantal aandachtspunten voor schoolsport van de toekomst worden afgeleid. Deze zijn hieronder puntsgewijs weergegeven. Zij zijn uitgangspunt voor de scenario's van schoolsport van de toekomst zoals die in paragraaf 5.3 zijn weergegeven.

Organisatie

- + Meer overzicht, aansturing en coördinatie
- + Eenduidige communicatie naar het onderwijs en naar de sport
- + Vergroot de mogelijkheden voor partnerships met 'passende' commerciële partijen
- + Schoolsportactiviteiten vastleggen in het onderwijsprogramma
- + Taakuren voor docenten en leerkrachten om leerlingen bij sportactiviteiten te begeleiden
- + Verschillende bindingsvormen via school en/of sportvereniging naast het traditionele lidmaatschap
- + Samenwerking en afstemming van schoolsportactiviteiten tussen onderwijsinstelling en sportvereniging
- + Buurtsportcoaches als intermediair tussen lokale partijen (o.a. school, sportvereniging, gemeente)
- + Verantwoordelijkheid en betrokkenheid van leerlingen en studenten bij de opzet en organisatie van schoolsportactiviteiten

- + Leerlingen en studenten inzetten bij begeleiding van sportactiviteiten door samenwerking tussen verschillende onderwijstypen
- + Deskundige, opgeleide begeleiding.
- + Een inspirerende persoon die de activiteit op de school laat leven.

Activiteiten

- + Breed sportaanbod met verschillende typen activiteiten
- + Flexibiliteit in keuze tussen verschillende sporten en tussen vormen van aanbod binnen een sportactiviteit
- + Structurele activiteiten die het hele schooljaar duren
- + Voor iedereen toegankelijk, verschillende deelnameniveaus
- + Aanbod afgestemd op specifieke doelgroepen
- + Een vraag gericht sportaanbod (bottom-up)
- + Kennismaken met (plezier in) sport en het verbeteren van sportvaardigheid als doelstelling.

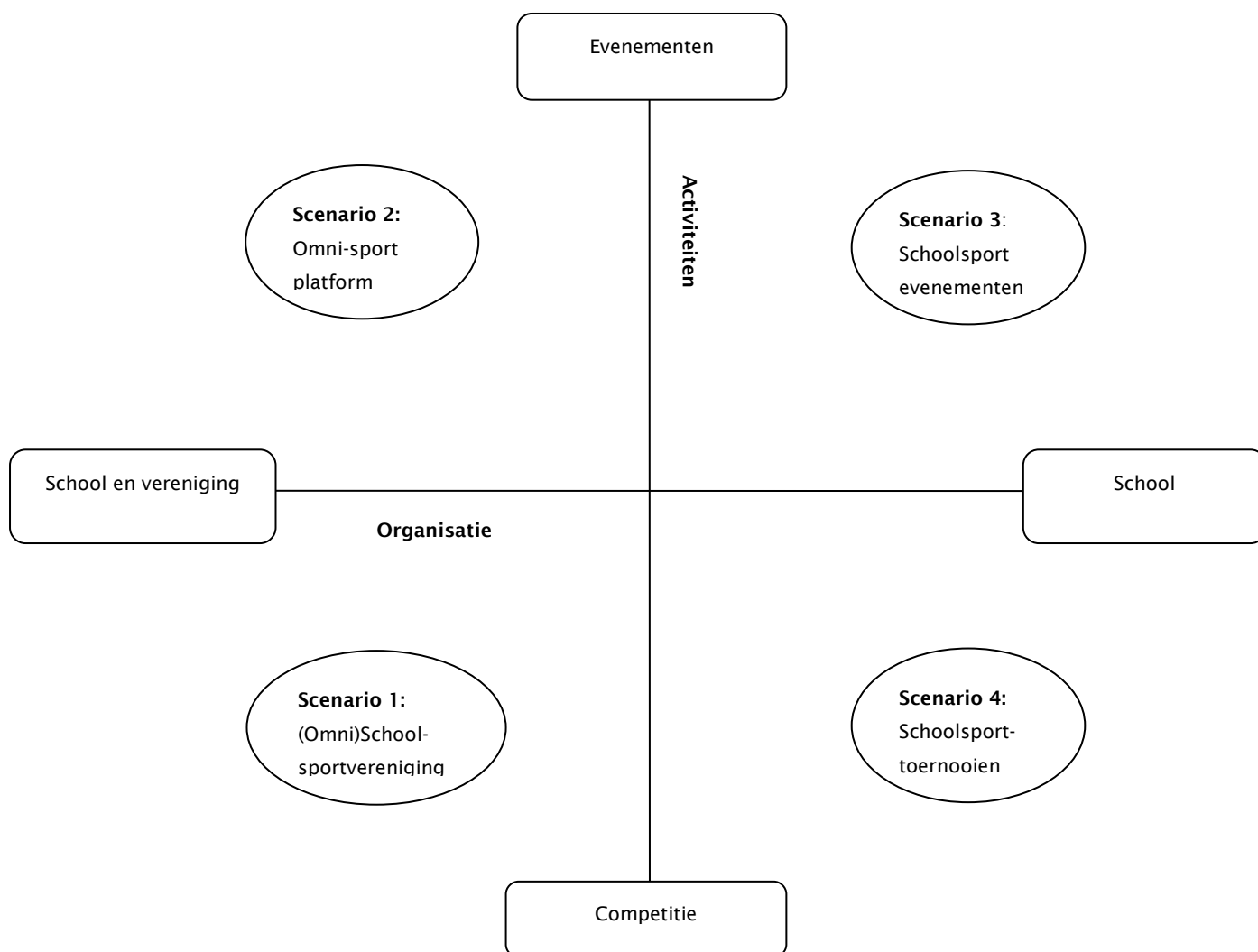
5.3 Toekomstscenario's voor schoolsport

De aandachtspunten zoals voortgekomen uit het onderzoek laten zien dat de schoolsport van de toekomst een verscheidenheid aan organisatievormen en activiteiten zou kunnen krijgen. Bij het opstellen van de scenario's is uitgegaan van een kwadrant met op de horizontale as het belangrijkste organisatiekenmerk en op de verticale as de duur van verschillende typen sportactiviteiten.

Figuur 5.1 laat zien dat de organisatie uit kan gaan van een samenwerking tussen de school en de sportvereniging of een schoolsportaanbod dat volledig vanuit de school wordt georganiseerd. De activiteiten kunnen variëren van eenmalige evenementen gericht op deelname tot langduriger vormen zoals cursussen, competities en meerdaagse toernooien.

In elk van de kwadranten die deze lijnen vormen is een toekomstscenario van schoolsport beschreven.

Figuur 5.1. Kwadrant van toekomstscenario's (ovalen) voor schoolsport geplaatst langs de assen van organisatie (horizontaal) en activiteit (verticaal)

In scenario één wordt de schoolsport in een samenwerking tussen de school en een (schoolactieve) sportvereniging georganiseerd, waarbij trainingen en wedstrijdvormen centraal staan.

In het tweede scenario biedt de school in samenwerking met sportverenigingen en andere sportaanbieders een flexibel en gevarieerde aanbod van schoolsportactiviteiten. De activiteiten zijn gericht op kennismaking met sport en hebben een korte doorlooptijd. Door een breed en flexibel aanbod kunnen leerlingen het gehele jaar door aan verschillende schoolsportactiviteiten deelnemen.

Het derde scenario richt zich op leerlingen die niet aan competities willen deelnemen maar het wel leuk vinden om alleen of met een team vanuit de school aan (eenmalige) evenementen mee te doen. Deze evenementen richten zich op andere activiteiten dan de reguliere sportverenigingen en worden dus ook door scholen zelf of in onderling verband georganiseerd.

Een vierde scenario lijkt op de schoolsporttoernooien zoals die nu ook vaak georganiseerd worden. Er wordt hierbij extra aandacht besteed aan lokale en regionale samenwerking waardoor de duur van de activiteit kan worden vergroot. Voorrondes spelen een belangrijke rol in het bereiken van een landelijke finale. In dit scenario wordt rekening gehouden met minder ervaren sporters door verschillende categorieën toe te voegen. Het gaat hier nadrukkelijk om scholen die tegen elkaar strijden en de sportvereniging wordt in dit scenario niet bij de organisatie betrokken.

Scenario 1: (Omni) Schoolsportvereniging in samenwerking met de sportvereniging(en)

De samenwerking tussen school en een of meer sportverenigingen staat in dit scenario centraal. Er wordt een structureel aanbod van schoolsportactiviteiten georganiseerd in de vorm van competities, trainingen en toernooien. Leerlingen maken binnen school kennis met verschillende soorten sporten. Deze sporten kunnen zo gekozen worden dat ze goed aansluiten bij het aanbod in de regio. Dat kan op een vast (instroom)moment in de week of in de gymles.

Enthousiaste leerlingen worden lid van de schoolsportvereniging om aan de schoolsportactiviteiten deel te kunnen nemen. De schoolsportvereniging biedt leerlingen de mogelijkheid om op verschillende manieren aan een sport deel te nemen. Mogelijkheden kunnen uiteenlopen van een vrij instroommoment waar leerlingen onderling wedstrijden spelen tot een schoolteam dat wekelijks traint en zich voorbereidt op een scholencompetitie. De buurtsportcoaches spelen een belangrijke rol in de bemiddeling tussen scholen, verenigingen en andere lokale sportaanbieders. Zij gebruiken hun kennis van lokale mogelijkheden om het aanbod van de schoolsportvereniging af te stemmen dat past bij de wensen en behoeften.

Wanneer er leerlingen zijn die structureel willen blijven deelnemen in deze sport bestaat er de mogelijkheid om met het schoolteam bij een sportvereniging aan de bondscompetitie deel te nemen of in te stromen bij een regulier verenigingsteam. Ook andere tussenvormen zijn mogelijk, maar het aanbod zou de traditionele verenigingsport niet in de weg moeten zitten.

Het voordeel van deze vorm van schoolsport is dat leerlingen geleidelijk kennis kunnen maken en zelf de keuze hebben om intensiever met sport bezig te zijn doordat er verschillende aanbodsvormen binnen een sport mogelijk zijn. Doordat de sportmomenten veelal aansluitend aan de schooldag kunnen worden georganiseerd, worden afstand en tijdsdrempels die sommige leerlingen weghouden bij de vereniging verkleind. Om aan schoolsportactiviteiten deel te nemen moeten de leerlingen zich verbinden met de schoolsportvereniging die in nauwe

samenwerking staat met lokale sportverenigingen. Hierdoor maken leerlingen ook kennis met sportverenigingen waardoor de continuïteit van sportparticipatie mogelijk wordt gewaarborgd. Het aanbod van de schoolsportvereniging komt bovenop het aanbod van traditionele clubsport zodat die elkaar niet in de weg zitten. Echter, beperkte deelname door leerlingen die al lid zijn van een vereniging kan ook een voordeel hebben, omdat leerlingen die nog geen lid zijn van de betreffende sport zich ook niet 'bedreigd' zullen voelen door goede en ervaren sporters.

Te verwachten voor- en nadelen

- + Samenwerking en afstemming tussen school en sportvereniging.
- + Structurele activiteiten die het hele schooljaar duren.
- + Voor iedereen toegankelijk, verschillende deelname niveaus.

- Het schoolsport aanbod is afhankelijk van de mogelijkheden van de lokale verenigingen.
- Kans op beperkte deelname vanwege overlap met traditionele verenigingsport.

Scenario 2: Omni-sport platform

Een tweede scenario van schoolsport is een vorm waarbij de school fungeert als een intermediair tussen leerlingen en traditionele en commerciële sportaanbieders. Leerlingen worden geïnformeerd over waar en wanneer er meegegaan kan worden aan trainingen en andere sportactiviteiten. Traditionele sportaanbieders zoals clubs en organisatoren kunnen introductietrainingen, proefabonnementen en speciaal geselecteerde evenementen aanbieden waaraan leerlingen deel kunnen nemen. Sportverenigingen kunnen meerdere vormen van een sport aanbieden, zoals bijvoorbeeld een schooltoernooi voor beginners, een instuiftraining of een maandagavondcompetitie. Een vereniging heeft meestal de capaciteit om een dergelijk divers aanbod te organiseren, in tegenstelling tot de meeste scholen. Hierdoor kan de continuïteit van het sportaanbod worden gewaarborgd. Leerlingen kunnen dan gedurende een relatief korte tijd kennismaken met verschillende sporten op een vrijblijvende manier.

De communicatie met de leerlingen kan verlopen via een mobiele applicatie waar jongeren zich via hun social media-account kunnen inschrijven voor de activiteit. Tevens kunnen ze zien wie er op welk moment nog meer deelnemen. De flexibiliteit in deelname wordt vergroot. Een ander voordeel van een digitale registratie is dat de buitenschoolse sportactiviteit kan worden opgenomen in een digitaal leerlingvolgsysteem dat op veel scholen al wordt gehanteerd.

Verenigingen kunnen op deze manier nieuwe leden werven. Daarnaast krijgen aanbieders een vergoeding van leerlingen die aan de sportactiviteiten deelnemen. Een buurtsportcoach verzorgt de koppeling tussen vraag en aanbod.

Een nadeel van dit scenario is dat een echte bindingsvorm ontbreekt. Ook is het volgens experts de vraag of alleen een aanbod ook daadwerkelijk een vraag creëert. Er zal dus meer gedaan moeten worden dan alleen het 'passief' aanbieden van activiteiten. Verschillende bestaande projecten die op een vergelijkbare manier werken hebben goede ervaringen met het verloten van prijzen onder deelnemers om deelnamecijfers te vergroten.

Te verwachten voor- en nadelen

- + Flexibiliteit in keuze tussen verschillende sporten.
- + Breed sportaanbod met verschillende typen activiteiten.

- Aanbod is afhankelijk van de mogelijkheden van verenigingen en andere sportaanbieders.
- Leerlingen die deelnemen aan de sportactiviteiten hebben weinig binding met de school.

Scenario 3: Schoolsportevenementen

Schoolsport hoeft niet altijd uit traditionele wedstrijdvormen te bestaan. In dit scenario gaat het om schoolsportevenementen waarbij deelname en beleving belangrijker zijn dan wie wint of verliest. Deze evenementen kunnen bijvoorbeeld een hardloopevenement, een survivalrace, 'free running' of een andere uitdagende activiteit zijn. Het gaat hier om sportactiviteiten waarbij de kern van de bezigheid draait om het neerzetten of verbeteren van je eigen prestatie en waarbij deelname op zich gezien kan worden als een prestatie. Dit kunnen zowel individuele als teamprestaties zijn. In dit scenario worden niet alleen sporters betrokken bij de activiteit, maar ook andere leerlingen die misschien minder met sport zelf hebben maar wel graag met een activiteit bezig willen zijn. Zij kunnen bijvoorbeeld de muziek verzorgen en foto's en filmpjes maken voor een videoverslag op YouTube.

Hoewel het evenement een eenmalig karakter heeft, kunnen er op school met de hele klas voorbereidingen plaatsvinden. Er kan tijdens verschillende lessen aandacht besteed worden aan de voorbereiding op het evenement; denk bijvoorbeeld aan de lessen lichamelijke opvoeding, kunsteducatie, muziek en mentorlessen.

Dergelijke schoolsportevenementen kunnen door leerlingen zelf georganiseerd worden. Doordat leerlingen zelf met ideeën en initiatieven komen is de betrokkenheid van leerlingen groter. Ook kan aansluiting gezocht worden bij reeds bestaande evenementen waar een aparte categorie gecreëerd kan worden voor deelnemende scholen. Een landelijk platform schoolsport kan de inventarisatie van dergelijke evenementen verzorgen en samenwerking met reeds bestaande evenementen vorm geven.

Een groot voordeel van dit scenario is de flexibiliteit van deelname en de mogelijkheid om op andere vlakken dan de traditionele competitieve sport uit te blinken. Hierdoor kan deze vorm van schoolsport aantrekkelijk zijn voor leerlingen die zich niet tot competitieve sport aangetrokken voelen. Ook het type activiteit zal in de regel afwijken van de meer traditionele bal- en teamsporten, waardoor mogelijk de doelgroep wordt bereikt van leerlingen die nog niet (veel) aan sport doen.

De korte duur van de evenementen zal (enigszins afhankelijk van de doelgroep) als een nadeel kunnen worden ervaren. Door middel van een voorbereidingstraject op school kan de duur van de schoolsportactiviteit worden verlengd.

Te verwachten voor- en nadelen

- + Aanbod afgestemd op specifieke doelgroepen.
- + Een vraaggericht sportaanbod (bottom-up).
- + Verantwoordelijkheid en betrokkenheid van leerlingen en studenten bij de opzet en organisatie.
- + Verschillende bindingsvormen
- Structurele sportdeelname is beperkt.
- Initiatief ligt grotendeels bij de school.

Scenario 4: (Landelijke) schoolsporttoernooien met ruimte voor andere categorie

Een vierde scenario van schoolsport komt dicht bij de huidige opzet van de meeste Nederlandse Kampioenschappen schoolsport zoals die bijvoorbeeld in het mbo worden georganiseerd. De school is verantwoordelijk voor het opzetten van schoolteams en organiseren van lokale toernooien.

Via lokale voorrondes wordt bepaald wie er afgevaardigd wordt naar de regionale finale. De winnaars van de regiofinale gaan naar de nationale eindronde. Reeds bestaande (lokale) toernooien gaan als voorronde fungeren. Door het uitbreiden van voorrondes ontstaat er een bredere opzet waardoor er in het begin een groot deelnemersveld mogelijk is. Het nadeel van dit piramidemodel is dat alleen de ervaren, goede sporters overblijven.

Een systeem met verschillende categorieën creëert de mogelijkheid om ook minder ervaren sporters de finaledag in hun categorie te laten halen. Teams kunnen ingedeeld worden van onervaren tot zeer ervaren of er kan een categorie worden gecreëerd voor gemengde teams. Deze categorieën kunnen zowel lokaal als regionaal worden ingedeeld, afhankelijk van het animo in de omgeving. Voorbereiding op deze toernooien kan, afhankelijk van de mogelijkheden van de scholen, al op school, tijdens of na de lestijd plaatsvinden. Hierdoor krijgt de looptijd van deze vorm een meer structureel karakter.

De coördinatie van deze kampioenschappen is in handen van een landelijk platform schoolsport, waarin sportbonden participeren. Zij inventariseren, verspreiden informatie over lokale toernooien en zorgen er voor dat deze toernooien samen een kampioenschap vormen. Hierdoor wordt er gebruik gemaakt van, in sommige gevallen jarenlange, ervaring van de organisatoren van lokale schoolsporttoernooien, maar wordt de betekenis van die toernooien verstevigd door ze in een landelijke structuur in te bedden.

Dit scenario heeft als voordeel dat reeds bestaande toernooien in een groter en sterker verband verenigd kunnen worden. Leerlingen die affiniteit hebben met competitieve sport kunnen hun school daadwerkelijk vertegenwoordigen, wat ook media-aandacht zou kunnen genereren voor de school en de schoolsportactiviteit. Daardoor wordt het voor sponsors aantrekkelijker om de schoolsportactiviteit te ondersteunen. Vanwege de verschillende categorieën waarin leerlingen kunnen deelnemen is het bereik van deze schoolsporttoernooien groter dan wanneer alleen het beste team wordt afgevaardigd. Daardoor heeft deze vorm van schoolsport de potentie toe te groeien naar een serieus alternatief naast clubsport qua niveau en populariteit, al zal de dominantie van clubsport in Nederland niet snel verdwijnen. Een nadeel is dat dit scenario eenzijdig gericht is op competitiesport waardoor een deel van de leerlingen zich niet zal kunnen vinden in het type activiteit. Ook is een verbinding met de sportvereniging afwezig waardoor blijvende sportparticipatie niet op een directe manier gewaarborgd is.

Te verwachten voor- en nadelen

- + Aanbod afgestemd op specifieke doelgroep
- + Landelijke samenwerking (via platform)
- + Schoolbinding

- Eenzijdig gericht op competitie
- Verschillende categorieën afhankelijk van aantal deelnemers in de regio

5.4 Tot Slot

De vier beschreven scenario's zijn na de gesprekken met de experts op het gebied van schoolsport verder aangescherpt (zie bijlage 5).

In de gesprekken met experts werd er op gewezen dat de implementatie van dergelijke scenario's behoorlijk afhankelijk is van het schooltype en de mogelijkheden in de omgeving van de betreffende school. Elementen uit het ene scenario, zoals flexibiliteit en keuze, sluiten misschien beter aan bij leerlingen in het basisonderwijs (bv. scenario 1), terwijl studenten in het middelbaar beroepsonderwijs of hoger onderwijs mogelijk meer zien in toernooivormen (bv. scenario 4). Wanneer in een bepaalde omgeving bijvoorbeeld weinig schoolactieve sportverenigingen zijn, zullen organisatoren van schoolsport eerder in de richting scenario drie of vier denken.

In de gesprekken met experts werd juist de combinatie van scenario's als kansrijk gezien. De scenario's zijn niet absoluut, maar (elementen) zijn combineerbaar. Daarbij wordt door een groot deel van de experts gepleit voor een bepaalde verhouding tussen de scenario's. Een combinatie van scenario één en vier werd het meest veelbelovend gevonden.

6. Samenvatting en Conclusie

6.1 Het onderzoek

School en sport zijn in Nederland een tijd vrijwel gescheiden werelden geweest. In de tweede helft van de vorige eeuw kreeg sport een steeds prominentere plek in het onderwijssysteem. Niet in de laatste plaats vanwege de vermoedde positieve effecten van sportbeoefening kwam een intensieve samenwerking tussen onderwijsinstellingen en de sportwereld op gang.

In eerste instantie uitte die toenadering zich voornamelijk in sportkennismaking binnen de lessen bewegingsonderwijs, maar steeds vaker kwamen er ook activiteiten buiten het reguliere lesprogramma.

In het basis- en voortgezet onderwijs is bewegingsonderwijs een vast onderdeel van het lesprogramma. In de praktijk blijkt dat het aantal uren bewegingsonderwijs in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs kleiner is dan in de onderbouw. Maar het loopt niet terug. Bij een deel van de scholen wordt in de bovenbouw een extra aanbod gerealiseerd. In het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs is bewegingsonderwijs niet opgenomen in het lesprogramma. Het aantal verplichte uren bewegingsonderwijs in het reguliere curriculum kan teruglopen wanneer leerlingen ongeveer 14 jaar oud zijn. Helaas is er ook in de reguliere sportdeelname een teruggang te zien onder jongeren vanaf 14 jaar. De sport(vereniging)cultuur, de tijdsinvestering, de locatie en kosten lijken voor jongeren als drempel te fungeren (Elling 2007, Késenne, 2011; Pot en Van Hilvoorde, 2011). Daarnaast blijkt ook een beperkte intrinsieke motivatie en de afwezigheid van stimulering van huis uit een belangrijke rol te spelen om niet (meer) te sporten (Elling 2011).

Schoolsport heeft de potentie om voor deze leeftijdsgroep bepaalde drempels (tijd en afstand) weg te nemen. De context van de schoolomgeving kan mogelijk ook een brug vormen voor jongeren voor wie de reguliere sport- of verenigingscultuur (nog) niet past. Juist onder deze doelgroep is dan ook een grote winst te boeken om de sportdeelname in Nederland naar 75% te krijgen. Voor een langdurige sportparticipatie is het van belang om op jonge leeftijd met sport in aanraking te komen (Telema e.a., 1997).

Onder meer in het Olympisch Plan (NOC*NSF, 2009) en recent in de beleidsnota's 'Programma sport en bewegen in de buurt' (VWS, 2011) en 'Sport, bewegen en een gezonde leefstijl in en rond het onderwijs' (OCW, 2012) wordt de rol die het onderwijs kan spelen bij het behalen van die doelstelling dan ook benadrukt. Daarnaast wordt deelname aan schoolsport ook genoemd als middel om het voortijdig schoolverlaten tegen gaan.

Het doel van dit onderzoek was te onderzoeken hoe schoolsportactiviteiten tussen de verschillende onderwijssoorten en tussen het onderwijs en traditionele sportaanbieders (sportbonden en verenigingen) met elkaar samenhangen en op welke wijze schoolsport in de toekomst kan worden georganiseerd. Daarvoor zijn 34 typen schoolsportactiviteiten in de gehele onderwijskolom geïnventariseerd. Daarbij is onderscheid gemaakt in organisatie- en activiteitskenmerken van de schoolsportactiviteit.

Het huidige onderzoek beschrijft typen schoolsportactiviteiten en heeft niet als doel gehad een volledig overzicht van alle schoolsportactiviteiten in Nederland te geven. De beschrijvingen van de voorbeelden van typen schoolsportactiviteiten is grotendeels gedaan op basis van openbare bronnen, waardoor diepere analyse niet altijd mogelijk was. Een beperkt aantal activiteiten is nader geanalyseerd door middel van interviews met de betreffende organisatoren. Dit onderzoek

heeft dan ook niet de intentie om de effectiviteit van de schoolsportactiviteiten te onderzoeken. De bevindingen van dit onderzoek moeten als richtinggevend worden beschouwd bij het organiseren van schoolsport in de toekomst.

6.2 Organisatiekenmerken

Organisatie

Er is over het algemeen weinig afstemming tussen verschillende onderwijstypen en verschillende organisatoren van schoolsport, hoewel er hoger in de onderwijsskolom meer landelijke aansturing en coördinatie van schoolsport is. Ook zijn veel schoolsportactiviteiten kwetsbaar, omdat ze voor de organisatie afhankelijk zijn van lokale omstandigheden, zoals enthousiaste docenten. Door het formaliseren van schoolsportactiviteiten in de onderwijsprogramma's kan de continuïteit meer worden gewaarborgd.

Verder ontbreekt een overzicht van het (lokale) aanbod van schoolsportactiviteiten. Een dergelijk overzicht van schoolsportactiviteiten zou partijen eenvoudiger samen kunnen brengen en zou daardoor de mogelijkheden tot samenwerking kunnen vergroten.

Binnen de opleiding van lo-docenten zou nog meer aandacht besteed kunnen worden aan het organiseren van schoolsport buiten de lestijd om. Die opleiding kan toekomstige buurtsportcoaches in staat stellen om lokale samenwerkingsverbanden met (schoolactieve) sportverenigingen en andere sportaanbieders te versterken.

Middelen

De gemeente levert een belangrijke (financiële) bijdrage aan de meeste schoolsportactiviteiten in het primair en voortgezet onderwijs. Vooral in het hoger onderwijs wordt er vanuit de onderwijsinstelling zelf geïnvesteerd. Ook wordt in het hoger onderwijs voor de financiering van sportactiviteiten vaak gezocht naar partners. Met uitzondering van Mission Olympic en Special Heroes zijn er nog weinig sportactiviteiten die structureel samenwerken met een commerciële partij.

De schoolsportactiviteiten die wel ervaring hebben met commerciële partners zijn juist erg enthousiast over deze samenwerkingsverbanden. Ten eerste omdat de financiële impuls de organisatie meer mogelijkheden biedt, maar ook omdat er in sommige gevallen gebruik kan worden gemaakt van de expertise van de commerciële partners op het gebied van marketing en communicatie.

Communicatie

Binnen het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs is er een centrale organisatie die de communicatie verzorgt naar alle betrokken partijen. In het basis- en voortgezet onderwijs ontbreekt een dergelijke organisatie, waardoor communicatie over mogelijkheden op het gebied van schoolsport versnipperd raken of soms helemaal niet op de juiste plek terecht komt.

Begeleiding

In het primair en voortgezet onderwijs zijn de begeleiding en organisatie meestal in handen van een docent bewegingsonderwijs en/of een buurtsportcoach. In het hoger onderwijs zijn de studenten zelf verantwoordelijk voor het initiatief voor en begeleiding van een sportactiviteit. Daarnaast worden ook opgeleide sportinstructeurs ingezet.

Wanneer schoolsport onderdeel wordt van het lesprogramma, zoals in enige mate in het middelbaar beroepsonderwijs het geval is, is deelname aan schoolsportactiviteiten voor scholen

mogelijk eenvoudiger te organiseren. De begeleiding kan dan onderdeel van het takenpakket van de (lo-)docent worden en lesuitval door deelname aan schoolsport wordt dan in mindere mate als een drempel gezien.

Schoolsport kan ook meer *door* leerlingen (van andere onderwijstypen) verzorgd worden, een concept dat veel deskundigen als succesvol beschouwen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan mbo-studenten met een sportgerelateerde opleiding die de schoolsportactiviteiten van basisscholen helpen organiseren en begeleiden.

Bindingsvorm

Met uitzondering van het hoger onderwijs (studentensportvereniging/sportkaart) zijn weinig schoolsportactiviteiten die een vorm van binding hanteren. Een uitzondering hierop zijn de schoolsportverenigingen. Echter, deze bieden veelal een binding aan in de vorm van een jaarlidmaatschap, zoals het traditionele lidmaatschap van een sportvereniging.

Door het aanbieden van uiteenlopende vormen van lidmaatschap, zoals een sportkaart, lidmaatschap van een schoolsportvereniging of schoolteam, zouden meer leerlingen duurzaam betrokken kunnen worden bij schoolsport.

6.3 Activiteitskenmerken

Type activiteit

Hoewel er veel schoolsportactiviteiten worden aangeboden, richten de meeste activiteiten zich op één sport en één onderwijstype. Daarnaast blijkt er ook weinig variatie in het aanbod van type activiteiten en ook binnen de activiteit zijn weinig keuzemogelijkheden. De meeste schoolsportactiviteiten worden in competitie- of toernooivorm aangeboden en hebben maar één deelnameniveau.

Uit het onderzoek bleek juist dat het belangrijk is een veelzijdig aanbod te creëren, waarbij er op meerdere niveaus kan worden deelgenomen. Daarnaast zou er ook meer plaats moeten zijn voor evenementen gericht op plezier, beleving en het verbeteren van de eigen prestatie. Hierbij kan gedacht worden aan een flexibel aanbod in verschillende sporten en evenementen zoals free-running en survivalruns. Ook aansluiting bij bestaande (hardloop) evenementen wordt als kansrijk gezien.

Door de flexibiliteit en mogelijkheden voor deelname te vergroten zou participatie voor meerdere doelgroepen aantrekkelijker kunnen worden.

Doelgroep

Een belangrijke bevinding is dat, met uitzondering van het basisonderwijs, er weinig activiteiten gericht worden op een specifieke doelgroep. Dat is opvallend omdat een van de doelen van schoolsport juist het bereiken van niet-sporters, bijvoorbeeld allochtone meisjes, is.

Door meer gebruik te maken van een vraaggericht aanbod, waarbij leerlingen zelf een stem hebben in het organiseren van de activiteiten, kan er een betere afstemming op de specifieke doelgroep plaatsvinden.

Doelstelling

De meeste doelstellingen zijn er op gericht om leerlingen bekend te maken met een bepaalde sportactiviteit in de hoop daarmee de sportdeelname te bevorderen. Schoolsportactiviteiten met als doelstelling plezier beleven en het verbeteren van (specifieke) sportvaardigheid van deelnemers als waarde op zich (sport als doel) zou juist de intrinsieke motivatie van deelnemers

kunnen verbeteren, , omdat niet-sporters een mindere intrinsieke motivatie voor sportbeoefening hebben dan sporters.

Duur

De meeste geïnterviewde schoolsportactiviteiten zijn niet langdurig, maar worden op een of twee dagen van het schooljaar georganiseerd.

Door de duur van schoolsportactiviteiten in de toekomst te vergroten kan de kans op duurzame sportdeelname verhoogd worden. Dit kan bijvoorbeeld door toernooideelname vooraf te laten gaan door een voorbereidingstraject op school.

6.4 Vier toekomstscenario's voor schoolsport

Alle vier de toekomstscenario's zijn te plaatsen in een kwadrant met op de horizontale as de wijze van organisatie (school of partnership) en op de verticale as de duur van schoolsportactiviteiten (eenmalig of langduriger; zie figuur 5.1 op pagina 47). De belangrijkste bevindingen uit het onderzoek dienden als uitgangspunt bij het opstellen van de toekomstscenario's voor schoolsport. Daarnaast hebben interviews met een zestal experts op het gebied van schoolsport gezorgd voor aanscherping van de scenario's.

In scenario één en twee wordt de schoolsport in een samenwerkingverband tussen de onderwijsinstelling en sportverenigingen en andere sportaanbieders georganiseerd. Echter, deze scenario's lopen uiteen wat betreft activiteiten die worden aangeboden. Scenario één is meer gericht op een structureel schoolsportaanbod van trainingen en wedstrijdvormen, terwijl in het tweede scenario een flexibel en gevarieerde aanbod van verschillende schoolsportactiviteiten centraal staat. In tegenstelling tot scenario één en twee wordt schoolsport in het derde en vierde scenario voornamelijk vanuit de onderwijsinstelling georganiseerd. De kern van de activiteitlijn in scenario drie ligt meer op deelnemen en het verbeteren van de eigen prestatie dan op competitie en onderlinge strijd. Scenario vier is een duidelijke tegenhanger van scenario drie doordat de nadruk hier juist ligt op competitie, waarbij samenwerking tussen bestaande schoolsporttoernooien op lokaal en landelijk niveau wordt gestimuleerd om het aanbod in schoolsporttoernooien verder uit te breiden.

Aangezien de vier scenario's uiteenlopende vormen van schoolsport beschrijven, hoeven ze elkaar niet uit te sluiten. De kracht ligt juist in het combineren van verschillende scenario's. Deze scenario's moeten dus niet als absoluut worden beschouwd, maar ze dienen als uitgangspunt. Rekening houdend met het schooltype en de verschillende doelgroepen moeten met name de wensen en mogelijkheden in de schoolomgeving leidend zijn bij het uitwerken van toekomstige schoolsportactiviteiten.

6.5 Landelijk platform schoolsport

Een belangrijke aanbeveling van dit onderzoek is dat de samenwerking tussen sportactiviteiten en tussen onderwijstypen en sportaanbieders verder verbeterd kan worden en dat er met name in het basis- en voortgezet onderwijs meer aandacht voor (landelijke) sturing en coordinatie nodig is.

Er is onduidelijkheid over welke organisatie de verantwoordelijkheid voor schoolsportactiviteiten op zich neemt. Bestaande onderwijs- en sportstructuren willen weliswaar meewerken aan de

organisatie van schoolsport, maar kunnen of willen niet de volledige verantwoordelijkheid dragen. Schoolsportactiviteiten vinden veelal plaats buiten school en bovenop het curriculum, waardoor scholen de verantwoordelijkheid niet kunnen of willen dragen. Ook de afstand tot de traditionele sportvereniging is vaak nog te groot waardoor zowel sportbonden als verenigingen niet direct verantwoordelijkheid voelen. Een landelijke koepelorganisatie die als doel heeft schoolsport te faciliteren lijkt veelbelovend in het streven om schoolsport in de toekomst haar volledige potentie waar te kunnen laten maken. In het speciaal onderwijs zijn met het stimuleringsprogramma 'Special Heroes' positieve ervaringen opgedaan met een (landelijk) platform dat een netwerk en coördinerende functie heeft. Ook in Vlaanderen is er een landelijk platform dat gericht is op het faciliteren van schoolsport (Stichting Vlaamse Schoolsport). Daarnaast blijkt een dergelijke organisatie binnen een onderwijstype, Platform Bewegen en Sport MBO en Studentensport Nederland (hoger onderwijs) een positieve bijdrage te kunnen leveren aan het stimuleren van schoolsportactiviteiten. Echter, een overkoepelend platform met een netwerkfunctie die verschillende organisaties samenbrengt ontbreekt.

Een landelijk platform schoolsport zou zich moeten richten op het faciliteren en verbinden van schoolsportactiviteiten. Een belangrijke taak daarbij is het samen brengen van onderwijsinstellingen, sportbonden en gemeenten om samenwerking te stimuleren. Dit gebeurt enigszins binnen een onderwijstype, maar een structurele samenwerking binnen de volledige onderwijsskolom vindt nauwelijks plaats. Lokale partijen kunnen dan juist worden ondersteund door het inzetten van kennis over het organiseren van en deelnemen aan schoolsportactiviteiten. Hierdoor worden activiteiten mogelijk minder afhankelijk van de bereidwilligheid van enkele enthousiastelingen en kan de continuïteit beter worden gewaarborgd.

Daarnaast zou het een belangrijk taak voor een dergelijke organisatie zijn om een overzicht van succesvolle schoolsportactiviteiten in Nederland te bieden. Op lokaal niveau zijn goede ervaringen opgedaan met het aanbieden van een dergelijke sportmenukaart. De verschillende (typen) activiteiten zouden gekoppeld moeten worden aan een bepaalde doelgroep, waardoor een school of organisator heel gericht een bepaalde activiteit kan selecteren. Het platform dient nadrukkelijk geen uitvoerende functie te hebben. De keuze voor een organisatie van een bepaalde activiteit ligt bij de school, docent of organisator die gebruik kunnen maken van de specifieke informatie over de behoeften en verwachtingen in een bepaalde context.

Ook zorgt een landelijk aanspreekpunt wat betreft schoolsport voor een eenduidige communicatie naar (samenwerkende) organisaties op het gebied van schoolsport. De verschillende organisaties worden op deze wijze niet overspoeld met allerlei losstaande initiatieven. Daarnaast is een landelijke platform een eenduidig gezicht naar buiten dat eenvoudiger kan zoeken naar maatschappelijke partners die naast de overheid structureel kunnen bijdragen aan de continuering van schoolsportactiviteiten. Ook kan de slagkracht in de zoektocht naar commerciële partners vergroot worden doordat een landelijk orgaan haar partners een wijder bereik kan bieden.

In het verleden zijn er landelijke platforms geweest die als doel hadden schoolsport meer op de kaart te zetten in Nederland (Brouwer e.a., 2001). Deze initiatieven zijn vermoedelijk gestrand omdat er een gebrek aan bekendheid, bereidwilligheid en verantwoordelijkheid met en voor schoolsport was op lokaal niveau. Naar aanleiding van onder andere het 'Beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs' (VWS en OCW, 2008) is de laatste jaren echter sterk ingezet op lokale samenwerking tussen school en sport. Ook in het nieuwe programma 'Sport en Bewegen in de

buurt' wordt verder geïnvesteerd in die verbinding (VWS 2011). Buurtsportcoaches hebben op lokaal niveau een belangrijke intermedierende rol om partijen te verbinden (van der Werff, 2012). Doordat die lokale structuur en 'awareness' van schoolsport sterker staat, is de levensvatbaarheid van een landelijk platform schoolsport groter. Een landelijke koepel kan deze lokale initiatieven beter met elkaar gaan verbinden en verdere samenwerkingsverbanden stimuleren.

In de toekomst lijkt een sterk landelijk opererend schoolsport platform dus een belangrijke schakel in de ontplooiing van schoolsport in Nederland. Dit platform kan:

- Onderwijs-, sport- en overheidsinstellingen samenbrengen
- Lokale partijen verbinden en ondersteunen bij de organisatie van schoolsport
- Een overzicht van schoolsportactiviteiten in Nederland bieden
- Eenduidige communicatie naar scholen en sportaanbieders verzorgen
- Verbindingen met commerciële en maatschappelijke partijen vereenvoudigen.

7. Literatuurlijst

- ACLO (2008) ACLO Motivatieonderzoek 2007. Groningen: Overkoepelende studentsport organisatie, ACLO.
- Bailey, R. (2006). Physical education and sport in schools: a review of benefits and outcomes. *Journal of School Health*, 76(8), 397-401.
- Boonstra, N. (2011). *Veilig sporten in de buurt*. Utrecht: Verwey-Jonker.
- Bottenburg, M. v., & Smit, S. (1998). *Visies op sportontwikkeling*. Haarlem: De Vrieseborch.
- Brouwer, B., Duijvestijn, P., Elling, A., Faber, K., Lucassen, J., Middelkamp, J., et al. (2001). *Chess het handboek : in 7 stappen naar betere jeugdsportplannen*. Arnhem: Stichting Jeugd in Beweging.
- Birchwood, D., Roberts, K., & Pollock, G. (2008). Explaining differences in sport participation rates among young adults: Evidence from the South Caucasus. *European Physical Education Review*, 14(3), 283-298
- Centers for Disease Control and Prevention (2010). *The association between school based physical activity, including physical education, and academic performance*. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services
- Coakley, J. (2009). *Sport in society: issues and controversies*, 10 ed. St. Louis: Mosby.
- Coalter, F. (2007). Sports Clubs, Social Capital and Social Regeneration: 'ill-defined interventions with hard to follow outcomes'? *Sport in Society*, 10 (4), 537-559.
- Convenant Gezond Gewicht (2012). <http://www.convenantgezondgewicht.nl>. Bezocht op 16-7-2012
- Dool, R. v. d., Elling, A., & Hoekman, R. (2010). *Sportersmonitor*. Den Bosch: Mulier Instituut.
- Duijvestijn, P & Groot, M. de (2011) *Monitor bewegen en sport in het mbo, meting 2010*
Amsterdam: DSP-groep
- Elling, A. (2007). *Het voordeel van thuis spelen : sociale betekenissen en in- en uitsluitingsmechanismen in sportloopbanen*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/ W.J.H. Mulier Instituut/ Universiteit van Tilburg.
- Elling, A. (2011). Geen zin in sport. in: Elling, A., Kemper, F. (2011). *'Het kost veel tijd en je wordt er moe van' : verklaringen voor sportdeelname en inzichten in de leefwereld van niet-sporters*. Nieuwegein/ 's-Hertogenbosch: Arko Sports Media/ W.J.H. Mulier Instituut.
- Gezonde school (2012). <http://www.gezondeschool.info/>. Bezocht op 16-7-2012
- Hartmann, D., & Massoglia, M. (2007). Reassessing the Relationship Between High School Sports Participation and Deviance: Evidence of Enduring, Bifurcated Effects. *Sociological Quarterly*, 48(3), 485-505.
- Jacobs, F. & Diekstra, R. (2009). Effecten van sportbeoefening op de cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van kinderen en jeugdigen. *Sportgericht*, 63 (1).
- Késenne, S. (2011). Hebben niet-sporters te weinig geld of te weinig tijd? In A. Elling en F. Kemper (red.): *Het kost veel tijd en je wordt er moe van: Verklaringenvoor sportdeelname en inzichten in de leefwereld van niet-sporters*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Kirk, D., & Gorely, T. (2000). Challenging Thinking About the Relationship Between School Physical Education and Sport Performance. *European Physical Education Review*, 6(2), 119-134.

- Lucassen, J., Wisse, E. & G. van Mossel (2010). Jeugd: sport, bewegen en onderwijs. In: Tiessen-Raaphorst, A. e.a.: *Sport: een leven lang. Rapportage sport 2010*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau/W.J.H. Mulier Instituut
- Lucassen, J., E. Wisse, F. Smits, J. Beth & H. van der Werff (2011). Sport, Bewegen en Onderwijs, kansen voor de toekomst. Brede Analyse 2010. 's-Hertogenbosch, W.J.H Mulier Instituut.
- Mallam, K.M., B.S. Metcalf, J. Kirkby, L.D. Voss & T.J. Wilkin (2003). Contribution of timetabled physical education to total physical activity in primary school children: cross sectional study. *British Medical Journal*, 327, 592-593.
- Marsh, H. W., & Kleitman, S. (2002). Extracurricular school activities: The good, the bad, and the nonlinear. *Harvard Educational Review*, 72(4), 464-514.
- Marsh, H. W., & Kleitman, S. (2003). School athletic performance: Mostly gain with little pain. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 25, 205-228.
- McNeal, R. B. (1995). Extracurricular Activities and High-School Dropouts. *Sociology of Education*, 68(1), 62-80.
- Melnick, M. J., Vanfossen, B. E., & Sabo, D. F. (1988). Developmental Effects of Athletic Participation Among High School Girls. *Sociology of Sport Journal*, 5, 22-36.
- OCW. (2012). *Sport, bewegen en een gezonde leefstijl in en rond het onderwijs*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- VWS (1996). *Wat Sport Beweegt*. Rijswijk: Ministerie van VWS.
- VWS (2005). *Tijd voor Sport*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- VWS en OCW (2008). *Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- VWS (2008). *De kracht van sport*. Den Haag: Ministerie van VWS.
- VWS (2011). *Programma sport en bewegen in de buurt*. Den Haag: VWS.
- NOC*NSF (2009). *Olympisch Plan 2028: Heel Nederland naar Olympisch niveau*. Arnhem: NOC*NSF.
- NOC*NSF (2012). *Sport Inspireert: Sportagenda 2016*. Arnhem: NOC*NSF.
- Platform sport, bewegen en onderwijs (2012). *5^e Tussenrapportage*. Den Haag: Platform sport, bewegen en onderwijs.
- Pot, J.N., & Hilvoorde, I.M. van (2011a). *Rapportage onderzoek Mission Olympic: school, sport en sociaal*. Amsterdam: VU.
- Pot, J. N., & Hilvoorde, I. v. (2011b). *Zaalvoetbal in de wijk: onderzoek naar de effecten van de KNVB basisscholen zaalvoetbalcompetitie in Zeeburg*. Zwolle: Windesheim.
- Pot, J.N., Dumasy, E., Hilhorst, J., & Hilvoorde, I.M. van (2011). *School en Sport op Nieuw Welgelegen: Onderzoek naar sport en migrantenjeugd op een multifunctionele sport- en onderwijsaccommodatie in de wijk Kanaleneiland*. Zwolle: Windesheim.
- RIVM (2012). *Gezonde school*. <http://www.gezondeschool.info/>. Bezoekt op 16-7-2012.
- Sallis, J.F., T.L. McKenzie, T.L. Conway, J.P. Elder, J.J. Prochaska, M. Brown, M.M. Zive, S.J. Marshall & J.E. Alcaraz (2003). Environmental interventions for eating and physical activity: a randomized controlled trial in middle schools. *American Journal Preventive Medicine*, 24(3), 209-17.
- Stegeman, H. (2007). *Effecten van sport en bewegen op school*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Stokvis, R. (2009). Social functions of high school athletics in the United States: A historical and comparative analysis *Sport in society*, 12(9), 1236-1249.

- Stuij, M., & Stokvis, R. (2010). *Alles is mogelijk in de toekomst : de sportmindedness van de Universiteit van Amsterdam*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Stuij, M., Wisse, E., Mossel, G. v., Lucassen, J., & Dool, R. v. d. (2011). *School, Bewegen en Sport: Onderzoek naar de relaties tussen de school(omgeving) en het beweeg- en sportgedrag van leerlingen*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- SVS (2012). *Doelstellingen Stichting Vlaamse Schoolsport*. <http://www.schoolsport.be>. Bezocht op 16-6-2012
- Telema, R., Yang, X. Laakso, L. et al. (1997). Physical activity in childhood and adolescence as predictor of physical activity in young adulthood. *Am J Prev Med*, 317-323.
- Trudeau, F., & Shephard, R. J. (2008). Physical education, school physical activity, school sports and academic performance. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 5.
- Uden, T. van (2008). Studentensport, waardevol om meer dan één reden. *Thema*, 4: 44-48.
- Werff, van der, H., Wisse, E. Stuij, M. (2012) *Sport en onderwijs verbonden : kwalitatief verdiepend onderzoek naar succesfactoren in de samenwerking tussen sportverenigingen en scholen*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Vanreusel, B., Renson, R., Beunen, G., Claessens, A.L., Lefevre, J., Lysens, R., & Vanden Eynde, B. (1997). A longitudinal study of youth sport participation and adherence of sport in adulthood. *International Review for the Sociology of Sport*, 32, 373-387.
- Heijden, A. von., & Collard, D. (2011). *Inventarisatie van leefstijlinterventies binnen de mbo-setting : Gezonde School op het mbo*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Bijlage 1: Brede inventarisatie primair onderwijs

Tabel 1.1 Lokale competitie tussen scholen

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Schoolsportvereniging Rotterdam
Omschrijving	Rotterdam sport support, medewerking sterke sportverenigingen
Organisator(en)	Leerlingen in de basisschoolleeftijd krijgen training in verschillende sporten bij de school na schooltijd.
Doelstelling	Structureel sport aanbieden in eigen wijk of bij school, verhogen lidmaatschap sportverenigingen, gezonde en sportieve toekomst jeugd
Doelgroep	Iedereen in basisschoolleeftijd uit de buurt kan meedoen
Type activiteit	Trainingen bij school, mogelijkheid tot competitie bij sportvereniging
Informatievoorziening	http://www.schoolsportvereniging.nl en onderzoeksrapport Verwey-Jonker
Financieringswijze	NOC*NSF, wooncorporaties, gemeente Bijdrage deelnemers: 4-6 gratis introductielessen, daarna reguliere lidmaatschap club (€65,- tot €260,-) afhankelijk van sport
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Schooljaar, 1 keer per week training
Structuur	Trainingen lokaal, competitie regionaal
Bindingsvorm	Lidmaatschap sportclub na introductielessen
Begeleiding	Trainer van club, vakdocent coördineert contacten school, club, ouders

Tabel 1.2 Lokale competitie tussen scholen

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Zaalvoetbal competitie Zeeburg (Amsterdam)
Omschrijving	Wekelijkse competitie waarbij leerlingen met schoolteams tegen andere schoolteams spelen in een sporthal midden in de wijk.
Organisator(en)	KNVB, stadsdeel Oost, zaalvoetbalvereniging Golden Stars
Doelstelling	Verhogen beweegactiviteit en lidmaatschap sportvereniging
Doelgroep	Groep 7 en 8 basisschool. Geen selecties. Jongens en meisjes spelen apart.
Type activiteit	competitie
Informatievoorziening	http://www.knvb.nl/nieuws/district/8951/scholencompetitie-in-zeeburg Handleiding en posters op scholen
Financieringswijze	KNVB, Stadsdeel Oost Bijdrage deelnemers: €50,- lidmaatschap zaalvoetbalvereniging
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Schooljaar, 1 keer per week wedstrijd
Structuur	Lokaal, wijkniveau
Bindingsvorm	Lidmaatschap FC Goldenstars
Begeleiding	Speciaal opgeleide trainers vanuit zaalvoetbalclub

Tabel 1.3 Landelijk toernooi schoolteams

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	KNVB schoolvoetbal
Omschrijving	Schoolteams spelen in lokale voorrondes tegen elkaar. De winnaars van die voorrondes mogen via regionale en districts rondes naar een landelijke finale
Organisator(en)	KNVB. Gemeenten, clubs of stichtingen organiseren lokale voorrondes
Doelstelling	Kennismaken met voetbal, lidmaatschap verhogen, beweegactiviteit verhogen
Doelgroep	Groep 7 en 8 basisscholen. Aan voorrondes in gemeenten kan iedereen deelnemen
Type activiteit	competitie
Informatievoorziening	http://www.knvb.nl/competities/schoolvoetbal en wedstrijdreglementen
Financieringswijze	KNVB, gemeenten Geen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	4 dagen wanneer finale ronde bereikt wordt
Structuur	Lokaal, regionaal, district, landelijke finale
Bindingsvorm	geen
Begeleiding	Vanuit school, vaak docent LO

Tabel 1.4 Sport kennismakingsactiviteit

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Schooljudo
Omschrijving	Leerlingen maken kennis met judotraining in de gymles. Geïnteresseerden kunnen buiten de lessen om een vervolgtraject volgen.
Organisator(en)	2basics. Gemeenten en scholen vragen activiteit aan.
Doelstelling	Beweegactiviteit omhoog, normen en waarden, respect, weerbaarheid en het reguleren van agressie.
Doelgroep	Gehele basisschool nadruk groep 3 en 4 basisscholen, iedereen kan meedoen
Type activiteit	Training, kennismaking
Informatievoorziening	http://www.schooljudo.nl en informatiepakket
Financieringswijze	Bijdrage deelnemers: school en naschools traject gratis, daarna lidmaatschap vereniging. sponsoring: zorgverzekeraar
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	6 weken op school, daarna na schools, doorstroom naar vereniging mogelijk
Structuur	lokaal
Bindingsvorm	Geen, lidmaatschap vereniging na doorstroom (10%)
Begeleiding	Gediplomeerd judoleraar

Tabel 1.5 Lokaal sporttoernooi

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Schoolbasketbal
Omschrijving	Leerlingen van verschillende scholen spelen 1 keer in het jaar een basketbal toernooi tegen elkaar.
Organisator(en)	Sport Service Zwolle i.s.m. Landstede Basketbal
Doelstelling	Kennismaken met basketbal, beweegactiviteit verhogen, leren over fair play
Doelgroep	Basisschoolkinderen groep 7 en 8
Type activiteit	Toernooi
Informatievoorziening	http://www.sportservicezwolle.nl
Financieringswijze	Gemeente Geen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	1 dagdeel
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	Geen
Begeleiding	Vanuit school

Tabel 1.6 Landelijk toernooi (school)teams

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Cruyff Courts kampioenen
Omschrijving	Leerlingen kunnen met klasgenoten of buurtgenoten een team vormen en meedoen aan lokale voorrondes. Winnaars van die voorrondes maken kans om mee te doen aan een landelijke finaledag.
Organisator(en)	Voorrondes: Lokale Sportservices/scholen/gemeenten/verenigingen i.s.m. Johan Cruyff Foundation Finale: Johan Cruyff Foundation
Doelstelling	Kennismaken voetbal, beweegactiviteit verhogen
Doelgroep	Groep 7 en 8
Type activiteit	Toernooi, 6 tegen 6
Informatievoorziening	http://www.cruyff-foundation.org
Financieringswijze	Johan Cruyff Foundation, ING, Nationale Postcode Loterij Geen eigen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Toernooi, enkele dagen
Structuur	Lokaal - via voorrondes landelijke finale Olympisch stadion Amsterdam.
Bindingsvorm	Geen
Begeleiding	Vanuit scholen

Tabel 1.7 Leefstijl interventie

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Scoren voor gezondheid
Omschrijving	Leerlingen tekenen een contract met profvoetballers om een gezondere leefstijl na te streven. Project wordt afgesloten met een sportdag in het FC Utrecht stadion.
Organisator(en)	Stichting FC4YOU, FC Utrecht, Gemeente, zorgverzekering, sponsors en partners
Doelstelling	Voorlichting over gezonde leefstijl, contract over meer bewegen en sporten en gezond eten, afsluitende sportdag
Doelgroep	Basisschool leerlingen
Type activiteit	Voorlichting en sportdag
Informatievoorziening	http://www.fc4you.nl/projecten/7/scoren-voor-gezondheid
Financieringswijze	Stichting FC4You, sponsors, zorgverzekering Geen eigen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van school sport	
Duur	Project loop 6 maanden, sportdag op één dagdeel.
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	Contract over gezonde leefstijl
Begeleiding	Vanuit scholen en FC4YOU

Tabel 1.8 Kennismakingsprogramma

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Special Heroes
Omschrijving	Kennismakingsprogramma voor leerlingen in speciaal onderwijs
Organisator(en)	Gehandicaptensport Nederland, NOC*NSF en de Landelijke Vereniging voor Cluster 3 Scholen (LVC3)
Doelstelling	Leerlingen kennis laten maken met sport en het verhogen van sportdeelname van de leerlingen van de deelnemende scholen. Tevens een structurele inbedding van beweeg- en sportactiviteiten binnen en buiten de scholen die meedoen aan het programma.
Doelgroep	Leerlingen in het speciaal onderwijs
Type activiteit	Clinics op school in samenwerking met lokale vereniging
Informatievoorziening	www.specialheroes.nl
Financieringswijze	Ministerie van VWS, Provincie Noord-Holland, Platform Sport Bewegen en Onderwijs en Menzis (alleen in Groningen, Overijssel en Gelderland)
Karakteristieken van school sport	
Duur	Per sport 3 kennismakingslessen in de gymles en dan na schooltijd op school of bij de vereniging. Afhankelijk van type leerlingen soms meerdere kennismakingsprogramma's mogelijk per schooljaar
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	Geen, maar mogelijk een volwaardig lidmaatschap van de sportvereniging
Begeleiding	Begeleiding vanuit de sportvereniging is samenwerking met vakleerkracht van school.

Bijlage 2: Brede inventarisatie voortgezet onderwijs

Tabel 2.1 Landelijke toernooi tussen teams van zelfde schooltype

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Sportdag sportaccent scholen
Omschrijving	Wedstrijd in negen verschillende sporten tussen leerlingen van leerjaar 2 van sportaccent scholen.
Organisator(en)	Samenwerkingsverband Sportaccent scholen i.s.m. leerlingen CIOS
Doelstelling	Krachtmeting tussen verschillende sportaccent scholen
Doelgroep	leerjaar 2 van sportaccent scholen
Type activiteit	Toernooi
Informatievoorziening	Niet bekend
Financieringswijze	Niet bekend
	Geen eigen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	1 keer per jaar
Structuur	landelijk
Bindingsvorm	sportklas
Begeleiding	Docenten LO en bovenbouw leerlingen

Tabel 2.2 Landelijke toernooi

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Mission Olympic
Omschrijving	School en jaarteam plaatsen zich via voorrondes voor een landelijke finaledag. Verschillende sporten.
Organisator(en)	NOC*NSF, KVLO, Coca Cola
Doelstelling	Kennis laten maken met diverse sporten, plezier in sport beleven
Doelgroep	Middelbare scholieren, iedereen mag meedoen. Selectie per school verschillend
Type activiteit	toernooi
Informatievoorziening	http://www.missionolympic.nl/missionolympic/
Financieringswijze	Scholen betalen kosten vervoer en eventuele selectierondes
	Geen eigen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Afhankelijk van aantal voorrondes 1 tot 4 dagen.
Structuur	Regionaal voorrondes, landelijke finale
Bindingsvorm	Geen
Begeleiding	Vanuit school, vaak LO docent

Tabel 2.3 Landelijke toernooi sportbond

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Shell schoolhockeycompetitie
Omschrijving	Leerlingen spelen met schoolteams tegen andere scholen in lokale en regionale voorrondes. Winnaars gaan naar een landelijke finaledag.
Organisator(en)	KNHB, Shell. Verenigingen organiseren de lokale voorrondes.
Doelstelling	Kennismaking en promotie hockey, verbeteren hockeykennis docenten LO
Doelgroep	Alle leerlingen van deelnemende scholen, selectiebeleid verschilt per school
Type activiteit	Toernooi
Informatievoorziening	http://www.knhb.nl/competities+disciplines/schoolhockey/nat+shell+school+hockey+competitie/cDU618_Schoolhockeycompetitie.aspx
Financieringswijze	KNHB, Shell Geen eigen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	2 dagen: voorronde en finale dag
Structuur	Voorronde regionaal, landelijke finale
Bindingsvorm	geen
Begeleiding	Vanuit school, vaak docent LO

Tabel 2.4 Internationaal toernooi

Algemene kenmerken	Internationaal toernooi
Naam activiteit	International Schoolsport Federation WK
Omschrijving	Schoolteams kunnen deelnemen aan een internationaal toernooi waarbij in verschillende sporten wordt gestreden om de wereldtitel schoolsport.
Organisator(en)	ISF (KVLO)
Doelstelling	Contacten en verhoudingen leerlingen uit de hele wereld verbeteren
Doelgroep	Middelbare scholen die aan Mission Olympic hebben meegedaan, selectiebeleid verschilt per school
Type activiteit	Toernooi
Informatievoorziening	http://www.schoolensport.nl/
Financieringswijze	Deelnemende scholen Verschilt per school of kosten aan leerling worden doorberekend
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	7 dagen
Structuur	Internationaal
Bindingsvorm	geen
Begeleiding	Vanuit school, vaak docent LO

Tabel 2.5 Lokale competitie

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Schoolsportvereniging Rotterdam
Omschrijving	Schoolteams kunnen deelnemen aan een wekelijkse competitie tussen verschillende scholen.
Organisator(en)	Rotterdam sport support, medewerking sterke sportverenigingen
Doelstelling	Structureel sport aanbieden in eigen wijk of bij school, verhogen lidmaatschap sportverenigingen, gezonde en sportieve toekomst jeugd
Doelgroep	Middelbare scholieren, proefproject op enkele scholen
Type activiteit	Competitie
Informatievoorziening	http://www.schoolsportvereniging.nl
Financieringswijze	NOC*NSF, wooncorporaties, gemeente Bijdrage deelnemers: 4-6 gratis introductielessen, daarna reguliere lidmaatschap voetbalclub
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Schooljaar, 1 keer per week wedstrijd
Structuur	lokaal
Bindingsvorm	Lidmaatschap sportclub
Begeleiding	Trainer van club, vakdocent coördineert contacten school, club, ouders

Tabel 2.6 Sport kennismaking en participatie project

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Topscore
Omschrijving	Leerlingen kunnen aan verschillende sporten deelnemen in de vorm van trainingen of competities. De competities fungeren als lokale voorrondes voor Mission Olympic.
Organisator(en)	dmo Amsterdam
Doelstelling	Sport laagdrempelig aanbieden in de buurt van de school
Doelgroep	Middelbare scholieren in Amsterdam
Type activiteit	Trainingen en competitie
Informatievoorziening	http://www.topscore.amsterdam.nl/
Financieringswijze	Gemeente Geen eigen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Verschilt per sport, 1 dag tot schooljaar
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	geen
Begeleiding	Vanuit school en sportvereniging

Tabel 2.7 Lokale competitie

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	KNVB Zaalvoetbal competitie
Omschrijving	Schoolteams kunnen deelnemen aan een competitie waarin zij wekelijks tegen andere schoolteams voetballen in een sporthal in de wijk.
Organisator(en)	KNVB, ZVVM/Campus, gemeente Maastricht, MVV
Doelstelling	Kennismaking zaalvoetbal, verhogen lidmaatschap
Doelgroep	Middelbare scholieren
Type activiteit	Competitie
Informatievoorziening	http://www.knvb.nl
Financieringswijze	Gemeente en KNVB Geen eigen bijdrage deelnemers
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Schooljaar, 1 keer per week wedstrijd
Structuur	lokaal
Bindingsvorm	Geen, lidmaatschap vereniging na doorstroom
Begeleiding	Professionele trainers van vereniging

Tabel 2.8 Lokaal schoolsportaanbod vanuit school

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Schoolsport Lyceum Ypenburg
Omschrijving	Divers sportaanbod een Fit-programma, cursus-aanbod en schoolteams (Ypenburg Eagles) binnen dit aanbod verschillende mogelijkheden tot deelname.
Organisator(en)	Vaksectie LO, buurtsportcoach en lokale verenigingen
Doelstelling	Via naschools sportaanbod bijdrage aan motorische en sociale ontwikkeling van leerlingen en sportdeelname vergroten.
Doelgroep	Leerlingen van het Lyceum Ypenburg
Type activiteit	Fit-programma, Cursussen/clinics en schoolteams(basketbal, american football en voetbal)
Informatievoorziening	Website van school
Financieringswijze	Afhankelijk van soort deelname en type activiteit meestal kleine bijdrage van leerlingen
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Mogelijkheid gedurende hele jaar aan schoolsport deel te nemen
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	Stippenkaart, schoolteam, aangepast verenigingslidmaatschap
Begeleiding	Leerkrachten LO, buurtsportcoach en verenigingen

Tabel 2.9 Landelijke voetbal dag speciaal onderwijs

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Voetbal dag Speciaal onderwijs
Omschrijving	Landelijke voetbal dag voor het voortgezet speciaal onderwijs voor jongens en meisjes met een verstandelijke of lichamelijke beperking
Organisator(en)	KVLO en KNVB
Doelstelling	'Meedoen is belangrijker dan winnen' / De KNVB vindt het belangrijk dat iedereen op school en na school (bij een vereniging) kunnen sporten. Hopelijk vinden kinderen via de voetbal dag de weg naar een sportvereniging
Doelgroep	Jongens en meisjes uit het voortgezet speciaal onderwijs van 10 t/m 14 jaar.
Type activiteit	Voetbaltoernooi
Informatievoorziening	-
Financieringswijze	Georganiseerd door KNVB en KVLO en wordt mogelijk gemaakt door de Johan Cruyff Foundation
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Een keer in het schooljaar
Structuur	Landelijk
Bindingsvorm	Schoolteam geen verbinding met een vereniging
Begeleiding	Begeleiding van school en vanuit de KNVB

Tabel 2.10 Verschillende deelname vormen

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Ypenburg Eagles
Omschrijving	Leerlingen kunnen kiezen uit een naschools aanbod bestaande uit trainingen voor wedstrijden en toernooien, cursussen en activiteiten gericht op gezondheid.
Organisator(en)	Lyceum Ypenburg
Doelstelling	Sociale vaardigheden en lichamelijke vaardigheden verbeteren. De ervaring van sport meemaken en het zelfvertrouwen van leerlingen vergroten.
Doelgroep	Leerlingen van het lyceum (12 t/m 18).
Type activiteit	Trainigen/toernooien/cursussen
Informatievoorziening	Wedsite
Financieringswijze	Leerlingen betalen €10,- voor een strippenkaart waarmee ze aan 8 activiteiten kunnen deelnemen of worden lid van een vereniging. Overige kosten worden uit het schoolbudget gefinancierd.
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Het hele schooljaar
Structuur	Lokaal en landelijk afhankelijk van activiteit
Bindingsvorm	Schoolteam, (aangepast) lidmaatschap vereniging, school of strippenkaart
Begeleiding	Begeleiding van school en combinatiefunctionaris

Bijlage 3: Brede inventarisatie middelbaar beroepsonderwijs

Organisatoren van schoolsport in het Middelbaar Beroeps Onderwijs

Tabel 3.1 Landelijke organisatie schoolsport in mbo

Algemene kenmerken	
Organisator(en)	Platform Bewegen en Sport mbo
Doelstelling	Sport en bewegen in het mbo-programma om studenten voor te bereiden op een plek in de maatschappij als vitale werknemer en vitale burger
Doelgroep	Mbo studenten
Informatievoorziening	http://www.platformbewegenensport.nl/
Financieringswijze	Beleidskader Sport Bewegen en onderwijs en bijdragen van deelnemers/instellingen (1500,-) aan het platform

Tabel 3.2 lokale organisatie/aanbieder schoolsport in het mbo

Algemene kenmerken	
	Regionale/lokale organisatie/aanbieder van schoolsport
Organisator(en)	Multi Move, sportbureau mbo instellingen west-brabant
Doelstelling	Het beïnvloeden van de kwaliteit van de leefstijl
Doelgroep	Mbo studenten West-Brabant
Informatievoorziening	https://www.multi-move.nl/
Financieringswijze	Onderwijsinstelling/ bijdrage leerlingen /Subsidie Platform Bewegen en Sport mbo

Schoolsportactiviteiten in het middelbaar beroepsonderwijs

Tabel 3.3 Landelijke interscolaire competitie

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	College Streetball (NK streetball)
Organisator(en)	Nederlandse Basketball Bond
Omschrijving	Via een Experience en een viertal clinics streetball (3:3) kunnen leerlingen kennismaken en eventueel na school meer trainingen volgen bij het streetball team van de school. (Jaarlijks NK Streetball)
Doelstelling	Meer sporten en bewegen/ kennismaken basketbal
Doelgroep	Jongeren in het MBO
Type activiteit	Doorlopende leerlijn en interscolaire competitie (NK Streetball)
Informatievoorziening	http://www.basketball.nl/ontwikkeling/streetball/collegestreetball
Financieringswijze	NBB met subsidie vanuit VWS en de mbo-raad
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Experience met minimaal 4 eenheden vervolg en mogelijk langere duur na school
Structuur	Lokaal (op school) NK alleen landelijk
Bindingsvorm	Nee, nog niet. Mogelijk in de toekomst een soort light lidmaatschap via vereniging of school
Begeleiding	Onderling en finales onafhankelijk scheidsrechter/ Geen coaches

Tabel 3.4 Lokaal sportevenement

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Loop Leeuwarden
Omschrijving	Hardloop of wandel evenement waar leerlingen en docenten van Friesland College voor worden gestimuleerd om aan deel te nemen
Organisator(en)	Fc Vitaal
Doelstelling	Leerlingen laten kennismaken met hardlopen
Doelgroep	Leerlingen en docenten
Type activiteit	Sportevenement
Informatievoorziening	http://www.fcvitaal.nl/index.php/activiteiten/loop-leeuwarden/
Financieringswijze	Deels eigen bijdrage voornamelijk bijdrage vanuit onderwijsinstelling
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	leerlijn (in aanloop naar het loopevenement worden er trainingen gevolgd en worden leerlingen begeleid
Structuur	Loopevenement
Bindingsvorm	-
Begeleiding	Looptrainer vanuit school / zelfstandig

Tabel 3.5 Landelijke interscolaire schoolsporttoernooi

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	KNVB NK Zaalvoetbal
Omschrijving	Nederlands Kampioenschap mbo zaalvoetbal
Organisator(en)	KNVB samenwerking met onderwijsinstelling
Doelstelling	De KNVB wil eraan bijdragen dat jongeren toch op een toegankelijke manier (blijven) sporten en behouden blijven voor de sport
Doelgroep	Mbo leerlingen
Type activiteit	Toernooi
Informatievoorziening	http://www.knvb.nl/watdoenwe/sportindebuurt/sportmenukaart
Financieringswijze	KNVB en platform bewegen en sport mbo
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Regionale voorrondes en landelijke finaledag
Structuur	landelijk
Bindingsvorm	-
Begeleiding	Scheidsrechters knvb en verplichte begeleiding vanuit onderwijsinstelling

Tabel 3.6 Lokaal schoolsporttoernooi

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Friesland college zaalvoetbal
Omschrijving	Lokale voorronde op NK mbo zaalvoetbal. Aan deelname zijn trainingen gekoppeld (vrijwillig)
Organisator(en)	Sportbureau Fc Vitaal van onderwijs instelling Friesland College
Doelstelling	
Doelgroep	
Type activiteit	Leerlijn Training en competitie
Informatievoorziening	-
Financieringswijze	Bijdrage van de onderwijsinstelling en gedeelte subsidie platform
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Aantal weken in aanloop naar voorronde
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	-
Begeleiding	Trainingen verzorgd door zaalvoetbalvereniging. Elk team heeft een coach en spelbegeleiding door studenten sport en bewegen

Tabel 3.7 landelijk toernooi

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	NK MBO vrouwenvoetbal
Omschrijving	Vrouwenvoetbal toernooit
Organisator(en)	ROC Landstede (stagiaires projectbureau sportEVE en toezich docenten)
Doelstelling	Ervaring opdoen organiseren projecten mbo sport & bewegen, vrouwenvoetbal promoten, meten met anderen
Doelgroep	Meisjes op mbo instellingen in Nederland
Type activiteit	Toernooi
Informatievoorziening	www.landstede.nl
Financieringswijze	Geen
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	1 dag
Structuur	Lokaal, provinciaal, landelijk
Bindingsvorm	Geen
Begeleiding	Vanuit mbo instelling

Tabel 3.8 Regionale competitie

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Floorball
Omschrijving	Aanbod van floorball wordt verzorgd door daarvoor opgeleide studenten sport en bewegen. Een lokale competitie voor mbo studenten
Organisator(en)	Nefub en verschillende mbo instellingen: Noorderpoort, Landstede Friesland College Friesche Poort, Drenthe College Alfra College.
Doelstelling	Structureel aanbod van floorball
Doelgroep	Mbo studenten
Type activiteit	Leerlijn competitie en training
Informatievoorziening	
Financieringswijze	Onderwijsinstelling
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Verschillend, maar iig aantal weken
Structuur	Lokaal toernooi en clinics, regionaal toernooi en landelijk nk floorball
Bindingsvorm	Schoolteam
Begeleiding	Geschoolde mbo studenten

Bijlage 4: Brede inventarisatie hoger onderwijs

Organisatoren van schoolsport in het hoger onderwijs

Tabel 4.1 Landelijke organisatie schoolsport

Algemene kenmerken	Studentensport Nederland (SSN)
Organisator(en)	Studentensport Nederland
Doelstelling	Belangenbehartiger en (sport)stimulator van alle (potentiële) sportende studenten in het HBO en WO
Doelgroep	Studenten in het HBO en WO
Informatievoorziening	www.studentensport.nl
Financieringswijze	Financiële bijdrage van aangesloten universiteiten en hogescholen/ sponsors

Tabel 4.2 Lokale organisatie schoolsport

Algemene kenmerken	
Naam	Overkoepelende Studentensport Organisatie (OSSO) , ACLO in Groningen
Doelstelling	Studenten aanzetten van niet bewegen tot bewegen en van bewegen naar gevarieerder of beter bewegen. Daarnaast het creëren van een eigen herkenbare sociale omgeving.
Doelgroep	Studenten in Groningen
Informatievoorziening	http://www.aclosport.nl/
Financieringswijze	Bijdragen van instellingen voor hoger onderwijs in Amsterdam

Tabel 4.3 Lokale organisatie schoolsport

Algemene kenmerken	
Naam	StudentenSport centrum, Olympos in Utrecht
Doelstelling	
Doelgroep	Utrechtse studenten uit hoger onderwijs
Informatievoorziening	www.olympos.nl
Financieringswijze	Aangesloten instellingen hoger onderwijs in Utrecht waaronder HU en UU en lidmaatschapsgelden studenten

Tabel 4.4 Lokale organisatie schoolsport

Algemene kenmerken	
Naam	Studentensportvereniging (SSV), Odysseus '91 in Utrecht
Doelstelling	De gezelligste prestatiegerichte studentenvoetbal club van Utrecht
Doelgroep	Studenten en oud-studenten
Type activiteit	Voetbal competitie /sportcursus voetbal/Toernooi
Informatievoorziening	www.odysseus91.nl
Financieringswijze	Contributie leden en oud-leden/ sponsoring / financiering via universiteit (wanneer meer dan 80% leden student)

Schoolsportactiviteiten in het hoger onderwijs

Tabel 4.5 Landelijk toernooi

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Groot Nederlands Studenten Kampioenschap (GNSK)
Organisator(en)	Stichting GNSK/Studentensport Nederland in samenwerking met Studentensport verenigingen
Omschrijving	Sportcompetities in verschillende (team)sporten tussen de sterkste sporters/teams van studentensteden in Nederland
Doelstelling	Sport en gezelligheid op hoog niveau
Doelgroep	Studenten hoger onderwijs aan een onderwijsinstelling die meebetaalt aan de kerntaken van SSN of die via financiering van sportcentrum hieraan meebetaalt.
Type activiteit	Competitie tussen studentensteden: diverse (team)sportactiviteiten
Informatievoorziening	www.gnsk.nl
Financieringswijze	Sponsors/ Universiteiten/ Inschrijfgeld deelnemers of team
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Eenmalig
Structuur	Landelijk
Bindingsvorm	Bezit sportkaart/ studentensportvereniging/ vrije inschrijving
Begeleiding	Studenten

Tabel 4.6 Landelijk toernooi

Algemene kenmerken	
Naam Activiteit	NSK-Baan (baanatletiek)
Organisator(en)	Studenten Sportvereniging in samenwerking met reguliere Atletiek vereniging
Omschrijving	NK baanatletiek voor studenten
Doelstelling	-
Doelgroep	Alle studenten die studeren aan een instelling die meebetaalt aan de kerntaken van SSN of die via financiering van sportcentrum hieraan meebetaalt en die in het bezit zijn van een sportkaart.
Type activiteit	Kampioenschap tussen studentensteden
Informatievoorziening	Algemeen: http://www.studentensport.nl/nsks.aspx en Handleiding voor succesvol organiseren NSK
Financieringswijze	Diverse sponsors/ Universiteiten/ Inschrijfgeld deelnemers per onderdeel
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Eenmalig
Structuur	Landelijk
Bindingsvorm	Bezit sportkaart /lidmaatschap studentensportvereniging
Begeleiding	Studenten en officials van reguliere atletiekvereniging

Tabel 4.7 Nationale Virtuele competitie tussen studentensteden

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	SUSA CUP
Omschrijving	Virtuele competitie waaruit de beste studentenstad wordt bepaald. Optelsom van een aantal vooraf vastgestelde uitslagen van sportactiviteiten tussen studentensteden gedurende 1 academisch jaar (september-juni)
Organisator(en)	Studenten Sport Nederland /SUSA Studenten uitzendbureau
Doelstelling	Deelname studentensport stimuleren en ondersteunen internationale deelname studentensport
Doelgroep	Studenten
Type activiteit	Virtuele competitie tussen studentensteden
Informatievoorziening	http://www.studentensport.nl/susa-cup-2.aspx
Financieringswijze	Sponsoring door studenten uitzendbureau SUSA
Karakteristieken van school sport	
Duur	Een academisch jaar
Structuur	Competitie
Bindingsvorm	Studentenstad
Begeleiding	nvt

Tabel 4.8 Internationaal studententoernooi

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Universiade wordt ook wel World University Games genoemd
Omschrijving	Wereld studentenspelen wordt in de oneven jaren georganiseerd. Zowel een zomer- als een winterversie
Organisator(en)	Internationale studentenstad in samenwerking met de FISU
Doelstelling	-
Doelgroep	Studenten
Type activiteit	Competitie topsport
Informatievoorziening	Website
Financieringswijze	Sponsoring en bijdrage van organiserende Universiteitsstad
Karakteristieken van school sport	
Duur	Periode van twee weken eens in de twee jaar
Structuur	Internationaal
Bindingsvorm	Studenten
Begeleiding	Vrijwilligers/studenten en officiële begeleiding sportbonden

Tabel 4.9 Lokale studentencompetitie

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	USBF
Omschrijving	Interne basketbal competitie voor utrechtse studenten
Organisator(en)	Utrechtse Studenten Basketbal Federatie (USBSF)
Doelstelling	Gezelligheid staat op geen wekelijkse trainingen, maar alleen interne wedstrijd
Doelgroep	Utrechtse studenten
Type activiteit	Interne competitie
Informatievoorziening	www.usbsf.nl
Financieringswijze	Via studentensportcentrum en lidmaatschapsgeld studenten
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Wekelijks gedurende collegejaar
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	Lidmaatschap
Begeleiding	Studenten onderling

Tabel 4.10 Landelijk toernooi

Algemene kenmerken	Landelijke studenten sporttoernooien
Naam activiteit	Nayade Waterpolotoernooi
Omschrijving	Openlucht waterpolotoernooi voor zowel studentensportverenigingen als reguliere sportverenigingen
Organisator(en)	Commissie vrijwilligers van Studentensportverenigingen Nayade
Doelstelling	
Doelgroep	Open inschrijving
Type activiteit	Toernooi/competitie op verschillende niveaus
Informatievoorziening	www.nayade.nl/ informatie en inschrijving
Financieringswijze	Inschrijfgeld deelnemende teams/ sponsors
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Weekend van vrijdag t/m zondag
Structuur	Regionaal toernooi met deelnemers uit binnen- en buitenland
Bindingsvorm	(studenten)sportvereniging/ open inschrijving
Begeleiding	Vrijwilligers studentensportvereniging

Tabel 4.11 Landelijk sportevenement voor studenten

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Batavierenrace
Omschrijving	Estafetteploeg van het Universitair sportcentrum Nijmegen naar de campus van de universiteit Twente
Organisator(en)	Organisatie commissie van 10 studenten onder toezicht van leden van het stichtingsbestuur Batavierenrace
Doelstelling	-
Doelgroep	Studenten
Type activiteit	Sportevenement
Informatievoorziening	http://www.batavierenrace.nl/
Financieringswijze	Sponsoring/ Universiteiten Nijmegen en Twente (beschikbaar stellen faciliteiten en accommodatie van de onderwijsinstelling)/ inschrijfgelden deelnemers
Karakteristieken van school sport	
Duur	Eenmalig
Structuur	Landelijk
Bindingsvorm	Geen/open inschrijving mits student
Begeleiding	Geen

Tabel 4.12 Landelijke interscolaire competitie

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Interacademiale ALO
Omschrijving	Sportevenement voor studenten en docenten van de verschillende sportacademies met vooral vernieuwende sportactiviteiten (b.v.b. kin-ball bossabal speedminton, freerunning)
Organisator(en)	Werkgroep studenten onder leiding van een docent in opdracht van afdelingen sportstudies van Hogescholen van Amsterdam (HVA), Den Haag (HHS), Groningen (Hanze), Nijmegen (HAN) en Tilburg (Fontys)
Doelstelling	Plezier- en kennismaken met studenten en docenten van verschillende opleidingen. (sub: kennismaking nieuwe sport- en spelactiviteiten)
Doelgroep	Studenten en docenten van sportstudies (o.a. ALO, Sportmanagement Sport Bewegen en Gezondheid) (HBO)
Type activiteit	Competitief sportevenement
Informatievoorziening	http://blog.han.nl/interacademiale2011/
Financieringswijze	Bijdrage van de betrokken onderwijsinstellingen (beschikbaar stellen van faciliteiten en voorzieningen op de onderwijslocatie)/ Sponsors/ Inschrijfgeld deelnemers 200,- per team
Karakteristieken van school sport	
Duur	Eenmalig 1 dag
Structuur	Toernooivorm met verschillende spelactiviteiten
Bindingsvorm	Geen
Begeleiding	Door studenten van ALO/Sportacademie

Tabel 4.13 Lokaal studentensport evenement

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Roetersrun
Omschrijving	Hardloopevenement over 5km
Organisator(en)	Studenten Sport Amsterdam/ A.S.A.V. Aquila (SV)
Doelstelling	Sportief en gezellig hardloopevenement
Doelgroep	Studenten en medewerkers van Amsterdamse universiteiten en hogescholen
Type activiteit	Evenement
Informatievoorziening	http://www.studentensportamsterdam.nl/roetersrun.html
Financieringswijze	Kosten voor deelname (5,-) en Studenten Sport Amsterdam
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Eenmalig
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	Geen
Begeleiding	Geen

Tabel 4.14 Lokale Interscholaire competitie voor studenten

Algemene kenmerken	
Naam activiteit	Student Games Amsterdam
Omschrijving	Sportevenement waarbij de verschillende onderwijsinstellingen van Amsterdam tegen elkaar strijden
Organisator(en)	Studenten Sport Amsterdam in samenwerking met vijf onderwijsinstellingen: UVA, VU, HVA, Inholland, ROC Amsterdam
Doelstelling	Samenwerking tussen onderwijsinstellingen
Doelgroep	Studenten van de onderwijsinstellingen
Type activiteit	Competitie
Informatievoorziening	-
Financieringswijze	Onderwijsinstellingen en de Studenten Sportraad Amsterdam
Karakteristieken van schoolsport	
Duur	Eenmalig
Structuur	Lokaal
Bindingsvorm	Geen
Begeleiding	-

Bijlage 5: Lijst van geïnterviewde personen

Brede inventarisatie

Dhr. J. Radstake	NOC*NSF, MBO Raad
Dhr. J. Faber	Platform Bewegen en Sport, MBO Raad
Mevr. A. von Heiden	Mulier Instituut
Mevr. M. Stuij	Mulier Instituut
Dhr. E. Minderaa	KVLO
Dhr. J. Bont	Studentensport.nl

Uitgebreide analyse

Mevr. M. Woudstra	Rotterdam Sportsupport, Schoolsportvereniging
Dhr. R. Martens	KNHB, Shell schoolhockeytoernooi
Mevr. K. Meijer	KNHB, Shell schoolhockeytoernooi
Dhr. E. Minderaa	KVLO, Mission Olympic
Mevr. S. van den Biggelaar	NBB, Streetball League
Dhr. J. Borst	Studentensport Nederland, NSK en GNSK
Dhr. B. Achterhof	Studentensport Nederland, NSK en GNSK
Dhr. O. Brandsma	Friesland College, FcVitaal
Dhr O. Elsinga	Friesland College, FcVitaal

Scenario gesprekken

Dhr. B Brouwer	SLO
Dhr. G.J. Pruijn	SCIANDRI sportmanagement
Dhr A. Peeters	SCIANDRI sportmanagement
Mevr. G. op het Veld	NOC*NSF
Dhr. J. Kok	KNVB
Dhr. W. Bos	KNVB
Dhr. M. Privée	KNVB
Dhr. C. Klaassen	KVLO

Bijlage 6: Topic lijst grondige analyse

Visie, doel en doelgroep

Wat is het doel van de sportactiviteit en voor wie is het bedoeld (typen scholen/ etnische samenstelling/ buurt?) De relatie tussen doel en visie en doelgroep. Hoe verhouden die zich tot elkaar? Wordt de doelgroep bereikt?

Initiatiefnemers (en partners)

Wie is verantwoordelijk voor de activiteiten en wie zijn er bij de uitvoering betrokken (gemeente/sportbonden)? Hoe verloopt deze samenwerking?

Werkwijze

Binnen het aspect werkwijze wordt naar de volgende punten gekeken.

- A. Implementatiewijze
- B. Hoe ziet het programma eruit? (Gericht op één of meerde takken van sport)
- C. Is er een bepaalde lidmaatschapsvorm aan de deelname gekoppeld?
- D. Rekrutering (Hoe worden de deelnemers geselecteerd?) (alleen de beste of iedereen?)
- E. Begeleiding (hoe en wie begeleid de leerlingen en studenten?)
- F. Wat voor accommodatie?
- G. Informatie en promotie (op welke manier word het initiatief bekend en worden (potentiële) deelnemers geïnformeerd)

Financiering

Hoe wordt de sportactiviteit gefinancierd? Op basis van subsidies (lokaal/landelijk)? Worden er sponsors gezocht? Moeten de deelnemers een eigen bijdrage betalen?

Evaluatie

Is het project geëvalueerd? Zijn er evaluaties beschikbaar?

Deelnemers

- A. Status/populariteit binnen de school
- B. Trainen/selecties? Zo ja waar en wanneer?
- C. Wie zijn sleutelfiguren in de organisatie op school
Voorziet het in de behoefte van leerlingen?

Plus- en minpunten

Wat zijn de mogelijke knelpunten? Wat verloopt goed en waar liggen verbeterpunten?

Schoolsport in de toekomst

Bespreken van ideale samenwerking/organisatie structuur en type activiteiten voor de toekomst. Hierbij komen organisatiestructuur, competitieopzet, typen sport en de manier van deelnemen aan bod.